

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ



ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

στην
ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Η ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ
ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΚΑΙ ΤΟ
ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΛΙΕΙΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΣΟΥΖΑΝΑ ΚΛΗΜΕΝΤΙΔΗ Α.Μ:10040

Διπλωματική εργασία
που υποβλήθηκε στο Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών
του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των
απαιτήσεων για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού
Διπλώματος Ειδίκευσης στην ναυτιλία

Πειραιάς

Ιούλιος 2014

Σελίδα δήλωσης αυθεντικότητας /ζητήματα copyright

«Το άτομο το οποίο εκπονεί την Διπλωματική Εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στην βάση των εξής παραγόντων : του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (εμπορικός , μη κερδοσκοπικός ή εκπαιδευτικός), της φύσης του υλικού , που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες ή χάρτες) του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος , που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright , και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή στη γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου»

Η Δηλούσα

Σουζάνα Κλημεντίδη

Σελίδα Τριμελούς Εξεταστικής Επιτροπής

« Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την Τριμελή Εξεταστική Επιτροπή που ορίσθηκε από την ΓΣΕΣ του Τμήματος Ναυτιλιακών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Ναυτιλία .

Τα μέλη της Επιτροπής ήταν :

- Ο **Κ. Καθηγητής Αναστάσιος Τσελεπίδης** (Επιβλέπων)
- Ο **Κ. Καθηγητής Βασίλειος Τσελέντης**
- Ο **Κ. Επίκουρος Καθηγητής Γεώργιος Σαμιώτης**

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς δεν υποδηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εργασία αυτή αποτελεί επιστέγασμα της συνεχούς και αδιάλειπτης , ήδη από τα έτη φοίτησής μου στη Νομική σχολή Αθηνών, ενασχόλησης μου με το θεσμικό πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας. Επισφραγίζει δε την φοιτητική μου διαδρομή στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς ως φοιτήτρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στη Ναυτιλία. Εν συνεχεία , επιθυμώ να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή Κο Ανάστασιο Τσελεπίδη , η έμπρακτη και συνεχή καθοδήγηση του οποίου συντέλεσε καθοριστικά στην ολοκλήρωση και διαμόρφωση του παρόντος πονήματος. Η συνεχής στήριξη και αμέριστη κατανόηση του αποτέλεσε ακρογωνιαίο λίθο της παρούσας προσπάθειας μου. Τέλος, επιθυμώ να ευχαριστήσω από καρδιάς τον Καθηγητή Κο Αναστάσιο Τσελέντη και τον Επίκουρο Καθηγητή Κο Γεώργιο Σαμιώτη , οι οποίοι με τις εποικοδομητικές παρατηρήσεις τους συνέδραμαν ενεργά στη βελτίωση και εξέλιξη της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας.

Μετά τιμής

Σουζάνα Κλημεντίδη

Πίνακας περιεχομένων

ΜΕΡΟΣ 1^ο : Η Α.Ο.Ζ : Σελίδα 1

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ : Σελίδα 1

Β. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ : Σελίδα 2

Γ. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΤΗΣ
ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ : Σελίδα 5

Γ.1: ΟΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Α.Ο.Ζ: Σελίδα 5

Γ.2: Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ Α.Ο.Ζ : Σελίδα 6

Γ.3: Η Α.Ο.Ζ RATIONE LOCI: Σελίδα 7

Γ.3.1 : ΕΥΡΟΣ- ΟΡΙΑ :Σελίδα 7

Γ.3.2: Η Α.Ο.Ζ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ
ΠΕΡΙΟΧΩΝ : Σελίδα 11

Γ.3.3: Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΕΠΙΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΩΝ Α.Ο.Ζ :Σελίδα 13

Γ.4 : Η Α.Ο.Ζ RATIONE MATERIAE : Σελίδα 15

Γ.4.1 : Η Α.Ο.Ζ ΣΑΝ ΠΟΛΥΛΕΙΤΤΟΥΡΓΙΚΗ ΖΩΝΗ : Σελίδα 15

Γ.4.2 : ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΚΤΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ Α.Ο.Ζ
: Σελίδα 19

Γ.4.2.1 : ΤΑ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΚΤΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ:
Σελίδα 20

Γ.4.2.2 : ΟΙ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΕΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΚΤΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ : Σελίδα 25

Γ.4.2.3: ΤΑ ΑΛΛΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΚΤΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ : Σελίδα 27

Γ.4.2.4 : Η ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΡΑΚΤΙΟΥ
ΚΡΑΤΟΥΣ: Σελίδα 27

Γ.4.2.5 : Η ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΠΑΡΑΚΤΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ: Σελίδα 28

Δ. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΗΝ
Α.Ο.Ζ : Σελίδα 29

Δ.1 : ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ
ΚΡΑΤΩΝ : Σελίδα 29

Δ.1.1 : ΜΗ ΖΩΝΤΕΣ ΠΟΡΟΙ: Σελίδα 30

Δ.1.2: ΖΩΝΤΕΣ ΠΟΡΟΙ : Σελίδα 31

Δ.1.3: ΑΛΛΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Σελίδα 32

Δ.1.4 :ΤΕΧΝΗΤΑ ΝΗΣΙΑ, ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ: Σελίδα 32

Δ.1.5 : ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ: Σελίδα 34

Δ.1.6 : ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ : Σελίδα 36

Δ.1.7 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: Σελίδα 36

Δ.2 : ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΚΡΑΤΩΝ : Σελίδα 37

Δ.2.1: Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΝΑΥΣΠΛΟΙΑΣ: Σελίδα 37

Δ.2.2: Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΥΠΕΡΠΤΗΣΗΣ : Σελίδα 38

Δ.2.3 : Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗΣ ΥΠΟΒΡΥΧΙΩΝ ΚΑΛΩΔΙΩΝ ΚΑΙ ΣΩΛΗΝΑΓΩΓΩΝ : Σελίδα 39

Ε. ΕΙΔΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ : Σελίδα 39

E.1: Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η Α.Ο.Ζ : Σελίδα 39

E.1.1 : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΑΣΤΕΛΟΡΙΖΟΥ : Σελίδα 41

E.2 : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ : Σελίδα 45

ΜΕΡΟΣ 2^ο : Η ΑΛΙΕΙΑ, ΤΟ ΑΛΙΕΥΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ : Σελίδα 47

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ : Σελίδα 47

B. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ : Σελίδα 49

Γ. ΑΝΑΛΥΣΗ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΑΛΙΕΙΑΣ : Σελίδα 52

Γ.1 : ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ : Σελίδα 52

Γ.1.1 : Η ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ : Σελίδα 52

Γ.1.2 : Η ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ : Σελίδα 57

Γ.1.3 : Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ (1958) : Σελίδα 58

Γ.1.3.1: ΑΝΟΙΚΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ : Σελίδα 61

Γ.1.3.2: Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΚΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ : Σελίδα 62

Γ.1.4: Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ 1982 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ : Σελίδα 64

Γ.1.4.1 : ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ 1982 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ : Σελίδα 64

Γ.1.4.2: ΤΟ ΝΕΟ ΔΙΑΘΝΕΣ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ: Σελίδα 65

Γ.2: ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: Σελίδα 66

Γ.2.1 : Η ΚΟΙΝΗ ΑΛΙΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (ΚΑΠ) : Σελίδα 66

Γ.2.2 : ΟΙ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ :Σελίδα 69

Γ.2.3: Η ΚΟΙΝΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ :Σελίδα 71

Γ.2.4: ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΛΙΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: Σελίδα 72

Γ.3: Η ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ :Σελίδα 75

Γ.3.1 : Η ΑΛΙΕΙΑ ΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ: Σελίδα 76

Γ.3.2 : ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΛΙΕΙΑ :Σελίδα 76

Γ.3.2.1 : Η ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΛΙΕΙΑ : Σελίδα 76

Γ.3.2.2: ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΛΙΕΙΑ : Σελίδα 78

Γ.3.2.3: ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΛΙΕΙΑ ΣΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΥΔΑΤΑ: Σελίδα 79

Γ.3.2.4: ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΑΛΙΕΙΑ : Σελίδα 79

Δ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΙΕΙΑΣ : Σελίδα 80

Δ.1 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε : Σελίδα 80

Δ.1.2 : ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΛΙΕΙΑΣ : Σελίδα 81

Δ.2 : ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ : Σελίδα 83

Δ.2.1 : Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΑΛΙΕΙΑΣ : Σελίδα 83

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ :Σελίδα 91

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Σελίδα 94

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ :Σελίδα 97

Σύνοψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελείται από δύο διακριτά μέρη έκαστο δε εξ, αυτών διερευνάται ενδελεχώς ως προς τα συστατικά στοιχεία που απαρτίζουν το νομικό καθεστώς που τα διέπει και την σημασία της εφαρμογής τους . Αρχικά, στο πρώτο μέρος, αναλύεται ο θεσμός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης καθώς και όλα τα στοιχεία που σχετίζονται με τον εν λόγω θεσμό . Εν συνεχεία, στο δεύτερο μέρος της εργασίας προβαίνουμε σε αναλυτική περιγραφή του πολυσχιδούς και σύνθετου πλαισίου της αλιείας.

Οι δύο αυτοί θεσμοί του διεθνούς δικαίου της θάλασσας, οι οποίοι και αποτελούν το αντικείμενο του παρόντος πονήματος, λειτουργώντας συμπληρωματικά σε επίπεδο πρακτικής των παράκτιων κρατών αποτελούν κυρίαρχη έκφραση της διεκδίκησης και ενάσκησης δικαιωμάτων κυριαρχικής φύσεως και ζωτικής οικονομικής σημασίας .

Σκοπός δε, της εργασίας αυτής είναι, μέσω της δευτερογενούς έρευνας που πραγματοποιείται να καταστεί εφικτή η διαμόρφωση μιας αποκρυσταλλωμένης εικόνας του θεσμικού πλαισίου της ΑΟΖ και του δικαίου της αλιείας , η οποία και θα συντελέσει στην ανάδειξη αυτών ως ακρογωνιαίων λίθων στο σύγχρονο, συνεχώς εξελισσόμενο διεθνές δίκαιο.

Abstract

This thesis consists of two distinct parts that have been thoroughly investigated as to the components that make up the relevant legal regime and the importance of their implementation. The first part discusses the institution of the Exclusive Economic Zone and all data associated with it. The second part of the paper is devoted to a detailed description of the multifaceted and complex framework of fisheries. These two institutions of international law of the sea are thus the main subject of this essay. When taking into account coastal states they can be applied in a complementary and practical way. They can also be used when issues that are economically vital, such as claiming and exercising sovereign rights, are raised.

Furthermore this work aims to allow the formation of a crystallized image of the institutional framework of the EEZ and the Law of fishing, which will in turn contribute to highlight these as cornerstones in the modern, ever evolving international law.

ΜΕΡΟΣ 1^ο: Η Α.Ο.Ζ.

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αποκλειστική οικονομική ζώνη (ή άλλως γνωστή ως ΑΟΖ) αποτελεί θεμελιώδες συστατικό του σύγχρονου διεθνούς δικαίου της θάλασσας και επομένως χρήζει λεπτομερούς ανάλυσης. Προκειμένου, δε να καταστεί αυτή εφικτή είναι απαραίτητο να κινηθούμε στη διακριτή έρευνα των τριών θεμελιωδών όψεων της ζώνης αυτής. Πιο συγκεκριμένα οι τρεις όψεις- τομείς είναι:

- οι φυσικοί πόροι, που καθίστανται αντικείμενο εξερεύνησης, εκμετάλλευσης, διατήρησης και διαχείρισης (η όψη αυτή σχετίζεται με το στοιχείο του τίτλου της ΑΟΖ ‘οικονομική’),
- ο νομικός χαρακτήρας των ασκούμενων δικαιωμάτων και δικαιοδοσιών, που είναι κύριο χαρακτηριστικό της ζώνης (εδώ αφορά το στοιχείο του τίτλου ‘αποκλειστική’, δηλαδή αναφέρεται στο φορέα και το είδος των δικαιωμάτων) και
- η περιοχή που περιλαμβάνεται στην οριοθετημένη ζώνη, εντός της οποίας ασκούνται τα χορηγούμενα δικαιώματα (εδώ πρόκειται για το χωρικό στοιχείο του τίτλου ‘ζώνη’).

Στους τρεις αυτούς πυλώνες θα στηριχθεί και το πόνημα αυτό της διερεύνησης της ΑΟΖ, καθότι αρχικά θα εκτεθούν συνοπτικά ορισμένα ιστορικά στοιχεία δια τις συνθήκες γέννησης και επιβολής της ΑΟΖ στο σύγχρονο διεθνές δίκαιο της θάλασσας, εν συνεχεία θα αναλυθούν τα γενικά στοιχεία του νομικού καθεστώτος της ΑΟΖ και έπειτα στο τέταρτο τμήμα του πονήματος αυτού θα υπάρξει λεπτομερής παράθεση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των παράκτιων κρατών σε αυτή. Στο ίδιο τμήμα θα παρατεθεί και μία συνοπτική αναφορά των θεμελιωδών ελευθεριών του διεθνούς δικαίου της θάλασσας που αναγνωρίζονται στα τρίτα κράτη και η πρόσβαση στις οποίες δεν πρέπει να παρακωλύεται κατά τη διαδικασία ενάσκησης των κυριαρχικών δικαιωμάτων

και των αποκλειστικών δικαιοδοσιών από το παράκτιο κράτος εντός του οριοθετημένου χώρου της ΑΟΖ. Στο πέμπτο κατά σειρά κεφάλαιο της εργασίας αυτής εκτίθενται περιπτώσεις που έχουν ήδη παρατηρηθεί στο χώρο του διεθνούς δικαίου της θάλασσας αναφορικά με τα θέματα που ανέκυψαν κατά τη θέσπιση των ΑΟΖ. Ειδικότερα διερευνώνται οι περίπτωση της Ελλάδος γενικά και του Καστελόριζου ειδικότερα, περίπτωση η οποία παρουσιάζει έντονο νομικό ενδιαφέρον καθώς και η περίπτωση της Κύπρου, η οποία έχει ήδη προβεί σε θέσπιση ΑΟΖ, γεγονός που της έχει επιτρέψει να προβεί στην υλική εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου της.

B. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το διεθνές δίκαιο της θάλασσας σε γενικές γραμμές διακρίνεται σε τρεις βασικές χρονικές περιόδους έκαστη εκ των οποίων παρουσιάζει σημαντικά και καίρια χαρακτηριστικά καθώς και μία διακριτή εξελικτική πορεία αποτέλεσμα της οποίας ήταν η ευρείας έκτασης υιοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης. Η πρώτη περίοδος έχει της απαρχές της στο Ρωμαϊκό Δίκαιο, όπου και γίνεται η πρώτη ιστορικά καταγεγραμμένη αναφορά στο Νομικό Κώδικα Corpus Juris Civillis για μία θάλασσα ‘ελεύθερη και κοινή για όλους, Ρωμαίους και μη’, καλύπτει αρκετούς αιώνες και εκτείνεται μέχρι το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Οι βασικές αρχές της πρώτης αυτής περιόδου που είχαν καθαρά εθιμικό χαρακτήρα και διαμορφώθηκαν από τη ναυτιλιακή πρακτική των μεγάλων ναυτικών δυνάμεων ήταν η αρχή της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας, σύμφωνα με την οποία η θάλασσα που βρίσκεται πέρα από την χωρική θάλασσα είναι ελεύθερη για όλα τα κράτη και η συνακόλουθη αρχή της πλήρους κυριαρχίας των κρατών στην χωρική θάλασσα τους, δηλαδή σε μία συγκεκριμένη λωρίδα θάλασσας κατά μήκος των ακτών τους με καθορισμένο πλάτος τα 3 ναυτικά μίλια.

Σε ό, τι αφορά τώρα τη δεύτερη περίοδο της εξέλιξης του δικαίου της θάλασσας, έχει κατά βάση μεταβατικό χαρακτήρα και περιλαμβάνει το διάστημα από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι το 1958, οπότε για πρώτη φορά κωδικοποιείται το δίκαιο αυτό με την υπογραφή των τεσσάρων θεμελιωδών Συμβάσεων της Γενεύης ,και με αυτό τον τρόπο υπόκειται σε έγγραφο συστατικό

τύπο και συνιστά πλέον γραπτό και όχι εθιμικό δίκαιο. Στην περίοδο αυτή εμφανίζονται και μορφοποιούνται σε συγκεκριμένου περιεχομένου διεκδικήσεις, οι πρώτες τάσεις της πρακτικής των κρατών που αφορούν τόσο την επέκταση της εθνικής, κρατικής δικαιοδοσίας στους φυσικούς πόρους της θάλασσας, ζώντες και μη ζώντες (δηλαδή *ratione materiae*), όσο και τη χωρική επέκταση του ελέγχου των παράκτιων κρατών (δηλαδή, *ratione locae*). Οι σημαντικότερες εξελίξεις της περιόδου αυτής επικεντρώνονται στην διαμόρφωση της υφαλοκρηπίδας και των ρυθμίσεων των διεκδικήσεων αλιείας, αποτέλεσαν δε το προοίμιο δια την μετέπειτα (στην τρίτη και τελευταία περίοδο του δικαίου της θάλασσας που θα εξετάσουμε ακολούθως) διαμόρφωση της έννοιας της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης.

Ειδικότερα, οι ΗΠΑ υπό την προεδρία του Τρούμαν υιοθέτησαν μία νέα ρηξικέλευθη πολιτική σχετικά με την αλιεία των παρακείμενων υδάτων και τον ορυκτό πλούτο της υφαλοκρηπίδας τους, στα πλαίσια της οποίας αφενός καθιερώνονταν ζώνες προστασίας των αλιευμάτων στα παρακείμενα ύδατα των ακτών της ΗΠΑ, εκτός όμως της εμβέλειας του ορίου των 3 ναυτικών μιλίων της χωρική θάλασσας, οι οποίες θα ρυθμίζονταν και θα ελέγχονταν αποκλειστικά από τις ΗΠΑ (εν συνεχεία στην οριοθέτηση παρόμοιων ζωνών προχώρησαν και τα λοιπά κράτη μα πρώτα αυτά της Λατινικής Αμερικής) και αφετέρου οριοθετήθηκε η υφαλοκρηπίδα ως ο πέρα από τη χωρική θάλασσα βυθός και το υπέδαφος του μέχρι βάθους 200 μέτρων ή και πέραν του ορίου αυτού μέχρι το σημείο εκείνο όπου είναι δυνατή η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του πυθμένα της θάλασσας, στον οποίο χώρο τα παράκτια κράτη διαθέτουν και ασκούν κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση- κυρίως οικονομική- των φυσικών του πόρων (Τσάλτα, 1984).

Η τρίτη και τελευταία φάση της εξέλιξης του δικαίου της θάλασσας διαμορφώθηκε υπό την πίεση των κρατών για ριζικές αλλαγές. Συγκεκριμένα, η ραγδαία εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας επέτρεψε την εξερεύνηση των ωκεανών στο μεγαλύτερο μέρος τους, που χαρτογραφήθηκε και φωτογραφήθηκε. Έγινε δυνατή η άντληση πετρελαίου από πολύ μεγάλα βάθη, ενώ ανακαλύφθηκαν τεράστιες ποσότητες του 'μαύρου χρυσού' στο υπέδαφος της υφαλοκρηπίδας. Επίσης, κατέστη δυνατή η εκμετάλλευση των

πολυμεταλλικών κονδύλων που περιέχουν πλήθος μεταλλευμάτων (π.χ μαγγάνιο, νικέλιο. Κοβάλτιο), ενώ αναπτύχθηκε εξαιρετικά η ναυτική τεχνολογία.

Παράλληλα με την τεχνολογική αυτή ανάπτυξη που επέτρεψε την υπερεντατική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της θάλασσας εντάθηκε και η πίεση των αναπτυσσόμενων κρατών για να αποκτήσουν την αποκλειστική εκμετάλλευση των νέων αυτών σημαντικών πηγών πλούτου και οικονομικής εξέλιξης που παρείχε η θάλασσα, στη μεγαλύτερη δυνατή έκτασή τους, έτσι ώστε να αποτραπεί η εκμετάλλευση αυτού από τις τεχνολογικά αναπτυγμένες χώρες και δημιουργήθηκε το κίνητρο της προστασίας και διαφύλαξης του παράκτιου πλούτου από την υπερεκμετάλλευση των μεγάλων δυνάμεων του κόσμου.

Στο πλαίσιο αυτών των δεδομένων η σύμβαση UNCLOS III όρισε ότι η ζώνη δικαιωμάτων των παράκτιων κρατών (η ΑΟΖ δηλαδή) εκτείνεται μέχρι τα 200 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης της χωρικής θάλασσας και αρχίζει από το εξωτερικό της όριο. Σε αυτήν την νέα ζώνη έχουν συσσωρευθεί τόσο τα παραδοσιακά κυριαρχικά δικαιώματα που το παράκτιο κράτος ασκούσε στην Υφαλοκρηπίδα, δηλαδή στους φυσικούς πόρους του βυθού και του υπεδάφους των παρακείμενων θαλάσσιων περιοχών του, όσο και νέα κυριαρχικά δικαιώματα που αφορούν την έρευνα, εκμετάλλευση και διατήρηση των φυσικών πόρων των υπερκείμενων υδάτων, όπως και πρόσθετες δικαιοδοσίες που αφορούν την τοποθέτηση και χρήση τεχνητών νησιών και άλλων κατασκευών και τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τη ρύπανση (Καρακωστανόγλου, 2001).

Γ. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ

Γ.1. Οι Συμβατικές Διατάξεις για την ΑΟΖ

Το νομικό καθεστώς της ΑΟΖ περιέχεται κυρίως στο Μέρος V της Σύμβασης του Montego Bay για το δίκαιο της θάλασσας του 1982, που αποτελείται από τα άρθρα 55-57, ενώ υπάρχουν και μερικά άλλα άρθρα, που αφορούν την ΑΟΖ και βρίσκονται διάσπαρτα σε άλλα Μέρη της Σύμβασης, περιέχουν δε ρυθμίσεις για τα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος, της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και της διευθέτησης των διαφορών.

Τα άρθρα 55-59 θεσπίζουν το γενικό νομικό καθεστώς της ΑΟΖ, καθορίζουν την περιοχή της, προβλέπουν δικαιώματα και υποχρεώσεις, τόσο για τα παράκτια όσο και για τα υπόλοιπα κράτη, ενώ επίσης προβλέπουν ένα μηχανισμό για την επίλυση συγκρούσεων στις περιπτώσεις που ορισμένα δικαιώματα ή χρήσεις της, δεν χορηγούνται σε συγκεκριμένη κατηγορία κρατών. Τα άρθρα 61-73 περιγράφουν λεπτομερώς το καθεστώς που διέπει τη διατήρηση και εκμετάλλευση των ζώντων φυσικών πόρων της ΑΟΖ (δηλαδή ουσιαστικά το καθεστώς αλιείας) και καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των διατάξεων που αφορούν τη ζώνη.

Οι διατάξεις των άρθρων αυτών, αποτελούν την κύρια συνεισφορά της ΑΟΖ στο παραδοσιακό δίκαιο της θάλασσας, καθώς ρυθμίζουν το καθεστώς των φυσικών πόρων της υδάτινης στήλης που υπέρκειται του βυθού, μέχρι τα 200 ναυτικά μίλια από την ακτή. Το άρθρο 60 ρυθμίζει το καθεστώς των τεχνητών νησιών, κατασκευών και εγκαταστάσεων στην ΑΟΖ, ενώ τα άρθρα 74 και 74 καθορίζουν τον τρόπο προσδιορισμού των γεωγραφικών συντεταγμένων της ζώνης (Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, 2005). Σε ό,τι αφορά, δε τις διατάξεις που συναντώνται σε άλλα Μέρη της Σύμβασης και σχετίζονται με την ΑΟΖ ενδεικτικά επισημαίνεται το άρθρο 246 του Μέρους XIII για τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα, τα άρθρα 192-237 του Μέρους XII για την προστασία και διαφύλαξη του θαλάσσιου περιβάλλοντος, το άρθρο 121 για το καθεστώς των νησιών, το άρθρο 297 του μέρους XV για τη διευθέτηση

των διαφορών, καθώς και ορισμένες γενικές διατάξεις της Σύμβασης όπως το άρθρο 300 που αναφέρεται στην αρχή της καλής πίστης και στην κατάχρηση των δικαιωμάτων, το άρθρο 301 περί της ειρηνικής χρήσης των θαλασσών και το Παράρτημα Ι για τα άκρως μεταναστευτικά είδη (Τζημήτρας, 1996).

Γ. 2. Ο Ορισμός της ΑΟΖ

Ο ορισμός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης προκύπτει από τη συνδυαστική ερμηνεία των άρθρων 55-59 της Συνθήκης του Montego Bay. Η ΑΟΖ ορίζεται ως μία περιοχή που βρίσκεται πέρα από την χωρική θάλασσα και είναι συνεχόμενη με αυτή, εκτείνεται δε ως και τα 200 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης της χωρικής θάλασσας, διέπεται τέλος από ειδικό νομικό καθεστώς το οποίο καθορίζεται περιοριστικά στην οικεία Σύμβαση. Στο χώρο αυτό που χαρακτηρίζεται ως ΑΟΖ, το παράκτιο κράτος έχει κυριαρχικά δικαιώματα σε όλους τους φυσικούς πόρους, είτε είναι ζώντες είτε είναι μη ζώντες, της υδάτινης στήλης, του βυθού και του υπεδάφους, καθώς και σχετικά με άλλου είδους δραστηριότητες αναφορικά με την οικονομική εκμετάλλευση και εξερεύνηση της ζώνης. Ωστόσο, τα δικαιώματα επί του βυθού και του υπεδάφους της ΑΟΖ ασκούνται σύμφωνα με τις διατάξεις και τις κανονιστικού περιεχομένου ρυθμίσεις που διέπουν την Υφαλοκρηπίδα, οι οποίες και περιλαμβάνονται στο Μέρος VI της οικείας Σύμβασης (Πουλαντζάς, 2007).

Επιπλέον, το κάθε παράκτιο κράτος έχει δικαιοδοσία και αποκλειστική αρμοδιότητα σε ό,τι αφορά την κατασκευή και χρήση τεχνητών νησιών, πλωτών εγκαταστάσεων και κατασκευών, την λήψη πρωτοβουλιών για τη διενέργεια θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας, για την υιοθέτηση μέτρων για την προστασία και προάσπιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος καθώς και για άλλα δικαιώματα και υποχρεώσεις που ρητά ορίζονται στη Σύμβαση (Καρακωστανόγλου, 2001). Είναι απαραίτητο να τονισθεί ότι το παράκτιο κράτος κατά την ενάσκηση των δικαιωμάτων και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του οφείλει να λαμβάνει υπόψη του και σε κάθε περίπτωση να σέβεται τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των υπολοίπων κρατών στη ζώνη. Τα δικαιώματα αυτά που απολαμβάνουν εντός της έκτασης της ΑΟΖ όλα τα άλλα, πλην του παράκτιου, κράτη είναι οι ελευθερίες επικοινωνίας της ανοικτής θάλασσας, δηλαδή η ελεύθερη και

ανεμπόδιστη ναυσιπλοΐα, η υπέρπτηση, η τοποθέτηση υποβρύχιων καλωδίων και σωληναγωγών και άλλες συναφείς με αυτές ελευθερίες, οι οποίες βέβαια πρέπει να ασκούνται πάντα εντός των επιτρεπόμενων ορίων, υπό το πρίσμα της μη προσβολής των αντίστοιχων κυριαρχικών δικαιωμάτων των παράκτιων κρατών. Εκ των δεδομένων που παρατέθηκαν ανωτέρω γίνεται αντιληπτό ότι ο ορισμός της ΑΟΖ που παρατέθηκε ανωτέρω περιλαμβάνει δύο βασικά στοιχεία τα οποία και θα αποτελέσουν στη συνέχεια αντικείμενο ενδελεχούς ανάλυσης. Τα στοιχεία αυτά είναι (Καρακωσπάνογλου,1989):

- ο χωρικός προσδιορισμός της ΑΟΖ, η περιοχή δηλαδή εντός της οποίας εφαρμόζεται το νομοθετικό καθεστώς της ή άλλως το *ratione loci* και
- ο προσδιορισμός του καθεστώτος, του συστήματος δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που ισχύει και εφαρμόζεται εντός της ΑΟΖ, δηλαδή το *ratione materiae*.

Γ.3. Η ΑΟΖ Ratione Loci

Γ.3.1. Εύρος – Όρια

Με βάση τη συνδυαστική και συστηματική ερμηνεία των άρθρων 55 και 57 της Σύμβασης η ΑΟΖ είναι μία περιοχή πέρα από τη χωρική θάλασσα και συνεχόμενη με αυτή, το εύρος της οποίας δεν εκτείνεται πέρα από τα 200 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης που λαμβάνονται ως αφετηρία της μέτρησης του εύρους της χωρικής θάλασσας. Στο άρθρο 3, δε της οικείας Σύμβασης καθορίζεται ρητά και περιοριστικά το μέγιστο εύρος της χωρικής θάλασσας το οποίο παγιώνεται στα 12 ναυτικά μίλια (Χορτάτος, 1993). Με βάση λοιπόν, το δεδομένο αυτό γίνεται αντιληπτό ότι με αυστηρά μαθηματικούς όρους το ορθό μέγιστο εύρος της ΑΟΖ είναι τα 188 ναυτικά μίλια και όχι τα 200 ναυτικά μίλια όπως για ευκολία έχει επικρατήσει να λέγεται. Ωστόσο είναι βαρύνουσας σημασίας και επομένως πρέπει να υπογραμμισθεί ότι δεδομένου του διαφορετικού εύρους που διεκδικούν για τη χωρική θάλασσά τους τα παράκτια κράτη, η οποία και ποικίλει και συχνά ορίζεται σε λιγότερο ή περισσότερο από τα 12 ναυτικά μίλια, αντίστοιχα και το ορθό εύρος της ΑΟΖ ποικίλει κατά

περίπτωση και είναι δυνατόν να είναι περισσότερο ή λιγότερο από τα 180 ναυτικά μίλια. Είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι τα όσα αναφέραμε ανωτέρω ισχύουν για τα παράκτια κράτη που έχουν τη δυνατότητα να εκμεταλλευθούν ολόκληρη την έκταση της ΑΟΖ, δηλαδή το μέγιστο προβλεπόμενο των 200 ναυτικών μιλίων, και συνεπώς εξαιρούνται τα κράτη εκείνα που λόγω των ιδιαίτερων γεωγραφικών χαρακτηριστικών βρίσκονται σε αδυναμία να προβούν σε πλήρη εκμετάλλευση (Πουланτζά,2007).

Τα κράτη αυτά χαρακτηρίζονται ευρέως ως γεωγραφικώς μειονεκτούντα κράτη και χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα κράτη που βρέχονται από κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες. Η πλειοψηφία των κρατών που προέβησαν στην καθιέρωση της ΑΟΖ τη θέσπισαν στο μέγιστο επιτρεπτό όριο των 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης της χωρικής θάλασσας και δεν παρατηρήθηκε κανένα κράτος που να θέσπισε ΑΟΖ με εύρος μεγαλύτερο από τα 200 ναυτικά μίλια.

Πιο συγκεκριμένα, τα 90 περίπου κράτη που θέσπιζαν ΑΟΖ, υιοθέτησαν το μέγιστο όριο καθώς και τη μέθοδο μέτρησης που προβλέπεται στη Σύμβαση με αποτέλεσμα να θεωρείται σχεδόν βέβαιο ότι το άρθρο 57 που περιέχει αυτές τις ρυθμίσεις αντικατοπτρίζει εθιμικό διεθνές δίκαιο. Ακόμη, είναι κρίσιμης σημασίας και δια τούτο πρέπει να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι τα περισσότερα κράτη που προέβησαν στον καθορισμό και την υιοθέτηση της ΑΟΖ διατηρούν παράλληλα και το διακριτό και προϋφιστάμενο ήδη από τη δεύτερη περίοδο του διεθνούς δικαίου καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, που σε πλείστες περιπτώσεις δύναται να εκτείνεται και πέρα από τα 200 ναυτικά μίλια. Στις περιπτώσεις αυτές ανάλογη επέκταση επέρχεται και στα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών αναφορικά με την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της Υφαλοκρηπίδας (Τζημήτρας, 1996).

Ένα συναφές ζήτημα που πρέπει να διερευνηθεί είναι αυτό των γραμμών βάσης, οι οποίες ως προαναφέραμε λειτουργούν ως αφετηρία στη μέτρηση τόσο της χωρικής θάλασσας, όσο και του χώρου της ΑΟΖ. Το θέμα αυτό δεν έχει αποτελέσει ακόμα αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος με αποτέλεσμα να εφαρμόζονται διατάξεις με γενικό και αόριστο περιεχόμενο. Ειδικότερα, ως

γραμμή βάσης νοείται η ακτογραμμή που δημιουργείται με βάση την κατώτατη στάθμη των υδάτων , όπως αυτή σημειώνεται σε χάρτες μεγάλης κλίμακας, η οποία και τυγχάνει επίσημης αναγνώρισης από το παράκτιο κράτος (Ρούκουνα, 1982). Είναι αξιοσημείωτο δε, ότι ευθείες γραμμές που να συνδέουν τα κατάλληλα σημεία είναι δυνατόν να χαραχθούν όπου η ακτογραμμή εμφανίζει εσοχές ή εξοχές ή υπάρχει κάποια ομάδα νήσων που γειτνιάζει άμεσα με την ακτή. Τηρούνται, βέβαια ορισμένες προϋποθέσεις κατά τη χάραξη αυτών με κυριότερη αυτή που ορίζει ότι οι ευθείες βάσεις δεν επιτρέπεται να αποκλίνουν σημαντικά και εμφανώς από τη γενική κατεύθυνση της ακτής.

Οι κανόνες που διέπουν το θέμα της χάραξης των ευθειών γραμμών βάσης έχουν καταστεί αντικείμενο αυστηρής κριτικής , δεδομένου ότι το αόριστο και γενικό περιεχόμενό τους επιτρέπει στα κράτη να τις ερμηνεύουν με το συμφερότερο γι' αυτά τρόπο με αποτέλεσμα να παρατηρούνται υπερβολές στη χάραξή τους. Εξάλλου, καθώς δεν υπάρχει κάποιο αυστηρώς οριζόμενο όριο στο μήκος έκτασης αυτών, τα παράκτια κράτη έχουν την ευχέρεια να τις επεκτείνουν κάθε στιγμή, συχνά αυθαίρετα και καταχρηστικά, με σχεδόν ανεξέλεγκτη ελευθερία.

Η ελαστικότητα των σχετικών διατάξεων ήταν το έρεισμα στο οποίο βασίστηκαν ορισμένα κράτη προκειμένου να περιλάβουν μεγάλες περιοχές της ανοικτής θάλασσας υπό την εθνική τους κυριαρχία ή δικαιοδοσία. Είναι ενδεικτικό της κατάστασης, ότι οι υπερβολές έφτασαν μέχρι του σημείου να ενώνονται με ευθεία γραμμή βάσης σημεία της ξηράς που απείχαν μεταξύ τους περί τα 500 ναυτικά μίλια. Αυτή η ρευστότητα και αβεβαιότητα που επικρατεί στο πεδίο καθορισμού των γραμμών βάσης, δυσχεραίνει τον ακριβή υπολογισμό και προσδιορισμό της περιοχής που θα αφαιρεθεί από την ανοικτή θάλασσα με την καθιέρωση της ΑΟΖ. Συνεπώς, δια να καταστεί εφικτός ο ακριβής προσδιορισμός αυτής της έκτασης, και επακόλουθα και της παγκόσμιας έκτασης που καλύπτουν οι ΑΟΖ των κρατών , είναι υποχρεωτικό πρόκριμα η χάραξη όλων των γραμμών βάσης. Επιπλέον, θα πρέπει πρώτα να αποσαφηνισθούν οι βασικές οριοθετικές γραμμές ανάμεσα σε κράτη με επικαλυπτόμενες, παρακείμενες ή αντικείμενες ΑΟΖ, προκειμένου να καταστεί δυνατή η διαπίστωση με ακρίβεια της κατανομής των ΑΟΖ παγκοσμίως, κατά κράτος αλλά και κατά κατηγορία κρατών (αναπτυγμένα ή αναπτυσσόμενα). Είναι

σημαντικό να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι το μέγιστο όριο της ΑΟΖ ,που καθορίζεται στα 200 ναυτικά μίλια ισχύει και εφαρμόζεται τόσο για την υδάτινη στήλη, όσο και για το βυθό και το υπέδαφος της ΑΟΖ (Καρακωστανόγλου, 2001).

Παράλληλα, το ίδιο όριο έγινε αποδεκτό και σαν το γενικό όριο της αυτόνομης έννοιας της Υφαλοκρηπίδας, εκεί όμως προβλέφθηκαν και άλλα ενδεχόμενα όρια, ανάλογα με την έκταση του Υφαλοπλαισίου. Ειδικότερα, τα περισσότερα κράτη διεκδικούν δικαιώματα για τους ζώντες και μη ζώντες πόρους του βυθού μέχρι τα 200 ναυτικά μίλια , αλλά και παραπέρα στις περιπτώσεις εκείνες που το Υφαλοπλάισιο εκτείνεται πέραν του ορίου αυτού (Στρατή, 1995).

Εξετάζοντας ενδελεχώς την ποικιλία των αποστάσεων που παρατηρείται στην πρακτική των κρατών αναφορικά με το εύρος των ΑΟΖ τους σε συνδυασμό με το άρθρο 57 της Σύμβασης, το οποίο το αναλύθηκε ανωτέρω, προκύπτει το εύλογο συμπέρασμα ότι το διεθνές δίκαιο δεν επιβάλλει στα παράκτια κράτη να διεκδικήσουν ή να ασκήσουν έμπρακτα δικαιοδοσία σε κάποιο συγκεκριμένο όριο, ούτε καν σε αυτό των 200 ναυτικών μιλίων που συνιστά απλά τη μέγιστη επιτρεπόμενη από το διεθνές δίκαιο διεκδίκηση. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι το παράκτιο κράτος δύναται να θεσπίσει μικρότερη ΑΟΖ από αυτή των 200 ναυτικών μιλίων ή ακόμα και να μη θεσπίσει καθόλου ΑΟΖ. Απαιτείται, δηλαδή ειδική διακήρυξη του παράκτιου κράτους για τη θέσπιση της ΑΟΖ, η οποία είναι δυνατόν να είναι οποιασδήποτε έκτασης μέχρι τα 200 ναυτικά μίλια από την εκάστοτε ακτογραμμή. Μέχρι το παράκτιο κράτος να προβεί στη διακήρυξη αυτή, δεν έχει δικαιώματα επί της ΑΟΖ, σε αντίθεση με ό,τι ισχύει στο καθεστώς της Υφαλοκρηπίδας, όπου τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους προϋπάρχουν και υφίστανται αυτοδικαίως, δίχως να απαιτείται οποιαδήποτε επίσημη διατύπωση, ισχύουν δηλαδή *ipso facto et ab initio* (Καρακωστανόγλου, 2001).

Ακολούθως, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και θα ήταν χρήσιμο να υπάρξει αναφορά στους λόγους που ως όριο της ΑΟΖ καθορίστηκαν τα 200 ναυτικά μίλια, δεδομένου τα όρια αυτά δεν βασίζονται σε γεωγραφικούς, βιολογικούς ή οικολογικούς παράγοντες (Πουλαντζά, 2007).

Μία βασική γενεσιουργός πολιτικού περιεχομένου αιτία ήταν η έντονη διεκδίκηση των Λατινοαμερικανικών και Αφρικανικών κρατών στα πλαίσια της UNCLOS III για εκτεταμένες ζώνες που στο μέγιστο εκτεινόταν στα 200 ναυτικά μίλια. Οι δυσκολίες που υπήρξαν στο να πεισθούν τα κράτη αυτά να αποδεχθούν ένα μικρότερο και πιο περιορισμένο όριο συνετέλεσε στο να καθορισθεί ως εξωτερικό όριο της ΑΟΖ το όριο που αντιπροσώπευε τις μεγαλύτερες υπάρχουσες διεκδικήσεις, τα 200 ναυτικά μίλια δηλαδή. Επιπλέον, συνετέλεσε στην επιλογή αυτού του εξωτερικού ορίου και οι προσπάθειες χωρών όπως η Χιλή για εξασφάλιση και διασφάλιση νέων επιχειρήσεων που επικεντρώνονταν κυρίως στην ιδιαίτερα επικερδή γι' αυτά αλιεία φαλαινών, μολονότι η δραστηριότητα αυτή δεν απαιτούσε παραπάνω από μία ζώνη 50 ναυτικών μιλίων και κυρίως η εύλογη προβολή από το κράτος του Περού ότι τα 200 ναυτικά μίλια αποτελούν το πραγματικό όριο ενός φυσικού κύκλου, ενός οικοσυστήματος που είναι αποτέλεσμα ιδιόμορφων γεωγραφικών συνθηκών της περιοχής του Ανατολικού Ειρηνικού και είναι παράλληλα το κατά προσέγγιση όριο εύρους του ρεύματος Χούμπολτ στην περιοχή των ακτών του Περού, μέσα στο οποίο περιέχεται η ολόκληρη σχεδόν των αλιευμάτων του. Το όριο αυτό υιοθετήθηκε σταδιακά και από τα άλλα κράτη, παρότι διαφοροποιούνταν οι συνθήκες που πρόβαλλαν ως επιχείρημα τα Λατινοαμερικανικά και Αφρικανικά κράτη, υπό το κράτος της συμφωνίας της διεθνούς κοινότητας στο σύνολό της για ριζική αλλαγή στο δίκαιο με σκοπό να υποβοηθηθεί η οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων παράκτιων κρατών, και να επικρατήσει ομοιομορφία ως προς τις αναδυόμενες διεκδικήσεις των κρατών αυτών.

Τα 200 ναυτικά μίλια, τα επέβαλλε λοιπόν κατά κύριο λόγο η σταθερή και ανυποχώρητη πολιτική βούληση των κρατών, αποτελούν επομένως πολιτική πραγματικότητα που εν συνεχεία υπό το πρίσμα των κοινών συμφερόντων που επικράτησαν σε διεθνές επίπεδο μετουσιώθηκε σε νομικό καθεστώς με κανονιστική και διαπλαστική ισχύ (Καρακωστανόγλου, 2001).

Γ.3.2. Η ΑΟΖ των νησιών και των μη ανεξάρτητων περιοχών

Κατ' αρχήν είναι απαραίτητο να τονισθεί και να σημειωθεί ότι κάθε εδαφική περιοχή επικράτειας είναι δυνατόν να έχει ΑΟΖ. Υπάρχουν όμως δύο ειδικές

περιπτώσεις που πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο διακριτής διερεύνησης και ανάλυσης.

- Η πρώτη αφορά τα νησιά. Αυτά κανονικά έχουν δική τους ΑΟΖ ακριβώς όπως και τα ηπειρωτικά εδάφη. Ωστόσο, η παράγραφος 3 του άρθρου 121 της Σύμβασης του 1982 εισάγει μία ουσιώδη εξαίρεση προβλέποντας ότι : « βράχοι που δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη εγκατάσταση ή δική τους οικονομική ζωή δεν θα έχουν ΑΟΖ ή Υφαλοκρηπίδα». Όμως, η διατύπωση αυτή νομοτεχνικά είναι ελλιπής και υπέστη σφοδρή κριτική από τους νομικούς επαίοντες , δια τούτο και άσκησε ελάχιστη επίδραση στην πρακτική των κρατών. Ενδεικτικό της κατάστασης είναι το γεγονός ότι ορισμένα κράτη έχουν καθιερώσει ΑΟΖ γύρω από νησιά που εμπίπτουν στο κανονιστικό περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 121, είναι δηλαδή ακατοίκητοι βράχοι και ως χαρακτηριστικά παραδείγματα αναφέρονται η Γαλλία που θέσπισε ΑΟΖ γύρω από μία πλειάδα μικρών ακατοίκητων νησιών στον Ειρηνικό και τον Ινδικό Ωκεανό και η Βενεζουέλα που οριοθέτησε ΑΟΖ γύρωθεν του μικρού, ακατοίκητου νησιού Aves (Καρακωστάνογλου, 2001)
- Η δεύτερη ειδική περίπτωση αναφέρεται στις περιοχές που δεν έχουν αποκτήσει ακόμη την πλήρη εθνική ανεξαρτησία τους ή κάποιο ανάλογο καθεστώς αυτοκυβέρνησης και αυτοδιαχείρισης αναγνωριζόμενο από τα Ηνωμένα Έθνη, καθώς και τις περιοχές εκείνες που ευρίσκονται υπό αποικιακή κυριαρχία. Η απόφαση ΙΙΙ που υιοθέτησε η UNCLOS ΙΙΙ, σε συνδυασμό με το κείμενο της οικείας Σύμβασης του 1982 δηλώνει ρητά ότι στην περίπτωση περιοχών αυτού του είδους « οι διατάξεις που αφορούν τα δικαιώματα και συμφέροντα σύμφωνα με τη Σύμβαση , θα εφαρμόζονται προς το όφελος του λαού της περιοχής με αποκλειστικό σκοπό την προαγωγή της ευημερίας και της ανάπτυξης του». Η διατύπωση αυτή, ωστόσο, είναι ασαφώς δομημένη ως προς το κανονιστικού περιεχομένου νομικό περιεχόμενό της με αποτέλεσμα να παρακωλύει τις δυναμικές διεκδικήσεις των κρατών αυτών.

Γ.3.3. Η οριοθέτηση επικαλυπτόμενων ΑΟΖ

Σε πολλές περιοχές, όπου τα κράτη δεν είναι σε θέση να προβούν σε πρακτική εκμετάλλευση ολόκληρης της περιοχής των 200 ναυτικών μιλίων, λόγω της ύπαρξης γειτονικών, όμορων χωρών με την ΑΟΖ των οποίων υπάρχει επικάλυψη, τίθεται και ανακύπτει θέμα οριοθέτησης είτε παρακείμενων είτε αντικείμενων ΑΟΖ (Πουλαντζά, 2007). Στο άρθρο 74 της Σύμβασης του 1982 ορίζεται ότι όταν προκύπτουν αυτού του είδους περιπτώσεις η οριοθέτηση «θα γίνεται με συμφωνία, στη βάση του Διεθνούς Δικαίου, όπως αυτό αναφέρεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, προς το σκοπό επίτευξης δίκαιης λύσης». Αν η απαιτούμενη αυτή συμφωνία δεν επιτευχθεί εντός ενός εύλογου χρονικού διαστήματος, τα ενδιαφερόμενα κράτη θα πρέπει να καταφεύγουν στις διαδικασίες διευθέτησης διαφορών που προβλέπει η Σύμβαση (Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, 2005).

Όσο, δε εκκρεμεί η επίτευξη της συμφωνίας αυτής, τα ενδιαφερόμενα κράτη υποχρεούνται όπως καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια δια τη σύναψη προσωρινού χαρακτήρα ρυθμίσεων δια τη διευθέτηση πρακτικών θεμάτων και επιπλέον, δια όσο χρόνο διαρκεί η μεταβατική αυτή περίοδος αναλαμβάνουν αμφότερα την υποχρέωση να μην υπονομεύουν την επίτευξη της τελικής συμφωνίας, υπακούοντας συνειδητά στις, εις το εθνικό δίκαιο βασιζόμενες, αρχές της καλής πίστης και των χρηστών συναλλακτικών ηθών.

Παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και δια τούτο πρέπει να σημειωθεί ότι οι διατάξεις αυτές του άρθρου 74, που διέπουν την οριοθέτηση επικαλυπτόμενων ΑΟΖ είναι ίδιες *mutatis mutandis* με τις διατάξεις της Σύμβασης που ρυθμίζουν την οριοθέτηση επικαλυπτόμενων Υφαλοκρηπίδων (Καρακωστανόγλου, 2001). Η διατύπωση, όμως των διατάξεων αυτών δεν εμφανίζει επαρκή σαφήνεια, γεγονός που οδηγεί στην ελαστική και ποικιλόμορφη εφαρμογή τους, με αποτέλεσμα να είναι πιθανή η ύπαρξη διαφοροποίησης ανάμεσα στα όρια της Υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ. Η κατάσταση αυτή διαφοροποιημένων ορίων είναι δυνατό να αποτελέσει τη γενεσιουργό αιτία διενέξεων ανάμεσα στα κράτη. Παραδείγματος χάρη, έστω ότι ένα κράτος επιθυμεί να προβεί σε ουσιαστική εκμετάλλευση της Υφαλοκρηπίδας του, η οποία κείται κάτω από την

υπερκεείμενη υδάτινη στήλη της ΑΟΖ ενός γειτονικού κράτους που είναι πλούσια σε αλιεύματα, τότε δημιουργείται ζωτικής σημασίας πρόβλημα, ως απόρροια της μη νομοθετικής πρόβλεψης για επιβολή ενιαίας οριοθετικής γραμμής ανάμεσα στις Υφαλοκρηπίδες και τις ΑΟΖ των κρατών (Πουλαντζά, 2007). Τα ενδεχόμενα που δύνανται να προκύψουν σε μία τέτοια περίπτωση είναι δύο:

- Πρώτον, είναι πιθανό να προϋπάρχει καθορισμός οριοθετικής γραμμής μεταξύ των Υφαλοκρηπίδων των δύο χωρών, δεδομένου ότι το καθεστώς της Υφαλοκρηπίδας προηγείται ιστορικά της υιοθέτησης της ΑΟΖ, οπότε με αφορμή την μετέπειτα καθιέρωση και οριοθέτηση της ΑΟΖ από το ένα ή από κοινού από αμφότερα τα ενδιαφερόμενα κράτη, να ανακύπτουν διαφορετικά όρια, εφόσον στη Σύμβαση δεν περιέχεται διάταξη που να προβλέπει την επιβολή κοινού ορίου βυθού και υπερκεείμενων υδάτων. Αυτή η κατάσταση είναι πιθανό να προκύψει επειδή τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για την εξεύρεση του ορίου μπορεί να είναι διαφορετικά στην κάθε περίπτωση. Διαφορετικά, δηλαδή, για την ΑΟΖ, η οποία παρά το ότι περιλαμβάνει και το βυθό μέχρι το όριο των 200 ναυτικών μιλίων αφορά κυρίως τη στήλη των υπερκεείμενων υδάτων με έμφαση στα κριτήρια της αλιείας και διαφορετικά για την Υφαλοκρηπίδα που ταυτόχρονα αποτελεί και το βυθό της ΑΟΖ μέχρι το όριο που αυτή εκτείνεται και όπου ισχύουν κατά βάση τα γεωλογικά κριτήρια (Τζημήτρας, 1996).
- Δεύτερον, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι τα ζητήματα που ανακύπτουν σχετικά με το βυθό και το υπέδαφος της ΑΟΖ ρυθμίζονται με ευθεία παραπομπή στις διατάξεις για την Υφαλοκρηπίδα είναι ενδεχόμενο να χαραχθούν δύο διαφορετικά όρια, ένα για το βυθό και ένα για τα υπερκεείμενα ύδατα, ακόμη και όταν οριοθετούνται επικαλυπτόμενες ΑΟΖ για πρώτη φορά, δίχως δηλαδή να προϋπάρχουν οριοθετημένες υφαλοκρηπίδες (Τζημήτρας, 1996).

Ωστόσο πρέπει να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι στην πρακτική παρατηρείται ότι στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων οριοθετήσεων ΑΟΖ που έχουν ήδη συμφωνηθεί, το όριο της ΑΟΖ είναι απαρέγκλιτα το ίδιο με το όριο

της Υφαλοκρηπίδας με μοναδική ως σήμερα εξαίρεση τη συμφωνία του 1978 μεταξύ Αυστραλίας και Παπούα- Ν. Γουινέας. Ακόμη πρέπει να σημειωθεί ότι, μολονότι είναι γενικά επιθυμητό να επιτυγχάνεται η απόλυτη σύμπτωση των ορίων ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας, το γεγονός ότι στο άρθρο 74 της Σύμβασης αναφέρεται ότι τα όρια αυτά θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να αποτελούν 'μία δίκαιη λύση', θα καταστήσει σε αρκετές περιπτώσεις ιδιαίτερα δύσκολο έργο τη συμφωνία για κοινό όριο (Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, 2005).

Η δυσκολία αυτή πηγάζει από την επισήμανση ότι ένα όριο που πιθανόν είναι δίκαιο για τους σκοπούς των υδάτων της ΑΟΖ, μπορεί να μην είναι δίκαιο για τους σκοπούς του βυθού της, δηλαδή για την Υφαλοκρηπίδα, μέχρι το όριο των 200 ναυτικών μιλίων, εξαιτίας των διαφορετικών εκτιμήσεων που σχετίζονται με την επίτευξη δίκαιης λύσης στην κάθε περίπτωση. Ως τέτοια κριτήρια δύναται να αναφερθούν αφενός η τοποθεσία που βρίσκονται τα αλιευτικά αποθέματα στην περίπτωση της ΑΟΖ και αφετέρου τα γεωλογικά χαρακτηριστικά του βυθού και η τοποθεσία των ορυκτών αποθεμάτων του βυθού και του υπεδάφους στην περίπτωση της Υφαλοκρηπίδας. Προκύπτει, δε από τις οριοθετήσεις ΑΟΖ που έχουν συμφωνηθεί μέχρι σήμερα, προκύπτει ανεπιφύλακτα η διαπίστωση ότι η πλειονότητά χρησιμοποιεί ως βάση την αρχή της μέσης γραμμής- ίσης απόστασης με μικρές τροποποιήσεις μερικές φορές ώστε να λαμβάνονται υπόψη ειδικές περιστάσεις.

Γ.4. Η ΑΟΖ *ratione materiae*

Γ.4.1. Η ΑΟΖ σαν πολυλειτουργική ζώνη

Η ΑΟΖ είναι μία πολυλειτουργική ζώνη σε αντίθεση με τις μονολειτουργικές ζώνες των παράκτιων κρατών που υπήρχαν παλαιότερα, όπως η συνορεύουσα ζώνη, η ζώνη αλιείας και η υφαλοκρηπίδα (Καρακωστανόγλου, 2001). Από τον ορισμό της ΑΟΖ που παρατέθηκε ανωτέρω προκύπτουν τα χαρακτηριστικά εκείνα που τη διακρίνουν από τις άλλες ζώνες: πρόκειται αφενός, μεν για μία χωρίς προηγούμενο συσσώρευση εξουσιών που αφορούν τους φυσικούς πόρους και χορηγούνται στο παράκτιο κράτος και αφετέρου για ένα πολύπλοκο

συνδυασμό δικαιωμάτων επί των ζώντων πόρων της ζώνης , οι οποίοι και συγκεντρώνονται κυρίως στην υδάτινη στήλη, με δικαιώματα επί των μη ζώντων πόρων και των καθιστικών ειδών που εντοπίζονται κυρίως στο βυθό και το υπέδαφός της (Πουλαντζά, 2007). Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι ταυτόχρονα με τα κυριαρχικά δικαιώματα επί των φυσικών πόρων, στο παράκτιο κράτος χορηγούνται και δικαιοδοσίες ευρύτατου περιεχομένου ακόμη και για θέματα που δεν άπτονται απαραίτητα των φυσικών πόρων (Χαλκιοπούλου, 1996). Ειδικότερα:

- την εγκατάσταση και χρήση τεχνητών νησιών , εγκαταστάσεων και κατασκευών
- τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα
- την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις που περιλαμβάνονται στη Σύμβαση του Montego Bay προβλέπονται για το παράκτιο κράτος και άλλα δικαιώματα που δεν προκύπτουν άμεσα από τις ρυθμίσεις της ΑΟΖ αλλά απορρέουν από άλλα καθεστώτα, όπως παραδείγματος χάρη είναι τα δικαιώματα της συνεχούς καταδίωξης, της ελευθερίας τοποθέτησης υποθαλάσσιων καλωδίων και σωληναγωγών, του δικαιώματος διεξαγωγής γεωτρήσεων για ποικίλους σκοπούς και της εκμετάλλευσης του υπεδάφους με κατασκευή συρράγγων ανεξάρτητα μάλιστα από το βάθος των υπερκείμενων υδάτων (Καρακωστάνογλου, 1996).

Η ιδιαίτερα μεγάλη έκταση των εξουσιών που ασκούνται από το παράκτιο κράτος εντός της χωρικής περιοχής στην οποία εκτείνεται η ΑΟΖ έχει άμεσες επιπτώσεις στα υπόλοιπα χαρακτηριστικά της ζώνης, δηλαδή την μικρότερη αντίστοιχα έκταση των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων κρατών σε σχέση με τα όσα ίσχυαν υπό το καθεστώς των προηγούμενων μονολειτουργικών ζωνών. Προκύπτει, λοιπόν, αδήριτη η αναγκαιότητα για εύρεση μίας μεθόδου που θα διασφαλίσει την κατάλληλη ισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα του παράκτιου κράτους και στις θεσμοθετημένες ελευθερίες των τρίτων κρατών. Το άρθρο 58 της Σύμβασης ορίζει ότι τα τρίτα κράτη απ' όλο τον κύκλο ελευθεριών

που απολαμβάνουν επί της ανοικτής θάλασσας , εντός του χωρικού συνόλου της ΑΟΖ έχουν πρόσβαση μόνο στις ελευθερίες επικοινωνίας εντός αυτής (jus communicationis).

Οι υπόλοιπες ελευθερίες της αλιείας (Στρατή, 1992), της επιστημονικής έρευνας, της εγκατάστασης τεχνητών νησιών κ.α απορροφώνται από τα κυριαρχικά δικαιώματα και τις εκτεταμένες δικαιοδοσίες του παράκτιου κράτους, καθώς καθίστανται τμήμα του κλειστού και αυστηρού πυρήνα τους. Υποστηρίζεται, δε ότι μόνον οι ελευθερίες της ναυσιπλοΐας και της υπέρπτησης (Καρακωστανόγλου,2001) βρίσκουν σε πλήρη έκταση εφαρμογή εντός της οριοθετημένης ζώνης με την ελευθερία τοποθέτησης υποθαλάσσιων καλωδίων και σωληναγωγών να εγείρει σημαντικές αντιρρήσεις ως προς την εφαρμογή της εξαιτίας του σημαντικού αριθμού περιορισμών που θέτει στην πράξη η άσκηση των κυριαρχικού χαρακτήρα δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους. Παρατηρείται λοιπόν, στην περίπτωση της ΑΟΖ μία αξιοσημείωτη αντιστροφή στη διανομή δικαιωμάτων ανάμεσα στα κράτη.

Ουσιαστικό στοιχείο των λειτουργικών ζωνών είναι η παραχώρηση συγκεκριμένων και αυστηρώς προσδιορισμένων δικαιωμάτων στα κράτη, ενώ η ενάσκηση των δικαιωμάτων που απομένουν μετά από αυτό τον αυστηρό διαχωρισμό παραχωρείται από όλα τα άλλα κράτη, υπό το καθεστώς της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας. Στην περίπτωση, όμως της ΑΟΖ, η κατανομή των δικαιωμάτων είναι τόσο ριζική και απόλυτη υπέρ του εκάστοτε παράκτιου κράτους, ώστε μολονότι από την αρχή των συμβατικών διαπραγματεύσεων αναγνωριζόταν ρητά στα τρίτα κράτη το jus communicationis (Πουλαντζά, 2007), η συγκεκριμένη έκταση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους προσδιορίστηκε μόνον μετά τη τελεσφόρηση επίπονων διαπραγματεύσεων, καθώς αρχικά ενυπήρχε η τάση να καλύπτουν γενικά όλα τα δικαιώματα. Μάλιστα, σε αντίθεση με τις παραδοσιακές λειτουργικές ζώνες η ΑΟΖ αποτέλεσε για πρώτη φορά μία ταυτόχρονη προσαρμογή και των δικαιωμάτων των κρατών χωρίς ακτές καθώς και των γεωγραφικώς μειονεκτούντων κρατών, ενώ προβλέφθηκε και η επίλυση συγκρούσεων σε σχέση με τα υπόλοιπα απομένοντα δικαιώματα που δεν χορηγούνται ούτε στο παράκτιο ούτε στο άλλα κράτη, στην ΑΟΖ.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά που αναλύθηκαν είχαν σαν αποτέλεσμα , σε αντίθεση με τις διάφορες παλαιότερες λειτουργικές ζώνες, οι οποίες ποτέ δεν αμφισβητήθηκε ότι αποτελούσαν τμήμα της ανοικτής θάλασσας ή ότι δεν επηρεάζουν το νομικό καθεστώς των υπερκείμενων υδάτων σαν ανοικτής θάλασσας, το νομικό καθεστώς της ΑΟΖ να δημιουργεί σοβαρή αμφισβήτηση , αν όχι βεβαιότητα για το αντίθετο. Ο πολυλειτουργικός χαρακτήρας της ΑΟΖ (Καρακωστανόγλου, 2001) και η εφαρμογή σε αυτήν τροποποιημένων, των προσεγγίσεων τόσο της *mare clausum* όσο και της *mare liberum*, δημιούργησαν την ανάγκη λεπτομερούς διαμόρφωσης, όχι μόνο των δικαιωμάτων των παράκτιων και των άλλων κρατών, αλλά επίσης και των υποχρεώσεων που αντιστοιχούν σε αυτά τα δικαιώματα. Συνεπώς, το καθεστώς της ΑΟΖ αποτελεί έκφραση της νέας αντίληψης για μετακίνηση από τις κρατικές εξουσίες προς τα κρατικά καθήκοντα και συνιστά μία προσεκτική εξισορρόπηση ανάμεσα στις αποκλειστικές χρήσεις της θάλασσας από το παράκτιο κράτος και τις επιτρεπόμενες στα τρίτα κράτη χρήσεις μέσα στη ζώνη.

Σε κάθε περίπτωση, ύψιστη υποχρέωση των κρατών συνιστά το γενικό καθήκον να λαμβάνουν αμοιβαία σοβαρά υπόψη τα αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις τους, που αντανακλά την αρχή της ισότιμης και εύλογης χρήσης της θάλασσας εντός της περιοχής της ΑΟΖ από τους διάφορους ανταγωνιστές – χρήστες της.

Η έμφαση στα καθήκοντα των κρατών είναι ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό του νέου διεθνούς δικαίου της θάλασσας , όπως προκύπτει από την προσεκτική ανάλυση της Σύμβασης, στην οποία δια έκαστο δικαίωμα έχει προβλεφθεί ένα αντίστοιχης βαρύτητας και σημασίας καθήκον-υποχρέωση. Επιπλέον, στις γενικές διατάξεις της Σύμβασης (Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, 2005) ορίζεται ότι «τα κράτη μέλη θα εκπληρώνουν με καλή πίστη τις υποχρεώσεις που ανέλαβαν δυνάμει της Σύμβασης αυτής και θα ασκούν τα δικαιώματα, τη δικαιοδοσία και τις ελευθερίες που αναγνωρίζονται από τη Σύμβαση αυτή με τρόπο που δεν αποτελεί κατάχρηση δικαιώματος.

Το καθήκον των κρατών να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους τηρώντας απαραίτητα την θεμελιώδη αρχή της καλής πίστης αντικατοπτρίζει τη βασική

αρχή του διεθνούς δικαίου *pacta sunt servanda*, όπως αυτή κωδικοποιήθηκε στη Σύμβαση της Βιέννης του 1969 (Κουλούρη, 1976) για το Δίκαιο των Συνθηκών. Εν όψει της πολυπλοκότητας του καθεστώτος της ΑΟΖ, οι αρχές της καλής πίστης και της απαγόρευσης καταχρηστικής άσκησης δικαιωμάτων προς βλάβη των δίκαιων συμφερόντων των άλλων χωρών, ενέχουν μεγάλη σημασία για την αποτελεσματική επιβολή των δικαιωμάτων, των ελευθεριών και των ευθυνών των κρατών στην ΑΟΖ. Μάλιστα, η σημασία αυτή εντείνεται, δεδομένου ότι η ΑΟΖ είναι το αποτέλεσμα ενός συμβιβασμού που επιτεύχθηκε ανάμεσα στα κράτη που επεδίωκαν λίγες ή ακόμη και καθόλου εξουσίες του παράκτιου κράτους πέρα από τη χωρική θάλασσά του, και σε εκείνα τα κράτη που προωθούσαν και υποστήριζαν τη χωρική θάλασσα των 200 ναυτικών μιλίων. Ο συμβιβασμός αυτός αποδείχθηκε στην πράξη αρκετά αποτελεσματικός καθώς πολλά κράτη από την ομάδα αυτών που ήθελαν χωρική θάλασσα 200 ναυτικών μιλίων αποδέχτηκαν τη Σύμβαση και την έχουν επικυρώσει, ενώ ορισμένα έχουν θεσπίσει ΑΟΖ 200 ναυτικών μιλίων (Καρακωστανόγλου 2001). Πάντως, λόγω της μεγάλης έκτασης των δικαιωμάτων και των δικαιοδοσιών του παράκτιου κράτους, η αποτελεσματικότητα του ρόλου που καλείται να διαδραματίσει η ΑΟΖ για παρεμπόδιση επέκτασης της χωρικής θάλασσας στα 200 ναυτικά μίλια θα εξαρτηθεί σημαντικά από τον τρόπο με τον οποίο ασκούνται τα δικαιώματα αυτά και αναλαμβάνονται οι αντίστοιχες σε αυτά υποχρεώσεις. Η πρακτική των παράκτιων κρατών μέσα από τη νομοθετική και κανονιστική δικαιοδοσία που ασκούν στα πλαίσια της Σύμβασης στην ΑΟΖ τους, καθώς και ο τρόπος εφαρμογής αυτής της δικαιοδοσίας στην πράξη θα καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό την επιτυχία του καθεστώτος της ΑΟΖ.

Γ.4.2 τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ

Εν συνεχεία κρίνεται απαραίτητο να προσδιορίσουμε την έννοια των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους. Η αρμοδιότητα των παράκτιων κρατών στην ΑΟΖ χαρακτηρίζεται στη Σύμβαση με διάφορους όρους, ανάλογα με το βαθμό έντασής της απέναντι στα δικαιώματα των άλλων κρατών. Οι όροι ‘κυριαρχικά δικαιώματα’ (*sovereign rights*), ‘δικαιοδοσία’ (*jurisdiction*) και ‘άλλα δικαιώματα’ χρησιμοποιούνται στο άρθρο 56 της Σύμβασης.

Γ.4.2.1 Τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους

Το άρθρο 56 της Σύμβασης χορηγεί στο παράκτιο κράτος κυριαρχικά δικαιώματα που αποσκοπούν «στην εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων, ζώντων και μη ζώντων, των υδάτων των υπερκείμενων του βυθού της θάλασσας, του βυθού της θάλασσας και του υπεδάφους του...». Παρόμοια δικαιώματα χορηγούνται στο παράκτιο κράτος και σε σχέση με « άλλες δραστηριότητες για την οικονομική εκμετάλλευση και εξερεύνηση της ζώνης , όπως η παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα, τα ρεύματα και τους ανέμους». Αυτό σημαίνει ότι η διαχείριση και ο έλεγχος ουσιαστικά όλων των δραστηριοτήτων με οικονομικό προσανατολισμό στη ζώνη, εναποτίθενται στο παράκτιο κράτος. Τα κυριαρχικά δικαιώματα , όμως αυτά δεν είναι όμοια και δεν θα πρέπει να συγχέονται με τα ομώνυμα δικαιώματα που απορρέουν από την πλήρη κυριαρχία που εξασκεί το κράτος στο έδαφος ή στη χωρική θάλασσά του (Πουλαντζά, 2007).

Το ερώτημα που γεννάται και πρέπει να απαντηθεί αναφέρεται στο γιατί τα δικαιώματα αυτά του παράκτιου κράτους ονομάζονται 'κυριαρχικά'. Η ονομασία αυτή σχετίζεται άμεσα με τη φύση των δικαιωμάτων που είναι όμοια με αυτή των δικαιωμάτων που απορρέουν από το καθεστώς της πλήρους κυριαρχίας. Ωστόσο, η έννοιά τους δεν ταυτίζεται με την συνήθη περιεκτική έννοια των κυριαρχικών δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων δηλαδή που αποτελούν έκφραση και απόρροια της πλήρους κυριαρχίας. Ενώ, στην περίπτωση της τελευταίας τα συναφή δικαιώματα είναι πλήρη, απόλυτα και καλύπτουν κάθε δυνατή χρήση, τα κυριαρχικά δικαιώματα που χορηγούνται στην ΑΟΖ είναι περιορισμένα και εφαρμόζονται στις οικονομικές μόνο χρήσεις.

Ειδικότερα, τα κυριαρχικά δικαιώματα στην ΑΟΖ προβλέπουν κυριαρχία επί των ίδιων των φυσικών πόρων που ενυπάρχουν στα ύδατα, στο βυθό και το υπέδαφος, καθώς και σχετικά με άλλες δραστηριότητες οικονομικής εκμετάλλευσης και εξερεύνησης της ζώνης (Καρακωστόνογλου, 2001). Ουσιαστικά, πρόκειται για οικονομικά κυριαρχικά δικαιώματα, δηλαδή για λειτουργικά δικαιώματα προσανατολισμένα αυστηρά και περιοριστικά στις οικονομικές χρήσεις του θαλάσσιου χώρου. Μολονότι, δε οι οικονομικές χρήσεις

και η αξιοποίηση των πόρων έχουν αποκτήσει αυξημένη ζωτική σημασία στη σύγχρονη εποχή , παρά ταύτα οι απομένουσες ελευθερίες και χρήσεις που εντάσσονται στο ευρύτερο πεδίο της ελευθερίας στην επικοινωνία και χορηγούνται σε όλα τα κράτη, περιστελλουν τη δυνατότητα του παράκτιου κράτους να διεκδικήσει πλήρη και αποκλειστική κυριαρχία εντός του οριοθετημένου χώρου της ΑΟΖ (Πουλαντζά, 2007). Επομένως, ο όρος ‘κυριαρχικά δικαιώματα’ εξυπηρετεί δύο βασικές σκοπιμότητες:

- αφενός μεν τονίζει και εξαίρει την απόλυτη φύση των δικαιωμάτων αυτών , που προσιδιάζει στην κυριαρχία και με αυτό τον τρόπο ικανοποιούν την επιθυμία των παράκτιων κρατών που επιζητούσαν την καθιέρωση της ΑΟΖ ως ζώνης πλήρους κυριαρχίας και
- αφετέρου τα διαφοροποιεί από την πλήρη κυριαρχία, όπως αυτή εφαρμόζεται εντός της χωρικής θάλασσας και με αυτό τον τρόπο ικανοποιεί και τις απαιτήσεις των κρατών που αντιτίθεντο στην καθιέρωση της ΑΟΖ, δηλαδή κυρίως των μεγάλων ναυτικών και αλιευτικών δυνάμεων.

Η διαφορά και η συσχέτιση, λοιπόν είναι λεπτή αλλά υπαρκτή.

Επιπλέον, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η χρήση του όρου ‘κυριαρχικά δικαιώματα’ για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων που περιέχονται στο οικείο άρθρο της Σύμβασης , θυμίζει τον όμοιο όρο που ενσωματώθηκε στη Σύμβαση του 1958 για την Υφαλοκρηπίδα και αναγνωρίστηκε από το Διεθνές Δικαστήριο σαν τμήμα του εθιμικού δικαίου , στην υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας. Στη Σύμβαση αυτή προσδιοριζόταν ότι « τα δικαιώματα που αναφέρονται στο άρθρο αυτό είναι αποκλειστικά, με την έννοια ότι, αν το παράκτιο κράτος δεν εξερευνά την Υφαλοκρηπίδα ή δεν εκμεταλλεύεται τους φυσικούς της πόρους (Τζημήτρας, 1996) ουδείς δύναται να αναλάβει αυτές τις δραστηριότητες ή να προβάλλει διεκδίκηση στην Υφαλοκρηπίδα, χωρίς τη ρητή συναίνεση του παράκτιου κράτους.

Σε αυτή τη φράση περιέχεται και διασαφηνίζεται το ακριβές περιεχόμενο των κυριαρχικών δικαιωμάτων που το παράκτιο κράτος έχει στο βυθό και το υπέδαφος της ΑΟΖ, εφόσον βέβαια προβεί στην καθιέρωσή της. Παράλληλα, η επιτροπή Διεθνούς Δικαίου υιοθέτησε την έννοια των κυριαρχικών δικαιωμάτων σας μία μέθοδο επίλυσης του προβλήματος αν η Υφαλοκρηπίδα εξομοιώνεται από την άποψη του νομικού καθεστώτος με τη ξηρά, όπως τα εσωτερικά ύδατα, ή απλά συνιστά μια περιοχή στην οποία ασκούνται δικαιώματα δικαιοδοσίας. Η Επιτροπή συγκεκριμένα σημείωσε ότι « ..τα δικαιώματα που χορηγούνται στο παράκτιο κράτος καλύπτουν όλα τα δικαιώματα που είναι αναγκαία και που συνδέονται με την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της Υφαλοκρηπίδας (Τζημήτρας, 1996).

Τα δικαιώματα αυτά περιλαμβάνουν δικαιοδοσία σε σχέση με την πρόληψη, καθώς και την τιμωρία των παραβιάσεων του δικαίου. Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους είναι αποκλειστικά, με την έννοια ότι αν το ίδιο δεν εκμεταλλεύεται την Υφαλοκρηπίδα του, αυτό μπορεί να γίνει από άλλον μόνο με τη συναίνεσή του». Σε ό, τι αφορά τώρα το καθεστώς της ΑΟΖ, στη Σύμβαση του Montego Bay η έννοια αυτή επεκτάθηκε προς δύο κατευθύνσεις (Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, 2005). Πρώτον, η έννοια δεν περιορίζεται μόνο στο βυθό της θάλασσας και το υπέδαφος (μη ζώντες πόροι και καθιστικά είδη αλιευμάτων) όπως στην παλαιότερη Σύμβαση του 1958, αλλά καλύπτει επίσης του ζώντες και μη ζώντες πόρους των υπερκείμενων υδάτων, καθώς και μία πληθώρα δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην οικονομική εκμετάλλευση και εξερεύνηση της ΑΟΖ. Δεύτερον, η έννοια επεκτάθηκε δια να περιλάβει όχι μόνο την εξερεύνηση και εκμετάλλευση, αλλά επίσης και τη διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων.

Ωστόσο, είναι κρίσιμο να υπογραμμισθεί ότι η επέκταση αυτή αφορά τους φυσικούς πόρους και όχι την ίδια τη ζώνη, καθώς, όπως αποδεικνύεται από τις διαβουλεύσεις και προτάσεις που τέθηκαν στα πλαίσια της UNCLOS III, τα συμμετέχοντα κράτη επιθυμούσαν να διασφαλίσουν ότι η αναγνώριση των δικαιωμάτων των παράκτιων κρατών εντός της ΑΟΖ δεν θα αποτελούσε τη βάση για αντίστοιχο, αυστηρό κρατικό έλεγχο που θα ήτο δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την περιστολή, ακόμη και κατάργηση των παραδοσιακών

ελευθεριών της ναυσιπλοΐας και γενικότερα της επικοινωνίας (Καρακωστανόγλου, 2001).

Εν συνεχεία είναι χρήσιμο να αναφερθούν οι σημαντικότεροι περιορισμοί στους οποίους υπόκεινται τα κυριαρχικά δικαιώματα που χορηγούνται στα παράκτια κράτη εντός της ΑΟΖ. Καταρχήν, όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 56 της Σύμβασης του 1982, « Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του και την εκτέλεση των υποχρεώσεων του, σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση, στην ΑΟΖ, το παράκτιο κράτος θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων κρατών και θα ενεργεί κατά τρόπο συνάδοντα με τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης».

Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα της διάταξης αυτής αναφέρεται το άρθρο 193, το οποίο προβλέπει ότι τα κράτη έχουν το κυριαρχικό δικαίωμα να εκμεταλλεύονται τους φυσικούς πόρους τους σύμφωνα πάντα με την περιβαλλοντική πολιτική τους και την πανθομολογούμενη, καθολική υποχρέωσή τους να προστατεύουν και να διατηρούν το θαλάσσιο περιβάλλον (Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, 2005). Επιπλέον, το παράκτιο κράτος δεν απολαμβάνει αποκλειστικότητα σε σχέση με την εκμετάλλευση των ζώντων πόρων, με τον ίδιο απόλυτο τρόπο που την διαθέτει στα πλαίσια της Υφαλοκρηπίδας για τους μη ζώντες πόρους. Αυτό συμβαίνει διότι τα άλλα κράτη έχουν υπό προϋποθέσεις δικαιώματα συμμετοχής στο πλεόνασμα των αλιευτικών αποθεμάτων της ζώνης (Πουланτζά, 2007).

Βέβαια, ως προς το δεύτερο αυτό περιορισμό, ο οποίος και έχει αποτελέσει αντικείμενο σφοδρών νομικών διχογνωμιών, ορθότερο είναι να αναφερθεί ότι τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί των ζώντων πόρων, είναι καταρχήν αποκλειστικά μια και τα δικαιώματα συμμετοχής των τρίτων κρατών εξαρτώνται σχεδόν πάντα από την αδυναμία από την αδυναμία του παράκτιου κράτους να αξιοποιήσει πλήρως τα αλιεύματα της ΑΟΖ του, καθώς και από τη σύναψη διακρατικής συμφωνίας μαζί του. Υπάρχει, βέβαια πασιφανής διαφορά με τα ομόνυμα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί του βυθού και του υπεδάφους, καθώς σε αυτά δεν προβλέπεται καμία απολύτως δυνατότητα συμμετοχής τρίτων κρατών στην εκμετάλλευσή τους (Καρακωστανόγλου, 1996).

Η ουσιαστική όμως διαφορά πηγάζει από το γεγονός ότι τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί των πόρων της Υφαλοκρηπίδας μέχρι τα 200 ναυτικά μίλια, δηλαδή του βυθού και του υπεδάφους της ΑΟΖ, υπάρχουν εξ' υπαρχής, ab initio, και αυτοδικαίως, ipso jure, δεν απαιτείται δηλαδή ρητή θέσπισή τους (Ρούκουνα, 1982), όπως απαιτείται για τα δικαιώματα της ΑΟΖ.

Συμπεραίνεται εύλογα, λοιπόν ότι το περιεχόμενο των κυριαρχικών δικαιωμάτων επί των φυσικών πόρων των υπερκείμενων υδάτων είναι διαφορετικό, (κυρίως των ζώντων πόρων), καθώς απαιτείται ρητή καθιέρωση της ΑΟΖ από το εκάστοτε παράκτιο κράτος προκειμένου να αρχίσει να λειτουργεί το καθεστώς της αποκλειστικής εκμετάλλευσης, να ασκηθεί δηλαδή κυριαρχικής φύσεως δικαίωμα, από το παράκτιο κράτος και να χορηγηθούν σε αυτό όλα τα συνεπακόλουθα της θεσπίσεως της ΑΟΖ δικαιώματα (Πουλαντζά, 2007). Η διαφορά αυτή απορρέει από τη διαφορετική θεμελίωση των δικαιωμάτων στο βυθό από τη μία πλευρά και στα ύδατα από την άλλη. Το καθεστώς του βυθού, που ρυθμίζεται από τις διατάξεις για την Υφαλοκρηπίδα (Τζημήτρας, 1996), ξεκινάει από το γεγονός ότι η Υφαλοκρηπίδα αποτελεί υποθαλάσσια συνέχεια του χερσαίου εδάφους του κράτους, γεγονός που δεν ισχύει στην ΑΟΖ. Ακόμη, στην προσπάθεια σαφούς προσδιορισμού της εμβέλειας των κυριαρχικών δικαιωμάτων που χορηγούνται στα παράκτια κράτη που προβαίνουν στη θέσπιση ΑΟΖ η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου διασαφήνισε ότι τα κυριαρχικά δικαιώματα αποτελούνται από (Καρακωστανόγλου, 2001):

- τα αναγκαία δικαιώματα για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων
- εξουσίες για αποτροπή και τιμωρία παραβάσεων του δικαίου
- την αποκλειστικότητα αυτών των δικαιωμάτων και εξουσιών, υπό την έννοια ότι αν ένα δεδομένο παράκτιο κράτος δεν τα εξασκεί, κανένα άλλο κράτος δεν δύναται να το πράξει άνευ της συναινέσεως του
- την μη εξάρτηση αυτών των δικαιωμάτων από πραγματική ή πλασματική κατοχή.

Βέβαια, στην περίπτωση της ΑΟΖ ο ορισμός αυτός δεν βρίσκει την πλήρη εφαρμογή του καθώς η απραξία του παράκτιου κράτους ως προς την εκμετάλλευση των βιολογικών φυσικών πόρων ναι μεν μπορεί να νοηθεί σε σχέση με την Υφαλοκρηπίδα, αλλά σε καμία περίπτωση δεν δύναται να ισχύσει για την περίπτωση της ΑΟΖ, δεδομένου ότι το παράκτιο κράτος έχει δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις στην ΑΟΖ και όσον αφορά τους ζωντανούς πόρους έχει την πιεστική υποχρέωση αφενός να τους εκμεταλλεύεται και αφετέρου να το πράττει με τον αρτιότερο και καταλληλότερο τρόπο.

Γ. 4. 2. 2. Οι δικαιοδοσίες του παράκτιου κράτους

Στο παράκτιο κράτος, ως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, εκτός από τα κυριαρχικής φύσης δικαιώματα χορηγείται και 'δικαιοδοσία' υπό την έννοια της αποκλειστικής αρμοδιότητας για διάφορες μορφές χρήσεως της ΑΟΖ, όπως παραδείγματος χάρη για τεχνητά νησιά, για προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και για προαγωγή της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας. Οι χρήσεις αυτές μολονότι εμπεριέχουν και οικονομικές εκφάνσεις, δεν είναι αμιγώς οικονομικές. Ειδικότερα, το άρθρο 56 της Σύμβασης του Montego Bay ορίζει ότι στο παράκτιο κράτος παρέχεται δικαιοδοσία αναφορικά με:

- την εγκατάσταση και χρήση τεχνητών νησιών, εγκαταστάσεων και κατασκευών,
- τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα
- την προστασία και διαφύλαξη του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Όλα αυτά τα θέματα θεωρούνται συναφή με τη διαχείριση των φυσικών πόρων και η νομική μορφή που τα αφορά δόθηκε έτσι, ώστε να διασφαλίζει τις δικαιοδοσίες αυτές του παράκτιου κράτους. Η διαφορετική ορολογία, ως προς τα δικαιώματα που χορηγούνται στο εκάστοτε παράκτιο κράτος, αντικατοπτρίζει και μία διαφορά βαρύτητας στην κάθε περίπτωση. Κατά το οικείο άρθρο η χρήση της έκφρασης «κυριαρχικά δικαιώματα που αποσκοπούν στην εξερεύνηση και εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση» υπονοεί ότι σε περιπτώσεις όπου

ανακύπτει αμφιβολία, θα παγιώνεται τεκμήριο υπέρ των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους. Αντίθετα, στην περίπτωση της ‘δικαιοδοσίας’ οι εξουσίες του παράκτιου κράτους είναι απαραίτητο να συνάδουν με τις απαιτήσεις των διεθνών οργανισμών ή τα δικαιώματα των άλλων κρατών.

Αυτό επιβεβαιώνεται και από τις υπόλοιπες διατάξεις της Σύμβασης, οι οποίες και ασχολούνται λεπτομερώς και ενδελεχώς με όλα τα ζητήματα που αναφέρονται στο καίριο άρθρο 56. Έτσι λοιπόν, ενώ το παράκτιο κράτος έχει το ‘αποκλειστικό δικαίωμα’ να κατασκευάζει τεχνητά νησιά και καθιερώνει ‘αποκλειστική δικαιοδοσία’ πάνω σε αυτά, «αυτά δεν θα πρέπει να τοποθετούνται ...εφόσον είναι δυνατόν να παρεμβάλλουν εμπόδια στη χρησιμοποίηση αναγνωρισμένων θαλάσσιων διαδρόμων, που είναι αναγκαίοι στη διεθνή ναυσιπλοΐα». Επιπλέον, εγκαταλελειμμένες ή άχρηστες κατασκευές θα πρέπει να απομακρύνονται προκειμένου να διασφαλίζεται η ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, λαμβανομένων υπόψη οποιωνδήποτε γενικώς αποδεκτών διεθνών προτύπων που έχουν καθιερωθεί για το σκοπό αυτό από τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς (Καρακωστανόγλου, 1996).

Εφαρμόζοντας αναλογικά τις διατάξεις αυτές και στη θαλάσσια επιστημονική έρευνα στο πλαίσιο της ΑΟΖ προκύπτει ότι ενώ καταρχήν υπόκεινται στην συναίνεση του παράκτιου κράτους, αυτή η συναίνεση υπό κανονικές συνθήκες θα πρέπει να παρέχεται. Είναι πάντως αξιοσημείωτο, ότι τα κράτη έχουν διακριτική ευχέρεια να αρνούνται τη συναίνεση τους για διεξαγωγή έρευνας που σχετίζεται με την οικονομική εκμετάλλευση της ζώνης.

Ομοίως, ενώ η περιβαλλοντική προστασία εμπίπτει στην δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους, οι σχετικές διατάξεις της Σύμβασης ορίζουν ότι οι διατάξεις που θεσπίζουν τα παράκτια κράτη είναι απαραίτητο να συμφωνούν με τους διεθνείς κανόνες και πρότυπα.

Συμπεραίνεται, λοιπόν ότι και η αποκλειστική αυτή αρμοδιότητα του παράκτιου κράτους δεν έχει το σύνηθες νόημα Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, 2005). Έτσι είναι περιορισμένη λειτουργικά σε σύγκριση με μία γενική αποκλειστική αρμοδιότητα που θα περιλάμβανε όλους τους τομείς,

καθώς επίσης περιορίζεται και από διάφορους όρους και προϋποθέσεις που περιλαμβάνονται σε επιμέρους διάταξης της Σύμβασης.

Ένας βασικός περιορισμός εντοπίζεται στο δικαίωμα τρίτων κρατών να διεξάγουν, υπό συγκεκριμένες βέβαια προϋποθέσεις, επιστημονική έρευνα εντός του οριοθετημένου χώρου της ΑΟΖ. Περιορισμοί, βέβαια τίθενται και στην άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους όπως συμβαίνει παραδείγματος χάρη με τα δικαιώματα πρόσβασης των κρατών άνευ ακτών και των γεωγραφικώς μειονεκτούντων κρατών στους ζώντες φυσικούς πόρους της ζώνης ή την υποχρέωση διατήρησής τους (Πουλαντζά, 2007). Με βάση τα όσα αναφέρθηκαν και διεξοδικώς αναλύθηκαν ανωτέρω προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι ο προσδιορισμός ‘κυριαρχικά’ στα δικαιώματα του παράκτιου κράτους, αλλά και οι ιδιαίτερα εκτεταμένες και στη συντριπτική τους πλειοψηφία συνοδευόμενες από διακριτική ευχέρεια εξουσίες του προσδίδουν στο παράκτιο κράτος μία θέση ιδιαίτερα ενισχυμένη μέσα στα όρια της ΑΟΖ και όχι μόνο ως προς τις οικονομικού αντικειμένου χρήσεις.

Γ. 4. 2. 3. Τα άλλα δικαιώματα του παράκτιου κράτους

Στο ίδιο άρθρο της Σύμβασης περιέχεται και πρόβλεψη για «άλλα δικαιώματα και υποχρεώσεις», στα οποία εμπίπτουν, για να αναφερθούν ορισμένα ενδεικτικά, το αποκλειστικό δικαίωμα του παράκτιου κράτους να επιτρέπει και να ρυθμίζει γεωτρήσεις στην Υφαλοκρηπίδα (Τζημήτρας, 1996) για όλους τους σκοπούς, ή το δικαίωμα συνεχούς καταδίωξης για παραβιάσεις των νόμων και κανονιστικών διατάξεων του παράκτιου κράτους που συντελέστηκαν εντός της ΑΟΖ του.

Γ. 4. 2. 4. Η ιεράρχηση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους

Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους λαμβάνουν τη μορφή μια ιεράρχησης σε τρία διακριτά επίπεδα (Καρακωστάνογλου, 2001). Οι βαθμίδες αυτές είναι:

- τα κυριαρχικά δικαιώματα,

- η δικαιοδοσία,

- τα άλλα δικαιώματα

και όπως αποδεικνύεται και από τη διάρθρωση που λαμβάνουν στο άρθρο 56 της Σύμβασης του 1982 η ιεραρχική δομή τους αντικατοπτρίζει άμεσα την προτεραιότητα των οικονομικής υπόστασης κινήτρων, τα οποία και οδήγησαν στη τελική καθιέρωση της ΑΟΖ.

Επομένως, πράγματι προηγούνται τα αμιγώς οικονομικού περιεχομένου κυριαρχικά δικαιώματα επί των φυσικών πόρων, ακολουθεί η δικαιοδοσία που έχει μικτό ,και μη αμιγώς οικονομικό χαρακτήρα και τέλος έπονται τα άλλα δικαιώματα τα οποία είναι γενικής φύσεως και δεν προβλέπονται ρητά. Βέβαια, γεγονός είναι ότι όλες οι δραστηριότητες, στις οποίες αυτά τα δικαιώματα και δικαιοδοσίες εφαρμόζονται, έχουν σύμφωνα πάντα με το πνεύμα που διατρέχει τη σύμβαση καθ' ολοκληρίαν, είτε άμεση είτε έμμεση σχέση με την άσκηση από το παράκτιο κράτος των οικονομικών του δικαιωμάτων, καθώς όλα έχουν επίπτωση στα οικονομικά οφέλη που μπορεί να αντλήσει από τη ζώνη (Πουλαντζά, 2007).

Γ. 4.2.5 Η αποκλειστικότητα των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους :

Εν συνεχεία θα διερευνηθεί η σημασία του όρου 'αποκλειστική' που απαντάται στο τίτλο της ΑΟΖ, υπό το φως των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους .όπως αυτά εκτίθενται στο άρθρο 56 και των δικαιωμάτων των άλλων κρατών, όπως εκτίθενται στο άρθρο 58 της οικείας Σύμβασης. Ωστόσο, για τη χρήση του όρου 'αποκλειστική' στην ονομασία της ΑΟΖ έχουν εκφρασθεί έντονες αντιρρήσεις από τους νομικούς επαίοντες. Ο πρώτος λόγος είναι νομικός στη φύση του. Υποστηρίχθηκε λοιπόν, ότι η χρήση του όρου 'αποκλειστική' είναι ακατάλληλη όταν γίνεται αναφορά στη ζώνη την ίδια και ορθότερα ο όρος έπρεπε να χρησιμοποιείται αποκλειστικά και μόνο ως προς τα δικαιώματα που ασκούνται από το παράκτιο κράτος στην ΑΟΖ. Δηλαδή, θα έπρεπε να γίνεται αναφορά για Αποκλειστικά Οικονομικά Δικαιώματα στη ζώνη, ή για Ζώνη Αποκλειστικών Οικονομικών Δικαιωμάτων.

Η εντύπωση που δημιουργείται λοιπόν, είναι ότι θα είναι αδύνατο να θεσπιστούν οιαδήποτε άλλα λειτουργικά δικαιώματα εντός της ίδιας θαλάσσιας περιοχής. Η δεύτερη αντίρρηση υποστηρίζει ότι ο προσδιορισμός της ζώνης έπρεπε να είναι Οικονομική Ζώνη και όχι Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη. Τα κράτη που επικαλέστηκαν το δεύτερο αυτό ισχυρισμό διατείνονται ότι η ύπαρξη περιορισμένων έστω δικαιωμάτων συμμετοχής στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της ζώνης που αναγνωρίζονται υπέρ ορισμένης κατηγορίας κρατών, είναι πλήρης και επαρκής απόδειξη του μη αποκλειστικού χαρακτήρα των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους στη ζώνη (Καρακωστάνογλου, 2001).

Σε ό,τι αφορά τώρα τις μεγάλες, παραδοσιακές ναυτικές δυνάμεις, αυτές υποστήριξαν ότι τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ είναι καθαρά οικονομικά και ότι συνεπακόλουθα διατηρείται αναλλοίωτος ο χαρακτήρας των υδάτων σαν ανοικτής θάλασσας και συνεπώς παραμένει ανέγγιχτη η ελευθερία της ναυσιπλοΐας. Τέλος, η επικρατέστερη και πλέον αποδεκτή άποψη ορίζει ότι τελικά δεν είναι τόσο σημαντικός ο χαρακτηρισμός της ζώνης, όσο ο ακριβής προσδιορισμός των δικαιωμάτων και δικαιοδοσιών του παράκτιου κράτους και της διεθνούς κοινότητας, εντός του πλαισίου της χάραξης και θέσπισης της ΑΟΖ.

Δ. Τα Δικαιώματα και οι Υποχρεώσεις των κρατών στην ΑΟΖ

Δ. 1. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των παράκτιων κρατών

Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ εκτίθενται, όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω γενικά στο άρθρο 56 της Σύμβασης και αναλύονται στα επόμενα άρθρα, είτε του Μέρους V που ρυθμίζει τα ζητήματα που αφορούν την ΑΟΖ, είτε και σε άλλα Μέρη της Σύμβασης. Τα δικαιώματα και οι δικαιοδοσίες του παράκτιου κράτους σχετίζονται κυρίως με τους φυσικούς πόρους και τις άλλες οικονομικές χρήσεις της ΑΟΖ, καθώς και με ορισμένες άλλες μη οικονομικές δραστηριότητες στη ζώνη, διακρίνονται δε, σε έξι μεγάλες κατηγορίες που θα αποτελέσουν αντικείμενο διακριτής ανάλυσης.

Ειδικότερα, σχετικά με τα δικαιώματα επί των φυσικών πόρων θα πρέπει προκαταβολικά να διευκρινισθούν τα εξής: ο βυθός και το υπεδάφος του περιλαμβάνουν κυρίως μη ζώντες πόρους, όπως τα μεταλλεύματα, αλλά και μία μόνο κατηγορία ζώντων πόρων, τα καθιστικά αλιεύματα. Όλοι αυτοί οι πόροι, στο σύνολό τους καλύπτονται από το προγενέστερο της ΑΟΖ καθεστώ της Υφαλοκρηπίδας, και ήδη περιλαμβάνονται και στο καθεστώς του βυθού και του υπεδάφους της ΑΟΖ που ταυτίζονται με την Υφαλοκρηπίδα μέχρι το όριο των 200 ναυτικών μιλίων από την ακτή (Χορτάτος,1993). Εξάλλου, τα υπερκείμενα ύδατα περιέχουν κυρίως ζώντες φυσικούς πόρους, όπως τα αλιεύματα, αλλά και μη ζώντες, όπως τα μέταλλα που βρίσκονται διαλυμένα στα θαλάσσια ύδατα.

Αμφότερες οι κατηγορίες αυτές των φυσικών πόρων εμπίπτουν στα δικαιώματα που το καθεστώς της ΑΟΖ χορηγεί στο παράκτιο κράτος, επί των πόρων των υδάτων της ζώνης. Τελικά, λοιπόν, πρέπει να σημειωθεί εμφατικώς ότι η ΑΟΖ παρέχει δικαιώματα επί του συνόλου των πόρων των υδάτων, του βυθού και του υπεδάφους, είτε ζώντων είτε μη ζώντων, ενώ το καθεστώς της Υφαλοκρηπίδας παρέχει δικαιώματα επί όλων των πόρων του βυθού και του υπεδάφους, μη ζώντων αλλά και ζώντων (Καρακωστάνογλου,2001).

Δ. 1. 1. Μη ζώντες πόροι

Το παράκτιο κράτος έχει «κυριαρχικά δικαιώματα προς το σκοπό εξερεύνησης και εκμετάλλευσης, διατήρησης και διαχείρισης» των μη ζώντων πόρων του βυθού, του υπεδάφους και των υπερκείμενων υδάτων. Με εξαίρεση τις διατάξεις που αναφέρονται στη 'διατήρηση και διαχείριση' και τα 'υπερκείμενα ύδατα', τα δικαιώματα που χορηγούνται στο παράκτιο κράτος στον τομέα αυτό, είναι ακριβώς τα ίδια με αυτά που απολαμβάνει σε σχέση με τους πόρους του βυθού και του υπεδάφους, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1958 για την Υφαλοκρηπίδα, καθώς και σύμφωνα με το εθνικό διεθνές δίκαιο. Επιπλέον, τα δικαιώματα αυτά, δηλαδή στο βυθό και το υπεδάφος της ΑΟΖ πρέπει να ασκούνται σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης του 1982 που αφορούν την Υφαλοκρηπίδα, κατά ευθεία παραπομπή του άρθρου 56 (Χορτάτος,1993).

Σε ό,τι αφορά τη μη απορρόφηση και μη συγχώνευση του καθεστώτος της Υφαλοκρηπίδας στο ευρύτερο καθεστώς της ΑΟΖ, πρέπει να τονισθεί ότι αυτό οφείλεται στην ισχυρή πίεση που άσκησαν πολλά παράκτια κράτη, ώστε να περιληφθούν στο νομικό καθεστώς της Υφαλοκρηπίδας τα τμήματα εκείνα του υφαλοπλαισίου που εκτείνονται πέρα από τα 200 ναυτικά μίλια που καλύπτει ο βυθός της ΑΟΖ. Η ανάλυση του καθεστώτος των μη ζώντων φυσικών πόρων του βυθού και του υπεδάφους της ΑΟΖ, αποτελεί στην ουσία ανάλυση του καθεστώτος της Υφαλοκρηπίδας. Δύο βασικά και καίρια σχόλια πρέπει να γίνουν για το κρίσιμο αυτό θέμα που νομικά αποτελεί διακριτό θέμα προς διερεύνηση. Πρώτον, η αναφορά ότι το παράκτιο κράτος θα διατηρεί και θα διαχειρίζεται τους μη ζώντες πόρους συνιστά θέμα ελλιπούς και πλημμελούς νομοτεχνικής διατύπωσης και δεν χρήζει ουσιαστικής ενασχόλησης (Καρακωστανόγλου, 1989). Με βάση την εννοιολογική όμως ερμηνεία προκύπτει ότι οι δραστηριότητες αυτές στην πραγματικότητα αφορούν αποκλειστικά τη διατήρηση και τη διαχείριση των ζώντων πόρων.

Δεύτερον, η αναφορά στους μη ζώντες πόρους των υπερκείμενων υδάτων αφορά κυρίως τα διάφορα μέταλλα, τα οποία είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο εξορυκτικών δραστηριοτήτων και ενεργειών.

Δ. 1. 2. Ζώντες Πόροι

Σύμφωνα με το άρθρο 56, το παράκτιο κράτος έχει κυριαρχικά δικαιώματα προς το σκοπό εξερεύνησης και εκμετάλλευσης, διατήρησης και διαχείρισης των ζώντων φυσικών πόρων των υπερκείμενων υδάτων, του θαλάσσιου βυθού και του υπεδάφους. Τα δικαιώματα, καθώς και ορισμένες υποχρεώσεις που επιβάλλονται στο παράκτιο κράτος, αναλύονται με λεπτομέρειες στα άρθρα 61-73 και αποτελούν το βασικό κορμό των διατάξεων για την ΑΟΖ. Είναι χαρακτηριστικό και πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός ότι, ενώ για τους μη ζώντες πόρους, που αφορούν κυρίως το βυθό και το υπέδαφος, η Σύμβαση δεν αναγνωρίζει στο παράκτιο κράτος πρόσθετα δικαιώματα σε σχέση με αυτά που του αναγνωρίζονταν με βάση τη Σύμβαση της Γενεύης του 1958 για την υφαλοκρηπίδα, αντίθετα για τους ζώντες πόρους η σύμβαση παρέχει σημαντικά ευρύτερης έκτασης δικαιώματα, τα οποία και ασκούνται σε πολύ

μεγαλύτερη χωρική έκταση, από αυτά που είχε σύμφωνα με το εθιμικό διεθνές δίκαιο, εντός του πλαισίου άσκησης δραστηριοτήτων στην αποκλειστική ζώνη αλιείας (Στρατή,1992).

Δ. 1. 3. Άλλες οικονομικές δραστηριότητες

Το οικείο άρθρο που αναφέρθηκε ανωτέρω χορηγεί στο παράκτιο κράτος «...κυριαρχικά δικαιώματα σχετικά με δραστηριότητες που αποσκοπούν στην ποικιλότητα οικονομική εκμετάλλευση και εξερεύνησή της ζώνης, όπως η παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα, τα ρεύματα και τους ανέμους». Η διάταξη αυτή προσδίδει στο παράκτιο κράτος αρκετά νέα στη σύλληψή τους δικαιώματα και αντικατοπτρίζει τις ραγδαίες και ρηξικέλευθες εξελίξεις της τεχνολογίας και τις συνεπακόλουθες δυνατότητες που αυτή παρέχει. Η παραγωγή ενέργειας, έχει ως απαραίτητη προϋπόθεση την κατασκευή ειδικών εγκαταστάσεων, παραδείγματος χάρη κυματοφραγμάτων, και έτσι τα δικαιώματα γι' αυτούς τους άλλους οικονομικούς πόρους διασυνδέονται, ως προς το θέμα αυτό , με τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους για την κατασκευή τεχνητών νησιών, εγκαταστάσεων και ειδικών κατασκευών.

Δ. 1. 4 Τεχνητά νησιά, εγκαταστάσεις και κατασκευές

Ενώ αναφορικά με τις περιπτώσεις των ζώντων και των μη ζώντων πόρων της ΑΟΖ. καθώς και των άλλων συναφών οικονομικών δραστηριοτήτων στη Ζώνη αναγνωρίζονται και χορηγούνται στο παράκτιο κράτος κυριαρχικά δικαιώματα, αντίθετα σε ό, τι αφορά την περίπτωση των τεχνητών νησιών, εγκαταστάσεων και κατασκευών του παραχωρείται η πιο περιορισμένη δικαιοδοσία. Το αυτό ισχύει και για τις επόμενες δύο κατηγορίες δικαιωμάτων, τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την προστασία από τη ρύπανση.

Το άρθρο 56 λοιπόν, κατά την ονομαστική απαρίθμηση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ , ορίζει ρητά ότι αυτό έχει «δικαιοδοσία, όπως προβλέπεται στα σχετικά άρθρα της παρούσας Σύμβασης σε σχέση μετην εγκατάσταση και χρησιμοποίηση τεχνητών νησιών, εγκαταστάσεων και κατασκευών» Οι διατάξεις αυτές που αναφέρονται στο άρθρο, είναι οι διατάξεις

του άρθρου 60, το οποίο και αναλύει το καθεστώς των τεχνητών νησιών, εγκαταστάσεων και κατασκευών (Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, 2005). Με βάση το άρθρο αυτό στο παράκτιο κράτος χορηγείται «το αποκλειστικό δικαίωμα να κατασκευάζει, να επιτρέπει και να ρυθμίζει την κατασκευή, λειτουργία και χρησιμοποίηση:

- τεχνητών νησιών,
- εγκαταστάσεων και κτισμάτων για τους σκοπούς που ορίζονται στο άρθρο 56 ή για άλλους οικονομικούς σκοπούς,
- εγκαταστάσεων και κτισμάτων που είναι δυνατόν να παρεμβάλλονται στην ενάσκηση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους στη ζώνη».

Στο παράκτιο κράτος αναγνωρίζεται αποκλειστική δικαιοδοσία πάνω σε αυτά τα τεχνητά νησιά και κατασκευάσματα και η δικαιοδοσία αυτή περιλαμβάνει και την αρμοδιότητα για θέσπιση νόμων και κανονισμών όπως τελωνειακούς, μεταναστευτικούς δημοσιονομικούς, πειθαρχικούς και υγειονομικούς κανόνες δικαίου. Ακόμη, το παράκτιο κράτος στα πλαίσια αυτής της αποκλειστικής δικαιοδοσίας του έχει το δικαίωμα να θεσπίζει γύρω από τα τεχνητά νησιά και κατασκευάσματα ζώνες ασφαλείας που κανονικά δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν τα 500 μέτρα σε εύρος.

Η διάκριση ανάμεσα στα δικαιώματα του παράκτιου κράτους να κατασκευάζει «τεχνητά νησιά» για οιονδήποτε σκοπό, και του αντίστοιχου δικαιώματος να κατασκευάζει «εγκαταστάσεις και κατασκευές» για πιο περιορισμένους σκοπούς, εμφανίζεται δυσδιάκριτη, δεδομένης της ανυπαρξίας ορισμού του τεχνητού νησιού που οδηγεί στην ελαστική αντιμετώπιση εγκαταστάσεων και κατασκευών ως τεχνητών νησιών.

Από την άλλη πλευρά, το γεγονός ότι η Σύμβαση προβαίνει σε ουσιαστική διάκριση ανάμεσα στα παραπάνω υπονοεί σαφώς ότι δεν υπήρχε πρόθεση για ταύτιση των εννοιών. Είναι παράδοξο ότι τα τεχνητά νησιά παρόλο που διαθέτουν μεγαλύτερο όγκο και συνεπώς προκαλούν μεγαλύτερα προβλήματα

στις άλλες χρήσεις της ΑΟΖ, δύνανται να κατασκευάζονται για κάθε σκοπό σε αντίθεση με ό, τι ισχύει για τις εγκαταστάσεις και κατασκευές. Ωστόσο, η δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους σχετική με την χρήση και εγκατάσταση όλων αυτών των κατασκευασμάτων υπόκειται σε ορισμένες δεσμεύσεις και περιορισμούς.

Έτσι, το παράκτιο κράτος οφείλει και υποχρεούται από τους διεθνείς κανόνες να παρέχει έγκαιρη γνωστοποίηση της κατασκευής τεχνητών νησιών, πρέπει να διατηρεί σταθερά μέσα προειδοποίησης για την παρουσία τους και τέλος πρέπει να απομακρύνει, συνολικά ή εν μέρει αυτές τις εγκαταστάσεις και κατασκευές που δεν είναι πλέον σε χρήση, προκειμένου με αυτό τον τρόπο να διασφαλίσουν την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και να μην παρεμποδίζουν τη διέλευση από αναγνωρισμένους θαλάσσιους διαδρόμους (Καρακωστανόγλου, 2001).

Δ. 1.5. Θαλάσσια επιστημονική έρευνα

Καταρχήν κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί συνοπτικά η διαπραγματευτική ιστορία του θέματος που πρόκειται να αναλυθεί. Οι αναπτυγμένες χώρες υποστήριζαν την άποψη ότι πρέπει να υπάρχει ελευθερία επιστημονικής έρευνας στην ΑΟΖ, στην Υφαλοκρηπίδα και στο διεθνή βυθό, που θα υπόκειται μόνο στην υποχρέωση γνωστοποίησης και ενημέρωσης για τα αποτελέσματα της έρευνας. Αντίθετα, οι αναπτυσσόμενες παράκτιες χώρες θεωρούσαν ότι ουσιαστικά η επιστημονική γνώση μπορεί να μεταφρασθεί σε οικονομικό όφελος ή εθνική ασφάλεια και ότι εν κατακλείδι σε μία τεχνολογική κοινωνία επιστημονική γνώση σημαίνει δύναμη.

Οι περισσότερες ωκεανογραφικές έρευνες, πίστευαν οι αναπτυσσόμενες χώρες, έχουν πιθανή στρατιωτική εφαρμογή και η επιστημονική έρευνα σε μία ζώνη φυσικών πόρων, θα μπορούσε να αποβεί συγκεκαλυμμένη έρευνα για εντοπισμό και εκμετάλλευση παράκτιων πλουτοπαραγωγικών πηγών, πράγμα που ακόμη και η Σύμβαση του 1958 για την Υφαλοκρηπίδα απαγόρευε δίχως την προηγούμενη ρητή συναίνεση του παράκτιου κράτους (Τζημήτρας, 1996).

Τελικά, το καθεστώς που υιοθετήθηκε δεν ικανοποιεί απόλυτα καμία από τις δύο αντιτιθέμενες απόψεις. Το δικαίωμα παροχής συναίνεσης, άρνησης ή κατ' άλλο τρόπο ρύθμισης των δραστηριοτήτων θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας στην ΑΟΖ και την Υφαλοκρηπίδα ανήκει καθ' ολοκληρίαν στο παράκτιο κράτος. Συγκεκριμένα στη Σύμβαση του 1982 αναφέρεται ότι το παράκτιο κράτος έχει δικαιοδοσία σχετικά με τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και έχει το δικαίωμα να ρυθμίζει, εξουσιοδοτεί και διεξάγει τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα εντός της ΑΟΖ του. Το παράκτιο κράτος οφείλει υπό 'κανονικές συνθήκες' να παρέχει τη συναίνεση του στην απλή επιστημονική έρευνα που διεξάγουν τα άλλα κράτη στην ΑΟΖ, του όταν αυτή διεξάγεται αποκλειστικά και μόνον για ειρηνικούς σκοπούς και με υπέρτατο σκοπό την αύξηση της επιστημονικής γνώσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος προς όφελος της ανθρωπότητας. Ωστόσο, δύναται να αρνηθεί τη συναίνεσή του σε έρευνα που αφορά τους φυσικούς πόρους. Η χρησιμοποίηση του όρου 'κανονικές συνθήκες' ως κριτήριο για τη συναίνεση ή μη του παράκτιου κράτους δημιουργεί έντονες αντιγνώμεις λόγω του ασαφούς περιεχομένου του.

Με βάση τις παρεμφερείς διατάξεις της Σύμβασης για την Υφαλοκρηπίδα εξάγεται το συμπέρασμα ότι το βάρος αποδείξεως των κανονικών συνθηκών φέρει, σε περίπτωση άρνησης της συναίνεσης, το παράκτιο κράτος, ενώ το κράτος ή ίδρυμα που διεξάγει την έρευνα οφείλει να αποδείξει τους ειρηνικούς σκοπούς της έρευνας. Η άρνηση θεωρείται δεδομένη, όταν οι ερευνητικές δραστηριότητες σχετίζονται άμεσα με την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων ή απαιτούν γεωτρήσεις, χρήση εκρηκτικών ουσιών ή την κατασκευή τεχνητών κατασκευών (Καρακωστανόγλου, 2001). Τελικώς, η συναίνεση του παράκτιου κράτους αφορά όλες τις μορφές έρευνας, ενώ η ευχέρεια του είναι διακριτική για την παροχή συναίνεσης στην άμεσα ή έμμεσα εφαρμοσμένη έρευνα. Πάντως, η συναίνεση πρέπει να ζητηθεί προ εξαμήνου και να συνοδεύεται από φάκελο με λεπτομερή στοιχεία για τους σκοπούς και τις μεθόδους της έρευνας και θεωρείται δεδομένη σιωπηρά, αν παρέλθει εξάμηνο δίχως να υπάρξει ρητή συγκατάθεση. Ακόμη και μετά την παροχή της συναίνεσης το παράκτιο κράτος έχει τη δυνατότητα να εποπτεύει το ερευνητικό πρόγραμμα και επακόλουθα να το σταματά όταν υπερβαίνει τον αρχικό σκοπό του.

Δ. 1. 6. Προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος

Το άρθρο 56 παραχωρεί στο παράκτιο κράτος δικαιοδοσία «σχετικά με την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος». Τα σχετικά άρθρα της σύμβασης περιέχονται στο Μέρος II και εκεί παρέχεται στο παράκτιο κράτος νομοθετική και εκτελεστική αρμοδιότητα στην ΑΟΖ του για να αντιμετωπίσει την απόρριψη άχρηστων υλών, άλλες μορφές ρύπανσης από πλοία καθώς και τη ρύπανση από δραστηριότητες στο βυθό. Εκτός από την αρμοδιότητά του για ρύθμιση της ρύπανσης από δραστηριότητες στο βυθό που είναι παρεμφερής με τις εξουσίες που ως τώρα απολάμβανε στα πλαίσια του καθεστώτος της Υφαλοκρηπίδας (Χορτάτος, 1993), οι εξουσίες για τον έλεγχο της ρύπανσης στην ΑΟΖ που παραχωρούνται από τη Σύμβαση αποτελούν νεωτερισμό. Μέχρι τώρα οι μόνες εξουσίες που αναγνωρίζονταν στο παράκτιο κράτος σε περιοχές πέρα από τη χωρική του θάλασσα, ήταν αυτές για την ανάληψη δράσης κατά απωλειών στη θάλασσα που απειλούσαν ή προκαλούσαν σοβαρή ρύπανση από πετρέλαιο.

Δ. 1. 7. Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας την απαρίθμηση και συνοπτική περιγραφή των δικαιωμάτων και άλλων αρμοδιοτήτων του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ, θα πρέπει να προβούμε σε τρεις επισημάνσεις:

- Όπως ήδη αναφέρθηκε, σε σχέση με κάθε μία από τις παραπάνω κατηγορίες δικαιωμάτων, η Σύμβαση επιβάλλει στο παράκτιο κράτος και μία σειρά από υποχρεώσεις και καθήκοντα. Επομένως, πρόκειται για δικαιώματα που η άσκησή τους αποτελεί ταυτόχρονα και εκπλήρωση υποχρέωσης απέναντι στη διεθνή κοινότητα, η οποία εξουσιοδότησε σχετικά το παράκτιο κράτος μέσω της Σύμβασης.
- Εκτός των άλλων επί μέρους υποχρεώσεων το άρθρο 56 της Σύμβασης θέτει και μία γενική υποχρέωση στο παράκτιο κράτος: « κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και εκτέλεση των υποχρεώσεων του, σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση στην ΑΟΖ..... θα λαμβάνει υπόψη του τα δικαιώματα

και υποχρεώσεις των άλλων κρατών, και θα ενεργεί με τρόπο συνάδοντα με τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης».

- Εξάλλου ισχύει και για το παράκτιο κράτος η γενική υποχρέωση όλων των κρατών για εκπλήρωση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν δυνάμει της Σύμβασης με καλή πίστη καθώς και για ενάσκηση των δικαιωμάτων, των δικαιοδοσιών και των ελευθεριών τους με τρόπο που δεν αποτελεί κατάχρηση δικαιώματος.

Δ. 2. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των άλλων κρατών

Το άρθρο 58 θεσπίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων κρατών στην ΑΟΖ, που στην ουσία αφορούν τις διεθνείς επικοινωνίες. Πρόκειται για τις ελευθερίες της Ανοικτής Θάλασσας που διατηρήθηκαν μετά τη δημιουργία της ΑΟΖ. Από αυτές τις τέσσερις ελευθερίες που μνημονεύονταν στην πρώτη αυτή Σύμβαση του 1958 αφαιρέθηκε στην ΑΟΖ η ελευθερία της αλιείας και περιήλθε στην αρμοδιότητα του παράκτιου κράτους, ενώ οι άλλες τρεις παρέμειναν ως δικαιώματα των τρίτων κρατών (Χορτάτος,1993). Οι τρεις αυτές ελευθερίες υπόκεινται σε μεγαλύτερους περιορισμούς μέσα στην ΑΟΖ απ' ό τι στην ανοικτή θάλασσα και πρόκειται για τις ελευθερίες :

- της ναυσιπλοΐας
- της υπέρπτησης
- της τοποθέτησης υποβρύχιων καλωδίων και σωληναγωγών.

Δ. 2. 1 Η ελευθερία της ναυσιπλοΐας

Το άρθρο 58 προβλέπει ότι « στην ΑΟΖ , όλα τα κράτη ,παράκτια ή χωρίς ακτές, απολαμβάνουν σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της παρούσας Σύμβασης , τις ελευθερίες της ναυσιπλοΐαςπου αναφέρονται στο άρθρο 87, και το δικαίωμα χρήσης των θαλασσών για άλλους διεθνώς νόμιμους σκοπούς που συνδέονται με την ενάσκηση αυτών των δικαιωμάτων ειδικότερα στα πλαίσια της εκμετάλλευσης των πλοίων και που εναρμονίζονται με τις άλλες διατάξεις

της παρούσας Σύμβασης». Ωστόσο η ελευθερία της ναυσιπλοΐας υπόκειται σε ορισμένους βασικούς περιορισμούς. Καταρχήν, η ελευθερία αυτή υπόκειται στο γενικό περιορισμό που διέπει όλες τις ελευθερίες της ανοικτής θάλασσας με βάση τον οποίο οι ελευθερίες αυτές πρέπει να ασκούνται λαμβάνοντας προσηκόντως υπόψη τα συμφέροντα των άλλων κρατών κατά την άσκηση της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας. Δεύτερον, η ελευθερία της ναυσιπλοΐας υπόκειται στις διατάξεις των άρθρων 88-115 της Σύμβασης και στους άλλους συναφείς κανόνες διεθνούς δικαίου που ασχολούνται με τη ναυσιπλοΐα στην ανοικτή θάλασσα, εφόσον βέβαια εναρμονίζονται με τις διατάξεις της Σύμβασης για την ΑΟΖ. Τέλος, το άρθρο 58 υποχρεώνει τα άλλα κράτη κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους στην ΑΟΖ ενός παράκτιου κράτους, να λαμβάνουν υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους, καθώς και να συμμορφώνονται προς τους νόμους και κανονισμούς που υιοθετούνται από το παράκτιο κράτος σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης και με τους άλλους κανόνες διεθνούς δικαίου (Καρακωστανόγλου, 1996).

Δ. 2. 2 Η ελευθερία της υπέρπτησης

Σύμφωνα με το άρθρο 58 όλα τα κράτη απολαμβάνουν την ελευθερία υπέρπτησης πάνω από την ΑΟΖ και άλλες διεθνώς νόμιμες χρήσεις της θάλασσας σχετικές με αυτή την ελευθερία, σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης. Η ελευθερία της υπέρπτησης υπόκειται στους τρεις ρητούς περιορισμούς που εφαρμόζονται και για τη ναυσιπλοΐα δηλαδή τα άλλα κράτη οφείλουν:

- να λαμβάνονται υπόψη τα δικαιώματα επικοινωνίας των άλλων κρατών.
- να τηρούνται τα άρθρα 88-115, μολονότι τα περισσότερα από αυτά δεν αφορούν τα αεροσκάφη και
- να λαμβάνονται υπόψη τα δικαιώματα, οι υποχρεώσεις και οι νόμοι και κανονισμοί του παράκτιου κράτους.

Εξάλλου, το δικαίωμα του παράκτιου κράτους να κατασκευάζει τεχνητά νησιά , εγκαταστάσεις και κατασκευές, μπορεί να εμποδίζει σημαντικά τις χαμηλές πτήσεις κοντά σε αυτές τις κατασκευές (Καρακωστανόγλου 2001)

Δ . 2. 3 Η ελευθερία τοποθέτησης υποβρύχιων καλωδίων και σωληναγωγών

Όλα τα κράτη απολαμβάνουν την ελευθερία τοποθέτησης υποθαλάσσιων καλωδίων και σωληναγωγών στην ΑΟΖ καθώς και άλλες διεθνώς νόμιμες χρήσεις της θάλασσας , σχετικές με την ελευθερία , σε αρμονία πάντα με τις οικείες διατάξεις της Σύμβασης. Και αυτή η ελευθερία με τη σειρά της υπόκειται στους περιορισμούς που αναφέρθηκαν ανωτέρω. Ειδικότερα υποχρεούνται:

- να λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα και δικαιώματα επικοινωνίας των άλλων κρατών
- να ασκούν την ελευθερία αυτή εντός των πλαισίων που διαγράφουν τα άρθρα 88-115 της Σύμβασης και
- να λαμβάνουν υπόψη τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους και να τηρούνται οι νόμοι και κανονισμοί του στην ΑΟΖ, καθώς και οι άλλοι κανόνες διεθνούς δικαίου , εφόσον δεν συγκρούονται με τις διατάξεις για την ΑΟΖ.

Ε. Ειδικές Υποθέσεις Ανάλυσης

Ε. 1. Η Ελλάδα και η ΑΟΖ

Η Ελληνική Βουλή κύρωσε τη Σύμβαση του 1982 και τη Συμφωνία για το Μέρος XI με το Νόμο 2321/1995 περί « Κύρωσης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του Μέρους XI της Σύμβασης. Στις 21 Ιουλίου 1995 η Ελλάδα κατέθεσε στο Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών τα έγγραφα επικύρωσης της Σύμβασης και της

Συμφωνίας και συνεπώς από την 21^η Αυγούστου 1995 η Σύμβαση αποτελεί ισχύον δίκαιο για την Ελλάδα. Ωστόσο, παρά την επικύρωση της Σύμβασης δεν υπήρξε μέχρι σήμερα ουδεμία ενέργεια ή έκφραση προθέσεως από την ελληνική κυβέρνηση για τη θέσπιση ΑΟΖ, προφανώς λόγω του ζωτικού προβλήματος οριοθέτησης που θα δημιουργηθεί στο Αιγαίο με την Τουρκία, όπως συνέβη στο παρελθόν και με την Υφαλοκρηπίδα (Καρακωστάνογλου 1996). Παραταύτα, το θέμα της θέσπισης Ελληνικής ΑΟΖ, τόσο στις άλλες θάλασσες που περιβάλλουν την Ελλάδα, όσο και στο Αιγαίο, θα πρέπει να αντιμετωπισθεί από τις Ελληνικές Αρχές, με υπευθυνότητα μεν, αλλά και με αποφασιστικότητα για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει το νέο δίκαιο της θάλασσας σε παράκτια κράτη με εκτεταμένες ακτές, όπως η χώρα μας (Στρατή , 1992).

Παρά το περιορισμένο του θαλάσσιου χώρου της Ανατολικής Μεσογείου, η Ελλάδα δύναται να αξιοποιήσει μεγάλες εκτάσεις των παρακείμενων θαλασσών της, θεσπίζοντας την ΑΟΖ και οριοθετώντας της ταυτόχρονα με την Υφαλοκρηπίδα, με τις όμορες χώρες. Η Ελλάδα στην προσπάθειά της να αποφύγει πιθανή αποδυνάμωση των δικαιωμάτων της για θέσπιση ΑΟΖ, τα οποία δεν έχουν ασκηθεί ακόμα συνόδευσε την επικύρωση της Σύμβασης με δήλωση, σύμφωνα με την οποία: « Η Ελλάδα, επικυρώνοντας τη Σύμβαση των Η. Ε για το δίκαιο της θάλασσας εξασφαλίζει όλα της τα δικαιώματα και αναλαμβάνει όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την εν λόγω Σύμβαση. Ο χρόνος και ο τρόπος άσκησης των εν λόγω δικαιωμάτων, χωρίς τούτο να σημαίνει, ούτε κατ' ελάχιστο απεμπόληση εκ μέρους της των εν λόγω δικαιωμάτων, είναι ένα ζήτημα που απορρέει από την εθνική της στρατηγική. Επιπλέον, η Ελλάδα έχει αναφαίρετο δικαίωμα κατ' εφαρμογή του α.3 της κυρούμενης Σύμβασης να επεκτείνει σε οποιονδήποτε χρόνο το εύρος της χωρικής θάλασσας , μέχρι αποστάσεως 12 ναυτικών μιλίων.

Για την εφαρμογή στην εσωτερική έννομη τάξη της διατάξεως αυτής και την εφαρμογή ή εκτέλεση των λοιπών διατάξεων που αφορούν την αιγιαλίτιδα ζώνη, καθώς και με τη συνορεύουσα ζώνη , τα στενά διεθνούς ναυσιπλοΐας και την ερμηνευτική δήλωση που έκανε η χώρα μας σχετικά με αυτά, την Υφαλοκρηπίδα, τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα, την προστασία και διαφύλαξη του θαλάσσιου περιβάλλοντος και κάθε άλλης διατάξεως της με τον

παρόντα νόμο κυρούμενης Συμβάσεως , εκδίδονται προεδρικά διατάγματα μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου» (Περράκη 1996). Βασικό νομικό μειονέκτημα της δήλωσης αυτής αποτελεί η παράλειψη αναφοράς στην ΑΟΖ, στο θεσμό εκείνο δηλαδή που έχει τη μεγαλύτερη σημασία με βάση το διεθνές δίκαιο της θάλασσας και αποτέλεσε επανάσταση στο διεθνές δίκαιο της θάλασσας (Καρακωστάνογλου, 1996).

Ε. 1. 1. Η περίπτωση του Καστελόριζου

Η Σύμβαση του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας αναφέρει ρητά στο Άρθρο 121, παράγραφος 2, ότι όλα τα νησιά και οι νησίδες, με εξαίρεση τους βράχους που δεν μπορούν να έχουν δική τους οικονομική ζώνη, διαθέτουν ΑΟΖ και ότι η ΑΟΖ ενός νησιού καθορίζεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που καθορίζεται και για τις ηπειρωτικές περιοχές. Αυτό είναι το μεγάλο πλεονέκτημα της Ελλάδας έναντι της Τουρκίας, διότι η Τουρκία δεν μπορεί να προβάλει τα ίδια επιχειρήματα που χρησιμοποιεί για δεκαετίες τώρα σχετικά με την υφαλοκρηπίδα των νησιών του Αιγαίου. Ότι δηλαδή τα νησιά μας δεν διαθέτουν υφαλοκρηπίδα ή ότι «κάθονται» πάνω στην «υφαλοκρηπίδα» της Ανατολίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) έχει επίσης αποδεχθεί την ΑΟΖ και πολλά παράκτια κράτη-μέλη της έχουν υιοθετήσει ΑΟΖ 200 ναυτικών μιλίων. Επομένως, είναι απορίας άξιον όχι μόνο γιατί η Ε.Ε. δεν παρεμβαίνει υπενθυμίζοντας στην Τουρκία ότι όλα τα κράτη-μέλη της έχουν δικαίωμα να υιοθετήσουν ΑΟΖ στις παράκτιες περιοχές τους, αλλά και να υποχρεώσει όλα τα κράτη-μέλη της, που δεν έχουν ήδη ΑΟΖ, να προκηρύξουν τέτοια ΑΟΖ. Όταν η Ε.Ε. αποφάσισε να δημιουργήσει ΑΟΖ 200 ν.μ. για όλα τα κράτη-μέλη της, η Τουρκία ζήτησε να μη δημιουργηθεί τέτοια ζώνη στη Μεσόγειο, αίτημα που αποδέχθηκε και η Ε.Ε. και η Ελλάδα.

Η εξήγηση που δόθηκε από την Ε.Ε. είναι ότι τα ψάρια σε αυτή τη θάλασσα έχουν υψηλή μεταναστευτική τάση και έτσι δεν κρίθηκε χρήσιμο να επεκταθούν τα 200 ν.μ. και σε αυτή τη θαλάσσια περιοχή. Κατά συνέπεια, ούτε η Ελλάδα, ούτε και η Ιταλία διαθέτουν ΑΟΖ 200 ν.μ., ενώ η Γαλλία και η Ισπανία διαθέτουν ΑΟΖ 200 ν.μ. αλλά όχι στην περιοχή της Μεσογείου.

Η Τουρκία επίσης γνωρίζει ότι η θέση της όσον αφορά στην ΑΟΖ είναι πολύ αδύναμη γι' αυτό και δεν εκστομίζει ποτέ αυτές τις τρεις λέξεις στις συνομιλίες της με όλες τις ελληνικές κυβερνήσεις, από το 1974 μέχρι σήμερα. Βεβαία, το μεγάλο ερώτημα το οποίο αβίαστα ανακύπτει είναι γιατί η Ελλάδα αποφεύγει να αναφερθεί και να θέσει η ίδια, στην τράπεζα των συνομιλιών, το φλέγον αυτή ζήτημα της ΑΟΖ (Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη) που δημιουργεί εύλογα μεγάλη ανησυχία στην όμορη και 'αντίπαλη χώρα' (Καρακωστάνογλου, 1989).

Η μόνη πιθανή εξήγηση που μπορεί αναφερθεί είναι η ακόλουθη: Στη δεκαετία του 1980, η Ελλάδα αποτάθηκε στην Τουρκία με κάποιες μυστικές συνομιλίες και της ζήτησε να φέρουν στην τράπεζα των συζητήσεων το θέμα της ΑΟΖ. Δυστυχώς, η τουρκική αντιπροσωπεία αντέδρασε έντονα λέγοντας ότι το θέμα αυτό δεν μπορεί ποτέ να προστεθεί στην ατζέντα των διαπραγματεύσεων διότι θίγονται μεγάλα συμφέροντά της στο Αιγαίο. Ζήτησε, μάλιστα, από την ελληνική πλευρά να μην επαναφέρει αυτό το θέμα ποτέ πια στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων κάτι που, εκ των πραγμάτων, φαίνεται ότι έγινε δεκτό από όλες τις Ελληνικές Κυβερνήσεις που τότε μέχρι και σήμερα (Καρακωστάνογλου, 1996).

Στη σύγχρονη, όμως εποχή, η δημιουργία ΑΟΖ από την Κύπρο φέρνει στο προσκήνιο την ξεχασμένη ΑΟΖ και η ελληνική κυβέρνηση δεν έχει πλέον δικαίωμα να αγνοεί τη ρύθμιση αυτή του Δίκαιου της Θάλασσας που τόσο πολύ ευνοεί τη χώρα μας, λόγω των εκτεταμένων ακτών της. Το υπουργείο Εξωτερικών αντιλαμβανόμενο την καίρια σημασία και αξία της ΑΟΖ έχει αρχίσει συνομιλίες με τα κράτη στα νοτιοδυτικά σύνορα της Ελλάδας, δηλαδή την Αλβανία, την Ιταλία, την Αίγυπτο και τη Λιβύη για την οριοθέτηση της ΑΟΖ με αυτά τα κράτη. Η πρώτη συμφωνία έγινε πρόσφατα με την Αλβανία χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της «μέσης γραμμής» ο δε τρόπος της οριοθέτησης ονομάστηκε «θαλάσσιο όριο πολλαπλών χρήσεων». Είναι δύσκολο να επεξηγηθεί η χρήση μίας τέτοιας ορολογίας ενώ θα μπορούσε να γίνει σαφές οριοθέτηση της ΑΟΖ των δύο κρατών (Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, 2005).

Επίσης, έχει μεγάλη σημασία και δια τούτο πρέπει να υπογραμμισθεί, το γεγονός ότι η Αλβανία έκανε ανεπιφύλακτα αποδεκτή τη θέση της Ελλάδας, ότι όλα τα νησιά στη περιοχή έχουν πλήρη δικαιώματα όπως και οι ηπειρωτικές ακτές. Δυστυχώς αυτή η πολύ συμφέρουσα για την ελληνική επικράτεια οριοθέτηση προκάλεσε σφοδρές αντιδράσεις από την Τουρκία, η οποία, κατόρθωσε να επέμβει και μετά από έντονες νομικές διαμάχες να επιτύχει την ακύρωση της ως άνω αναφερόμενης συμφωνίας από το Ανώτατο Δικαστήριο της Αλβανίας. Ήδη έχει αρχίσει να διαφαίνεται και πρόβλημα με τη Λιβύη, διότι ενώ η ελληνική πλευρά δέχεται να κλείσει ο κόλπος της Σύδρας και η οριοθέτηση της ΑΟΖ να αρχίσει από εκείνο το σημείο, η πλευρά των Λιβύων δεν θέλει να συμπεριλάβει στην οριοθέτηση τη νήσο Γαύδο στα νότια της Κρήτης. Εξίσου, απρόσμενα, διαφαίνεται ότι υπάρχει πρόβλημα και με την Ιταλία, γεγονός που δεν ήταν αναμενόμενο δεδομένης της υφιστάμενης οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας των δύο κρατών, γεγονός που θα επέτρεπε την απρόσκοπτη δήλωση ότι τα όρια της ΑΟΖ θα συμπίπτουν με αυτά της Υφαλοκρηπίδας.

Ωστόσο, οι Ιταλοί επιθυμούν τα όρια της ΑΟΖ να θεσπιστούν σε μεγαλύτερη έκταση από τα υφιστάμενα όρια της Υφαλοκρηπίδας. Ένα άλλο, μειονέκτημα της μέχρι τώρα εφαρμοζόμενης πολιτικής από τις εκάστοτε Ελληνικές Κυβερνήσεις έγκειται στο γεγονός ότι η Ελλάδα προέβη σε διαβουλεύσεις με την Αίγυπτο για την οριοθέτηση των ΑΟΖ των δύο χωρών, χωρίς να λάβει, ως όφειλε ρητή και σαφή διαβεβαίωση από αυτήν ότι θα δοθούν πλήρη δικαιώματα στο Καστελόριζο. Η παράλειψη αυτή, επέτρεψε στην Τουρκία να προχωρήσει σε συζητήσεις με τους Αιγύπτιους για τη σύναψη ΑΟΖ, τη στιγμή που η Αίγυπτος δύναται να διαθέτει θαλάσσια σύνορα με την Τουρκία, μόνον εφόσον δεν υπάρξει αναγνώριση των δικαιωμάτων του Καστελόριζου (Καρακωστανόγλου, 1996).

Παρατηρώντας το χάρτη που παρατίθεται διακρίνεται η ορθή οριοθέτηση της ΑΟΖ της Ελλάδας με βάση το Δίκαιο της Θάλασσας. Γίνεται εύκολα αντιληπτό το μεγάλο πρόβλημα που η Τουρκία θα αντιμετώπιζε στην περίπτωση αυτή και καθίσταται προφανής η αιτία που δεν η όμορη χώρα δεν δέχεται να προβεί σε καμία διαπραγμάτευση με την Ελλάδα αναφορικά με την οριοθέτηση της ΑΟΖ

στο Αιγαίο Πέλαγος. Από τον ίδιο χάρτη εκβάλλει το συμπέρασμα για το εμπόδιο που δημιουργεί στην Τουρκία η ύπαρξη του Καστελόριζου, δεδομένου ότι δεν της επιτρέπει τη δια θαλάσσης συνόρευσή της με την Αίγυπτο.



Πηγή: <http://nationalpride.wordpress.com/>

Η λύση στο θέμα του Καστελόριζου έγκειται στην τριεθνή οριοθέτηση της ΑΟΖ ανάμεσα στην Ελλάδα, την Κύπρο και την Αίγυπτο που θα δίνει πλήρη επήρεια στο Καστελόριζο και στην Στρογγύλη. Η Τουρκία, βέβαια, θα έχει τη δυνατότητα να ζητήσει παρέμβαση της Χάγης, κάτι που δικαιούται να κάνει, αλλά η θέση της θα είναι πιο αδύνατη εάν υπάρχει αυτή η τριεθνής οριοθέτηση που θα έχει την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην περίπτωση που δε ρυθμιστεί το θέμα της αναγνώρισης του Καστελόριζου γεννάται η πιθανότητα να αποστερηθεί το ελληνικό κράτος θαλάσσιων συνόρων με την Κύπρο. Η πιθανή αυτή αποστέρηση θαλάσσιων συνόρων θα επιφέρει δυσμενείς οικονομικές συνέπειες, διότι στην περίπτωση μείωσης της ΑΟΖ του Καστελόριζου και της Στρογγύλης θα επιφέρει απώλεια της εκμετάλλευσης ενδεχόμενων κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου. Τέλος, πρέπει να τονισθεί ότι εάν χρειαστεί να περάσει ένας αγωγός από την Κύπρο στην Κρήτη και πρέπει να περάσει από την τουρκική ΑΟΖ, η Τουρκία δεν έχει κανένα δικαίωμα να εμποδίσει την διέλευση του διότι είναι ρητά αναγνωρισμένο δικαίωμα από το Άρθρο 79 της Συνθήκης για το Δίκαιο της Θάλασσας. Το μόνο

που μπορεί να κάνει είναι καθορίσει την πορεία που θα πρέπει να ακολουθήσει ένας αγωγός όταν διασχίζει την δικιά της ΑΟΖ (Καρακωστανόγλου, 2001).

Ε. 2. Η περίπτωση της Κύπρου

Οι έρευνες που ξεκίνησαν για την ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην κυπριακή ΑΟΖ από την αμερικανοεβραϊκών συμφερόντων εταιρεία Noble Energy δεν αποτελούν ένα επιμέρους συμβάν των κυπριακών δρώμενων, αλλά ένα κομβικό ζήτημα γύρω από το οποίο στοιχίζονται πλείστα όσα ζητήματα συνθέτουν το αξεδιάλυτο κουβάρι του Κυπριακού. Ως εκ τούτου, προκειμένου να καταστεί εφικτή η διερεύνηση του σχετικού θέματος, θα πρέπει καταρχήν να αναφερθούν τα κύρια στοιχεία-δεδομένα που κατά βάση συνθέτουν το όλο ζήτημα.

Ένα πρώτο βασικό στοιχείο που χρήζει ιδιαίτερης αναφοράς είναι η γεωπολιτική θέση και αξία της Κύπρου. Αυτό που με πλήθος τοποθετήσεων και επιχειρημάτων έχει διαχρονικά τεθεί από Έλληνες και ξένους πολιτικούς, διπλωμάτες και αναλυτές, συνοψίζει με χαρακτηριστικό τρόπο ο νυν ΥΠΕΞ Τουρκίας Αχμέτ Νταβούτογλου λέγοντας: «Ακόμη και αν δεν υπήρχε κανένας μουσουλμάνος Τούρκος στην Κύπρο, η Τουρκία είναι υποχρεωμένη να διατηρεί ένα Κυπριακό ζήτημα. Καμία χώρα δεν μπορεί να μείνει αδιάφορη απέναντι σε ένα τέτοιο νησί, που βρίσκεται μέσα στην καρδιά του ίδιου του ζωτικού της χώρου...» Ένα δεύτερο καίριο στοιχείο, είναι το γεγονός ότι οι τρίτοι και κατά πρώτο λόγο η Βρετανία, οι ΗΠΑ και το Ισραήλ αφού από το 1950 και εντεύθεν κατόρθωσαν να αποτρέψουν την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και ενέπλεξαν τον τουρκικό παράγοντα (τουρκική μειονότητα) ως οργανικό κομμάτι «αφετηριακή συνιστώσα» του όλου ζητήματος, δεν έχουν στην παρούσα συγκυρία ως στόχο τους να επιτρέψουν την ολική τουρκοποίηση του νησιού.

Ο τωρινός σταθερός στόχος τους παραμένει ή η πλήρως αποδυναμωμένη και διχοτομημένη Κύπρος ή η κατ' όνομα ενωμένη Κύπρος υπό την διεύθυνση «τριών δικαστών της δικής τους αρεσκείας» όπως προέβλεπε το υποδειγματικό προς σύσταση προτεκτοράτου σχέδιο Ανάν. Ένα τρίτο στοιχείο είναι αναλύοντας το Κυπριακό στην βαθύτερή του ουσία προκύπτει ότι πάνω από όλα συνιστά ένα ζωτικό πρόβλημα αυτοδιάθεσης (Καρακωστανόγλου, 1996).

Τα βασικά αυτά στοιχεία διαμορφώνουν και συνθέτουν το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου διαμορφώθηκε η κυπριακή ΑΟΖ. Στην θέσπιση από μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας της υπό εξέταση ΑΟΖ, η τουρκική πλευρά αντέδρασε βίαια και υποστήριξε ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν έχουν το νόμιμο δικαίωμα να προβούν σε αυτοδίκαιη και αυτόνομη εκμετάλλευση φυσικού αερίου και πετρελαίου που βρίσκονται στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ωστόσο, δεδομένου ότι το διεθνές δίκαιο δεν περιέχει διάταξη που να αναγνωρίζει την υπόσταση του ψευδοκράτους την ανακήρυξη του οποίου ο ΟΗΕ έχει χαρακτηρίσει νομικά άκυρη, γίνεται αποδεκτό ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση, σύμφωνα με τη Συνθήκη Εγκαθίδρυσης του 1960, είναι ο δικαιούχος του όποιου ορυκτού πλούτου ενδεχομένως εντοπιστεί εντός της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας. Επομένως, λοιπόν γίνεται αντιληπτό ότι η Κυπριακή Δημοκρατία έχει τη διεθνή νομιμότητα με το μέρος της και δύναται να πράττει νομίμως οιαδήποτε πράξη που αποσκοπεί στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της συμπεριλαμβανομένου και του ορυκτού της πλούτου (Καρακωστανόγλου, 2001).

ΜΕΡΟΣ 2^ο: Η ΑΛΙΕΙΑ, ΑΛΙΕΥΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια του Αλιευτικού δικαίου συμπεριλαμβάνει όλους εκείνους του κανόνες δικαίου οι οποίοι διέπουν την αλιευτική δραστηριότητα. Το Αλιευτικό Δίκαιο μπορεί να χαρακτηριστεί και ως δίκαιο *sui generis*, εφόσον είναι μικτού χαρακτήρα, δηλαδή συμπεριλαμβάνει κανόνες του δημοσίου αλλά και του ιδιωτικού δικαίου. Πιο συγκεκριμένα, λόγω της εξαφάνισης των ιχθυοαποθεμάτων, η αλιευτική δραστηριότητα έχει τεθεί υπό την αιγίδα και τον παράλληλο έλεγχο της διεθνούς κοινότητας με αποτέλεσμα το αλιευτικό δίκαιο να διέρχεται τα σύνορα του εσωτερικού δικαίου και να καθίσταται Διεθνές Δίκαιο, μέσω της υπογραφής πολυμερών και διμερών διεθνών συμβάσεων.¹ Ανήκει στη σφαίρα του ιδιωτικού δικαίου διότι αναφέρεται στη διακίνηση των αλιευμάτων από την παραγωγή στην κατανάλωση που είναι χαρακτηριστικό στοιχείο του Εμπορικού Δικαίου (Μυλώπουλος, 2002).

Ωστόσο, για τον λόγο ότι, η αλιευτική δραστηριότητα, αλλά και η γενικότερη ναυτιλιακή δραστηριότητα, της οποίας αποτελεί υποκλάδα, έχει διεθνή χαρακτήρα, καθώς υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα, και παράλληλα, λόγω της μείωσης των ιχθυοαποθεμάτων, η αλιευτική δραστηριότητα απασχολεί τη διεθνή κοινότητα, το δίκαιο της αλιείας καθίσταται Διεθνές Δίκαιο και εντάσσεται ως ιδιαίτερος κλάδος στο Δίκαιο της θάλασσας. Σήμερα, ο έλεγχος των ιχθυοαποθεμάτων προκαλεί συγκρούσεις μεταξύ των κρατών που πολλές φορές φθάνουν στις αλιευτικές ναυμαχίες (όπως στην υπόθεση του καλκανιού, όταν προκλήθηκε υπερατλαντικός διπλωματικός πόλεμος μεταξύ Ισπανίας και Καναδά).

Οι κανόνες του δικαίου σχετίζονται με τους τρεις κύριους πυλώνες της αλιείας, το αλιευτικό πλοίο το πλήρωμα και τους αλιεργάτες, την αλιεργασία και το αλιευτικό προϊόν (Μυλώπουλος, 2002).

¹ http://ec.europa.eu/fisheries/documentation/magazine/mag55_el.pdf, [Ημερομηνία πρόσβασης: 21032014]

Αναφορικά με τον πρώτο πυλώνα, το αλιευτικό πλοίο, συμπεριλαμβάνει την τεχνική και νομική προσέγγιση του αλιευτικού σκάφους, δηλαδή τους τρόπους απόκτησης της κυριότητας, τη νηολόγησή του, την επιθεώρησή του και τη ναυσιπλοΐα του. Ο πυλώνας αλιεργασία αναφέρεται στα στελέχη του αλιευτικού πλοίου που είναι απαραίτητα για την ασφαλή ναυσιπλοΐα αλλά και για την αλίευση των ιχθύων, καθώς επίσης στους όρους και στις συνθήκες εργασίας πάνω στα αλιευτικά πλοία. Ο πυλώνας αλιευτικό προϊόν, περιλαμβάνει τα είδη των ιχθύων και τις μεθόδους αλίευσής τους, τα ιχθυοαποθέματα και τους τρόπους προστασίας τους, τη διακίνηση των αλιευμάτων και την προώθησή τους στην κατανάλωση.

Συνεχίζοντας, η αλιεργασία, δηλαδή η εργασία πάνω στο αλιευτικό πλοίο, που είναι απαραίτητη για την αλίευση των ιχθύων, διέπεται από τους κανόνες του Εργατικού Δικαίου, αλλά και η ναυτεργασία δηλαδή η εργασία που παρέχεται από το πλήρωμα του αλιευτικού πλοίου, για την ασφαλή ναυσιπλοΐα, διέπεται από τις διατάξεις του Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου. Ανήκει επίσης στη σφαίρα το Δημοσίου Δικαίου διότι οι κανόνες λειτουργίας του αλιευτικού πλοίου διέπονται από τον Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου. Οι άδειες επαγγελματικών αλιευτικών σκαφών, η νηολόγηση των αλιευτικών σκαφών, η επιθεώρηση αυτών, η άδεια απόπλου αυτών, η άδεια χρησιμοποίησης των αλιευτικών εργαλείων, η στελέχωση των σκαφών αυτών και η ναυσιπλοΐα τους ελέγχονται και καθορίζονται από τους κρατικούς φορείς.

Την ίδια στιγμή, η προστασία των υπό εξαφάνιση αλιευμάτων αλλά και η προστασία του θαλάσσιου οικοσυστήματος, του οποίου βασικότατο στοιχείο αποτελούν οι αλιευτικοί πόροι, συνεγείρει την κοινή προσπάθεια των κρατών. Το διεθνές δίκαιο της θάλασσας υφίσταται τη διείσδυση του κοινοτικού δικαίου μέσα από το μηχανισμό της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής.

Ένα πολύ σημαντικό μέρος της Σύμβασης του 1982 αναφέρεται στην εκμετάλλευση καθώς και τη διατήρηση των βιολογικών πόρων μέσα στα πλαίσια της ΑΟΖ. Συνεπώς, βάσει του άρθρου 61, το παράκτιο κράτος θεωρείται αρμόδιο, αναφορικά με τον καθορισμό του επιτρεπτού ορίου αλίευσης

προκειμένου για την αποφυγή της υπεραλίευσης ή υπερεκμετάλλευσης της περιοχής της καθορισθείσας ΑΟΖ (Καρακωστανόγλου, 2001).

Την ίδια στιγμή, μέσα από το άρθρο 62 της σύμβασης προβλέπονται οι όροι που σχετίζονται με την διαδικασία της διαχείρισης των βιολογικών αποθεμάτων, και πιο συγκεκριμένα αναφέρεται στην περίπτωση βάσει της οποίας το παράκτιο κράτος δεν έχει τη δυνατότητα συνολικής αλίευσης. Επιπλέον, στο άρθρο 63 περιλαμβάνονται κάποιες ορισμένες διατάξεις οι οποίες αναφέρονται στα βιολογικά αποθέματα, που βρίσκονται στις ΑΟΖ δύο ή και περισσότερων κρατών, αλλά και εντός των πλαισίων της ΑΟΖ και σε μια περιοχή παρακείμενη σ' αυτή, την οποία προβλέπεται συντονισμός ενεργειών ανάμεσα στα κράτη απευθείας ή μέσω υποπεριφερειακών ή περιφερειακών οργανισμών, με σκοπό την εξασφάλιση της διατήρησης και ανάπτυξης των βιολογικών αποθεμάτων.

Σύμφωνα με το άρθρο 71 της παρούσας σύμβασης, αίρονται τα δικαιώματα συμμετοχής όσον αφορά στην αλιεία των περίκλειστων και των γεωγραφικώς μειονεκτούντων κρατών των άρθρων 69 και 70 σε περίπτωση που η οικονομία του παράκτιου κράτους εμφανίζει αποκλειστική εξάρτηση από την αξιοποίηση των βιολογικών πόρων της ΑΟΖ του. Επιπροσθέτως, στο άρθρο 72, προβλέπεται το σύνολο των περιορισμών που αφορούν στη μεταβίβαση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους σε τρίτα κράτη. Παράλληλα δηλώνεται πως, σε κάθε περίπτωση, το παράκτιο κράτος κατέχει την δικαιοδοσία της επιβολής των νόμων και των κανονισμών που έχει εκδώσει αναφορικά με την προστασία της έρευνας και εκμεταλλεύσεως, αλλά και διαχειρίσεως των πόρων στην υπόψη ζώνη (άρθρο 73). Από το γεγονός αυτό προκύπτει πως το παράκτιο κράτος έχει την δυνατότητα να προβεί σε «καταδίωξη» των πλοίων τα οποία παραβιάζουν τους νόμους καθώς και τους κανονισμούς οι οποίοι έχουν νομοθετηθεί για την ΑΟΖ (άρθρο 111(2)).

B. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Αποτελεί γεγονός πως, η αλιευτική δραστηριότητα, υπήρξε ανέκαθεν βασική παράμετρος του πρωτογενούς τομέα παραγωγής ωστόσο δεν θα μπορούσε όμως κάποιος, με την ίδια βεβαιότητα, να ισχυρισθεί ότι αποτελούσε και κύριο μέλημα

της πολιτείας με την έννοια ότι υπήρχε ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο που να διέπει αυτή την οικονομική δραστηριότητα.

Στη διάρκεια του δεύτερου μισού του 20^{ου} αιώνα, χρονολογείται η θέσπιση κανόνων δικαίου που αφορούσαν στα αλιευτικά σκάφη και κυρίως στην έκδοση σχετικής άδειας για επαγγελματικά σκάφη αλιείας και για επαγγελματίες αλιείς. Το έτος 1970 κωδικοποιείται η νομοθεσία για την αλιεία και τίθεται σε ισχύ ο Αλιευτικός Κώδικας. Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, η αλιευτική νομοθεσία της χώρας εμπλουτίζεται με πληθώρα αλιευτικών διατάξεων που έχουν κυρίως κοινοτική προέλευση, καθώς η χώρα, ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι υποχρεωμένη να ακολουθεί την Κοινή Αλιευτική Πολιτική. Επίσης, η αλιευτική νομοθεσία, επηρεάζεται από τους κανόνες που θεσπίζει η διεθνής κοινότητα, καθώς η μείωση των ιχθυαποθεμάτων από την υπεραλίευση προκαλεί το διεθνές ενδιαφέρον. Έτσι, με τις κοινοτικές και διεθνείς επιρροές, διαμορφώνεται ένα σύστημα κανόνων δικαίου που διέπει την αλιευτική δραστηριότητα. Συστηματοποιείται και αναπτύσσεται ένας νέος κλάδος του δικαίου, το δίκαιο της αλιείας ή αλιευτικό δίκαιο (Μυλωνόπουλος, 2002).

Η θάλασσα, ως ο φυσικός χώρος, όπου ασκείται η αλιευτική δραστηριότητα, καθίσταται το κοινό πεδίο εφαρμογής των κανόνων δικαίου που θέτουν τρία δικαιοσύνη συστήματα δηλαδή το εθνικό, το κοινοτικό και το διεθνές. Η παγκοσμιοποίηση όμως της ανάγκης για την ορθολογική διαχείριση των αλιευτικών πόρων και για την προστασία αυτών από την υπεραλίευση, επιβάλλει την εναρμόνιση των τριών δικαιοσύνη συστημάτων, πράγμα που επιτυγχάνεται με τις διεθνείς συμφωνίες και ιδίως με αυτές που έχουν πολυμερή χαρακτήρα.

Επιπροσθέτως, τα ετερογενή νομικά συστήματα, στις πλείστες των περιπτώσεων, οδηγούν σε διαφορετική μεταχείριση των παραβάσεων από το ένα κράτος στο άλλο. Γι' αυτό τον λόγο και καθίσταται επιτακτική η ανάγκη διαμόρφωσης και ανάπτυξης ενός ενιαίου νομικού συστήματος που θα διέπει την αλιευτική δραστηριότητα, μέσα στο πλαίσιο της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας που θέτει το νέο Δίκαιο της θάλασσας με τη διεθνή σύμβαση του 1982. Μέσα από τη διεθνοποίηση και την ενιαία εφαρμογή των κανόνων που αφορούν σε

θέματα της αλιείας μπορεί να επιτευχθεί η αειφόρος χρήση των ενάλιων έμβιων όντων.

Η Σύμβαση για την Αλιεία και τη Διατήρηση των ζώντων πόρων της Ανοικτής Θάλασσας αποτέλεσε την πρώτη διεθνή συνθήκη για θέματα αλιείας. Η συγκεκριμένη Σύμβαση ήταν μια από τις τέσσερις διεθνείς συμβάσεις που υπεγράφησαν το έτος 1958 στη Γενεύη ως αποτέλεσμα της πρώτης Συνδιάσκεψης του Ο.Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας. Η σύμβαση αυτή επικυρώθηκε από 36 κράτη που αντιπροσώπευαν όμως μόνο το 25% του παγκόσμιου αλιεύματος και τέθηκε σε ισχύ την 20η Μαρτίου 1966. Στη δεύτερη Συνδιάσκεψη των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία συνήλθε το έτος 1960 στη Γενεύη, διατυπώθηκε η άποψη (η οποία δεν έγινε αποδεκτή για μια ψήφο) της δημιουργίας αλιευτικής ζώνης με έκταση 12 ν. μ. στο πλαίσιο της διαδικασίας για τον καθορισμό του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης, που αποτελούσε το μήλο της έριδας των κρατών. Προτάθηκε δηλαδή η καθιέρωση αιγιαλίτιδας ζώνης με εύρος 6 ν.μ. και αλιευτικής ζώνης με εύρος 6 ν.μ (Κατσούφρος, 1994).

Πολλά κράτη εκμεταλλεζόμενα την έλλειψη σαφούς διεθνούς νομικού πλαισίου για την αλιεία, καθιέρωσαν, με μονομερείς ενέργειες, αλιευτική ζώνη με έκταση ανάλογα με τα ιδιαίτερα οικονομικά τους συμφέροντα. Για παράδειγμα η Ισλανδία ανακοίνωσε το έτος 1971 αλιευτική ζώνη με έκταση 5 ν.μ. Η αυθαίρετη καθιέρωση αλιευτικής ζώνης προκάλεσε διαμάχη μεταξύ γειτονικών κρατών με αποτέλεσμα, σε μερικές περιπτώσεις, οι διαφορές αυτές να υπαχθούν για επίλυση στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (Ιωάννου, Στρατής, 2000).

Επίσης οι εξελίξεις στον τεχνολογικό τομέα που επέτρεψαν την κατασκευή αλιευτικών πλοίων με τη μορφή εργοστασίων επεξεργασίας και συντήρησης των αλιευμάτων και κατ' επέκταση οδήγησαν στην υπεραλίευση, που είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των ιχθυαποθεμάτων, καθώς και οι συνεχείς διεκδικήσεις των κρατών του τρίτου κόσμου πάνω στο Θαλάσσιο πλούτο, είχαν ως επιστέγασμα στη Γ' Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας των Η.Ε. να θεσπιστούν διατάξεις για την αλιεία.

Γ. ΑΝΑΛΥΣΗ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΗΣ ΑΛΙΕΙΑΣ

Γ.1. Διεθνές νομικό πλαίσιο

Η Διεθνή Σύμβαση για Δίκαιο της θάλασσας του Μοντέγκο Μπαίου, του έτους 1982 θέσπισε το Νέο Δίκαιο της θάλασσας, που άρχισε να ισχύει από την 16η Νοεμβρίου 1994, και συμπεριλαμβάνει διατάξεις για την αλιεία στις θαλάσσιες ζώνες: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (Α.Ο.Ζ.), Αιγιαλίτιδα Ζώνη, και Ανοικτή θάλασσα (Τσάλτας, 2003).

Γ. 1. 1. Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

Για πρώτη φορά, καθιερώνεται ως ιδιαίτερη θαλάσσια ζώνη η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη. Βάσει του άρθρου 55 της Δ.Σ. 1982, ως αποκλειστική οικονομική ζώνη ορίζεται η θαλάσσια περιοχή που εκτείνεται πέραν της χωρικής θάλασσας και η οποία υπάγεται σε ειδικό νομικό καθεστώς. Το εύρος της Α.Ο.Ζ καθορίζεται στα 200 ν.μ. (άρθρο 57) μετρούμενο από τη γραμμή βάσης.² Το παράκτιο κράτος στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη του έχει κυριαρχικά δικαιώματα ως προς την εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των ζωντανών φυσικών πόρων (άρθρο 56). Έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να καθορίζει το επιτρεπτό όριο αλίευσης των ζωντανών πόρων. Επίσης διασφαλίζει, με κατάλληλα μέτρα προστασίας και διαχείρισης, ότι η διατήρηση των ζωντανών πόρων στην Α.Ο.Ζ. δεν κινδυνεύει από την υπερεκμετάλλευση (Ροζάκης, 2013).

Κατά την άσκηση των κυριαρχικών του δικαιωμάτων, το παράκτιο κράτος έχει την δυνατότητα να ερευνά, να εκμεταλλεύεται, να διατηρεί και διαχειρίζεται τους ζώντες πόρους στην Α.Ο.Ζ. (Ροζάκης, 2013). Το παράκτιο κράτος στην Α.Ο.Ζ., δύναται να λαμβάνει μέτρα, ό-πως είναι ο έλεγχος των εγγράφων του πλοίου, η επιθεώρηση του πλοίου, η σύλληψη των υπαιτίων και η κίνηση της δικαστικής διαδικασίας, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο για την διασφάλιση της

² Γραμμή βάσης είναι η γραμμή από την οποία οριοθετούνται όλες οι θαλάσσιες ζώνες. Δηλαδή αυτές έχουν κοινή αφετηρία μέτρησης, τη γραμμή βάσης. Χαράσσεται είτε με τη μέθοδο της φυσικής γραμμής οπότε συμπίπτει με την ακτογραμμή του κράτους, είτε με τη μέθοδο των ευθειών γραμμών που ενώνουν τα ακρωτήρια του παράκτιου κράτους οπότε είναι θαλάσσια νοητή γραμμή.

συμμόρφωσης προς τους νόμους και τους κανονισμούς που υιοθετήθηκαν από αυτό σύμφωνα με την Διεθνή Σύμβαση. Εφόσον όμως κατατεθεί εύλογη εγγύηση τα συλλαμβανόμενα πλοία και τα πληρώματα τους θα αφήνονται αμέσως ελεύθερα.

Η διαδικασία της οριοθέτησης της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης ανάμεσα στα κράτη με έναντι ή προσκείμενες ακτές ολοκληρώνεται με συμφωνία η οποία έχει ως βάση της το Διεθνές Δίκαιο, όπως ορίζεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, με σκοπό την επίτευξη δίκαιης λύσης. Τα άλλα κράτη μπορούν με τη σύναψη συμφωνιών με το παράκτιο κράτος να αλιεύουν στην Α.Ο.Ζ. του, εφόσον το παράκτιο κράτος δεν έχει τη δυνατότητα να αλιεύει το συνολικό όγκο αλιεύματος που επιτρέπεται από τις διεθνείς συμβάσεις. Οι υπήκοοι των άλλων κρατών που αλιεύουν στην Α.Ο.Ζ. οφείλουν να συμμορφώνονται με τους νόμους και τους κανονισμούς διατήρησης που θεσπίζει το παράκτιο κράτος. Οι συγκεκριμένοι κανονισμοί αναφέρονται (Μυλωνόπουλος, 2002):

- στη ρύθμιση των εποχών και περιοχών αλιείας, στον καθορισμό του τύπου, του μεγέθους και του αριθμού των αλιευτικών εξοπλισμών, καθώς και στον καθορισμό του τύπου, του μεγέθους και του αριθμού των αλιευτικών σκαφών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν (Ροζάκης, 2013).
- στην διαδικασία χορήγησης αδειών στους αλιείς, στα αλιευτικά και στον εξοπλισμό τους, και στην καταβολή τελών και άλλων μορφών αμοιβής. Στην περίπτωση των αναπτυσσόμενων παράκτιων κρατών, μπορεί να αναφέρονται σε επαρκή συνεισφορά στον τομέα της χρηματοδότησης, του εξοπλισμού και της τεχνολογίας που αφορούν την αλιευτική βιομηχανία.
- στην εκφόρτωση του συνόλου ή μέρους του αλιεύματος αυτών των σκαφών στους λιμένες του παράκτιου κράτους.
- στην παροχή πληροφοριών που απαιτούνται από τα αλιευτικά σκάφη, όπως στατιστικά στοιχεία για τα αλιεύματα και τις αλιευτικές δραστηριότητες καθώς και αναφορές για το στίγμα των αλιευτικών σκαφών κατά τη διάρκεια της αλιευτικής δράσης.

- στην τοποθέτηση, από το παράκτιο κράτος, παρατηρητών ή μαθητευομένων πάνω σε αλιευτικά σκάφη.
- στην υποχρέωση, κατόπιν εξουσιοδότησης και υπό του έλεγχου του παράκτιου κράτους, για τη διεξαγωγή καθορισμένων προγραμμάτων έρευνας αλιείας και ρύθμιση της διεξαγωγής μιας τέτοιας έρευνας, συμπεριλαμβανομένης της δειγματοληψίας και αναφοράς συναφών επιστημονικών δεδομένων.
- στις μεθόδους και προϋποθέσεις που σχετίζονται με μικτές επιχειρήσεις ή άλλες μορφές συνεργασίας.
- στον καθορισμό της ηλικίας και μεγέθους των ιχθύων ή άλλων αλιευμάτων που μπορούν να αλιευθούν.
- στον προσδιορισμό των αλιευμάτων που επιτρέπεται να αλιεύονται και στον καθορισμό ποσοτώσεων αλιεύματος, είτε σε σχέση με τα αποθέματα ή ομάδες αποθεμάτων ή προς το αλίευμα κατά σκάφος σε ορισμένο χρονικό διάστημα, είτε σε σχέση με το αλίευμα από υπηκόους οποιουδήποτε κράτους κατά τη διάρκεια μιας καθορισμένης περιόδου.
- στους όρους που απαιτούνται για την εκπαίδευση προσωπικού και την μεταφορά τεχνολογίας αλιείας, συμπεριλαμβανομένης και της ενίσχυσης της ικανότητας του παράκτιου κράτους για αλιευτική έρευνα.

Αναφορικά με την παράβαση των νόμων για θέματα αλιείας, οι ποινές που προβλέπει το παράκτιο Κράτος στην αποκλειστική οικονομική του ζώνη δεν μπορούν να συμπεριλάβουν την φυλάκιση, εφόσον ελλείπουν αντίθετες συμφωνίες των ενδιαφερομένων κρατών, ή οποιασδήποτε άλλης μορφής σωματική τιμωρία. Στις περιπτώσεις σύλληψης ή κατακράτησης ξένων πλοίων το παράκτιο Κράτος ειδοποιεί αμέσως το Κράτος της σημαίας του πλοίου, μέσω της κατάλληλης οδού, για τα μέτρα που ελήφθησαν και για τις ποινές που επιβλήθηκαν στη συνέχεια (Ιωάννου, Στρατής, 2000).

Τα γειτονικά κράτη οφείλουν να αναπτύσσουν συνεργασία μεταξύ τους αλλά και με υποπεριφερειακούς ή περιφερειακούς οργανισμούς για την εξασφάλιση της διατήρησης και ανάπτυξης των ιχθυοαποθεμάτων, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των μεταναστευτικών ειδών. Επίσης τα κράτη οφείλουν να συνεργάζονται για τη διατήρηση των θαλάσσιων θηλαστικών.

Τα ανεπτυγμένα κράτη, χωρίς ακτές, έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στην εκμετάλλευση των ζώντων πόρων, μόνον στις αποκλειστικές οικονομικές ζώνες των ανεπτυγμένων παράκτιων κρατών της ίδιας υποπεριοχής ή περιοχής. Τα γεωγραφικώς μειονεκτούντα κράτη³ έχουν το δικαίωμα συμμετοχής, σε ισότιμη βάση, στην εκμετάλλευση ανάλογου μέρους του πλεονάσματος των ζώντων πόρων των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών των παρακτίων κρατών της ίδιας υποπεριοχής ή περιοχής, αφού ληφθούν υπόψη οι σχετικές οικονομικές και γεωγραφικές συνθήκες όλων των ενδιαφερομένων κρατών.

Τα περικόκιστα κράτη έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν σε ισότιμη βάση στην εκμετάλλευση των ζώντων πόρων της Α.Ο.Ζ. των παράκτιων κρατών της ίδιας περιοχής, όταν οι πόροι αυτοί κρίνονται πλεονάζοντες. Οι όροι της συμμετοχής καθορίζονται από τα ενδιαφερόμενα κράτη με συμφωνία, στην οποία λαμβάνονται υπόψη (Μυλωνόπουλος, 2002):

- η ανάγκη αποφυγής συνεπειών που είναι επιβλαβείς για τις αλιευτικές κοινότητες ή τις ιχθυοβιομηχανίες του παράκτιου κράτους.
- η έκταση κατά την οποία άλλα κράτη χωρίς ακτές και γεωγραφικώς μειονεκτούντα κράτη συμμετέχουν ήδη στην εκμετάλλευση των ζώντων πόρων της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης του παράκτιου κράτους και την συνακόλουθη ανάγκη αποφυγής συγκεκριμένης επιβάρυνσης ενός οποιουδήποτε παράκτιου κράτους ή μέρους αυτού.
- η έκταση κατά την οποία το περικόκιστο κράτος, συμμετέχει ή έχει το δικαίωμα να συμμετέχει, σύμφωνα με υφιστάμενες διμερείς υποπεριφερειακές ή περιφερειακές συμφωνίες, στην εκμετάλλευση των ζώντων πόρων των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών άλλων παράκτιων κρατών.

³ 6. Γεωγραφικώς μειονεκτούντα κράτη ορίζονται τα παράκτια κράτη συμπεριλαμβανομένων των κρατών που παρακτιούν σε κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες, η γεωγραφική μορφολογία των οποίων τα καθιστά εξαρτώμενα από την εκμετάλλευση των ζωντανών πόρων των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών άλλων κρατών στην υποπεριοχή ή περιοχή προκειμένου να έχουν την επαρκή τροφοδότηση τους σε ψάρια για τις ανάγκες διατροφής των πληθυσμών τους ή μερών αυτών, καθώς και παράκτια κράτη τα οποία δεν μπορούν να διεκδικήσουν δικές τους Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες.

- οι ανάγκες διατροφής των πληθυσμών των αντίστοιχων κρατών.

Σε περίπτωση που η αλιευτική ικανότητα του παράκτιου κράτους φθάσει σε σημείο που να καλύπτει ολόκληρο τον επιτρεπτό όγκο αλιεύματος των ζωντανών πόρων στην αποκλειστική οικονομική του ζώνη, το παράκτιο κράτος και τα άλλα ενδιαφερόμενα κράτη συνεργάζονται στην διαμόρφωση δίκαιων διευθετήσεων σε διμερή, υποπεριφερειακή ή περιφερειακή βάση προκειμένου να επιτρέψουν την συμμετοχή των αναπτυσσομένων κρατών χωρίς ακτές της ίδιας υποπεριοχής ή περιοχής στην εκμετάλλευση των ζώντων πόρων των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών των παράκτιων κρατών της υποπεριοχής ή περιοχής, όπως κρίνεται σκόπιμο, από τις συγκεκριμένες περιστάσεις και υπό όρους ικανοποιητικούς για όλα τα μέρη.

Οι όροι και οι τρόποι της συμμετοχής αυτής καθορίζονται από τα ενδιαφερόμενα κράτη με διμερείς, υποπεριφερειακές και περιφερειακές συμφωνίες αφού ληφθούν υπόψη, μεταξύ άλλων:

- η ανάγκη αποφυγής δυσμενών συνεπειών για τις αλιευτικές κοινότητες ή τις ιχθυοβιομηχανίες του παράκτιου κράτους.
- η έκταση συμμετοχής άλλων γεωγραφικώς μειονεκτούντων κρατών και κρατών χωρίς ακτές στην εκμετάλλευση των ζώντων πόρων της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης του παράκτιου κράτους και τη συνακόλουθη ανάγκη αποφυγής ιδιαίτερης επιβάρυνσης ενός οποιουδήποτε παράκτιου κράτους ή Μέρους αυτού.
- η έκταση συμμετοχής ή του δικαιώματος συμμετοχής, των γεωγραφικώς μειονεκτούντων κρατών σύμφωνα με τις υφιστάμενες διμερείς, υποπεριφερειακές ή περιφερειακές συμφωνίες στην εκμετάλλευση των ζώντων πόρων των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών των άλλων παράκτιων κρατών.
- οι ανάγκες διατροφής των πληθυσμών των αντίστοιχων κρατών.

Γ .1. 2. Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη

Αιγιαλίτιδα ζώνη ή χωρικά ύδατα ή χωρική θάλασσα, είναι η θαλάσσια ζώνη που αποτελεί, σε νομικό επίπεδο, την προέκταση της ξηράς στη θάλασσα. Με άλλη διατύπωση, θα λέγαμε ότι η αιγιαλίτιδα ζώνη είναι η θαλάσσια ζώνη που ακολουθεί τις γραμμές βάσεις και κατ' επέκταση τα εσωτερικά ύδατα, εντός της οποίας το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία (εκτελεστική- νομοθετική - δικαστική) (Ασωνίτης, 1995).

Η κυριαρχία του παράκτιου κράτους στην αιγιαλίτιδα ζώνη εκτείνεται, περαιτέρω, και στον εναέριο χώρο που ευρίσκεται άνωθεν αυτής, καθώς επίσης στο βυθό και το υπέδαφος της. Στην αιγιαλίτιδα ζώνη το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη, απόλυτη και αποκλειστική κυριαρχία τόσο στο θαλάσσιο χώρο όσο στον εναέριο και υποθαλάσσιο χώρο. Από την άποψη αυτή, η αιγιαλίτιδα ζώνη εξομοιώνεται με το έδαφος.

Το εθιμικό όσο και το συμβατικό Δίκαιο της θάλασσας, αναγνωρίζουν στα πλοία με ξένη σημαία το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης από την αιγιαλίτιδα ζώνη του παράκτιου κράτους (Ιωάννου, Στρατής, 2000). Τα πλοία των τρίτων κρατών μπορούν να διαπλέουν την αιγιαλίτιδα ζώνη του παράκτιου κράτους χωρίς να προβαίνουν σε σχετική ενημέρωση ή να ζητούν την έγκρισή του, με τη βασική προϋπόθεση ότι η διέλευσή τους είναι αβλαβής δηλαδή δεν επηρεάζει την ειρήνη, την ασφάλεια και τη δημόσια τάξη του παράκτιου κράτους. Δεν συμβιβάζεται όμως με την έννοια της αβλαβούς διέλευσης η άσκηση οποιασδήποτε αλιευτικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με ρητή διάταξη της Σύμβασης για το Δίκαιο ης θάλασσας 1982, άρθρο 19 παρ. 21, δεν επιτρέπεται η άσκηση οποιασδήποτε αλιευτικής δραστηριότητας από ξένο πλοίο μέσα στην αιγιαλίτιδα ζώνη του παράκτιου κράτους.

Η διενέργεια αλιευτικής δραστηριότητας δεν εμπίπτει στην έννοια της αβλαβούς διέλευσης και παρέχει στο παράκτιο κράτος το δικαίωμα να λάβει μέτρα κατά του πλοίου.

Γ. 1. 3. Η συνδιάσκεψη της Γενεύης (1958)

Το 1930, στη Χάγη, μετά την πραγματοποίηση της πιο σημαντικής απόπειρας κωδικοποίησης αρχών του δικαίου της θάλασσας, είναι η πρώτη φορά που η διεθνής κοινότητα αποφασίζει να αφιερώσει τις δυνάμεις της στην προσπάθεια καταγραφής, ανάπτυξης και παρεπόμενης, όπως προέκυψε, κωδικοποίησης του σημαντικότερου αυτού κλάδου του διεθνούς δικαίου, που αφορά στις θάλασσες και τους ωκεανούς (Churchill, 1993).⁴

Στη συγκεκριμένη συνδιάσκεψη κλήθηκαν να συμμετάσχουν όλα τα κράτη - μέλη του Ο.Η.Ε., συνολικά 86, διπλάσιος σχεδόν αριθμός από το 1930 στη Χάγη, καθώς και οι Ειδικευμένοι Οργανισμοί του Συστήματος Ο.Η.Ε., όπως και σημαντικοί λόγω αντικειμένου διακυβερνητικοί οργανισμοί, με το καθεστώς του παρατηρητή.⁵

Τα θέματα τα οποία και τέθηκαν προς διερεύνηση δεν σχετίζονταν αποκλειστικά και μόνο στο ισχύον δίκαιο της θάλασσας, αλλά και στα θέματα εκείνα που θα προέρχονταν από την προοδευτική ανάπτυξη των αρχών του διεθνούς δικαίου, προβάλλοντας νέες αρχές και κανόνες με βάση τη συναίνεση των κρατών που αποτυπώνεται σε μονομερείς διακηρύξεις που δεν αποτελούν αντικείμενο οργανωμένων αντιρρήσεων από τη διεθνή κοινότητα. Πρόκειται για θέματα που αφορούν στη διατήρηση των βιολογικών πηγών της ανοιχτής θάλασσας, αλλά

⁴ Σύμφωνα με την Απόφαση της 11ης Συνόδου της, η Γενική Συνέλευση συγκάλυσε μία Πρώτη διεθνή Συνδιάσκεψη με στόχο «την εξέταση του δικαίου της θάλασσας και την αποτύπωση των αποτελεσμάτων των εργασιών της σε μία ή περισσότερες διεθνείς συμβάσεις».

⁵ Σύμφωνα με την Τελική Πράξη της Συνδιάσκεψης, (βλ. Doc. O.N.U. A/CONF.13/L.58) κλήθηκαν και συμμετείχαν με το καθεστώς του παρατηρητή οι παρακάτω Ειδικευμένοι Οργανισμοί του Συστήματος Ο.Η.Ε.: F.A.O., Διεθνής Οργάνωση Υγείας, Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών, Παγκόσμια Οργάνωση Μετεωρολογίας, U.N.E.S.C.O., Διεθνής Οργάνωση Πολιτικής Αεροπορίας.

Με το ίδιο καθεστώς συμμετείχαν επίσης και οι παρακάτω διακυβερνητικοί οργανισμοί: Γενικό Συμβούλιο για την Αλιεία στη Μεσόγειο, Διακυβερνητική Επιτροπή για τις ευρωπαϊκές μεταναστεύσεις, Συμβούλιο για την Αλιεία του Ινδικού και Ειρηνικού Ωκεανού, Διεθνές Ινστιτούτο για την ενοποίηση του ιδιωτικού δικαίου, Διαμερικανική Επιτροπή για τον Τροπικό Τόνο, Διεθνές Συμβούλιο για την Εξερεύνηση της Θάλασσας, Ένωση των Αραβικών Κρατών, Οργάνωση των Αμερικανικών Κρατών, Διαρκής Συνδιάσκεψη για την Εκμετάλλευση και Διατήρηση των Θαλάσσιων Πόρων του Νότιου Ειρηνικού.

και της νέας ζώνης εθνικής δικαιοδοσίας, της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας. Η οργανωτική δομή της Συνδιάσκεψης θα στηριχτεί στο έργο που θα παράγει μία Επιτροπή Σύνταξης, καθώς και πέντε κύριες Επιτροπές.⁶

Η επίσημη, εναρκτήρια συνεδρίαση θα γίνει στις 24 Φεβρουάριου 1958 στο περίφημο Palais des Nations, στη Γενεύη, υπό την προεδρία του Κωνσταντίνου Σταυρόπουλου, και το κλείσιμο των εργασιών θα λάβει χώρα δύο μήνες μετά, στις 27 Απριλίου. Η Συνδιάσκεψη θα υιοθετήσει τέσσερις συμβάσεις, ένα πρωτόκολλο προαιρετικής υπογραφής και μία σειρά αποφάσεων, σχετικών με το δίκαιο της θάλασσας. Οι συμβάσεις αναφέρονται (Τσάλτας, 2003):⁷

- στην αιγιαλίτιδα ζώνη και τη συνορεύουσα ζώνη
- στην αλιεία και τη διατήρηση των βιολογικών πόρων της ανοιχτής θάλασσας
- στην ανοιχτή θάλασσα
- στην ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα

Οι συμπληρωματικές αποφάσεις οι οποίες εν τέλει υιοθετήθηκαν από τη Συνδιάσκεψη αναφέρονται πιο συγκεκριμένα σε θέματα που έχουν σχέση με τη διατήρηση των αλιευτικών πόρων και την προστασία της θαλάσσιας

⁶ Η Πρώτη Επιτροπή στήριξε τις εργασίες της στα σχέδια άρθρων 1 μέχρι και 25, καθώς και στο άρθρο 66 της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου, τα οποία και ενσωμάτωσε στη Σύμβαση για την Αιγιαλίτιδα και Συνορεύουσα ζώνη. Η Δεύτερη Επιτροπή εξέτασε τα άρθρα 22 μέχρι και 48 καθώς και 61 μέχρι 65, τα οποία και αποτέλεσαν ουσιαστικά τη Σύμβαση για την Ανοιχτή Θάλασσα. Η Τρίτη Επιτροπή διερεύνησε το χώρο που αφιέρωσε η Επιτροπή του Διεθνούς Δικαίου στα θέματα της διατήρησης των βιολογικών πόρων της ανοιχτής θάλασσας (άρθρα 49-60), ο οποίος αποτέλεσε και την ομώνυμη Σύμβαση. Τα άρθρα 67 μέχρι και 73 αποτέλεσαν τη βάση έρευνας της Τέταρτης Επιτροπής, η οποία κατέληξε στη Σύμβαση για την Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα. Η Πέμπτη Επιτροπή δεν είχε δυστυχώς την επιτυχία των άλλων τεσσάρων, αφού δεν κατάφερε να καταλήξει σε συμφωνία υιοθέτησης ενός ξεχωριστού συμβατικού κειμένου που θα αφορούσε στην κατοχύρωση των δικαιωμάτων ελεύθερης πρόσβασης των λεγόμενων περικλειστων κρατών στην ανοιχτή θάλασσα. Σημειωτέον ότι η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου δεν είχε ασχοληθεί με το θέμα, το οποίο όμως εντάχθηκε στην προβληματική της Συνδιάσκεψης μετά την πρόταση του Αφγανιστάν, της Αυστρίας, της Βολιβίας, του Νεπάλ, της Παραγουάης και της Τσεχοσλοβακίας.

⁷ Παρακάτω θα αναφερθούμε ειδικά στην περίπτωση της ανοιχτής θάλασσας. Και στην αλιεία και τη διατήρηση των βιολογικών πόρων.

ρύπανσης.⁸ Το πρωτόκολλο προαιρετικής υπογραφής αναφέρεται στην υποχρεωτική διευθέτηση των διαφορών (Γιαννάκης, 2009).

Το 1958, εκ των τεσσάρων συμβατικών κειμένων που υιοθετήθηκαν στη Γενεύη, τα δύο πρώτα αναφέρονται ουσιαστικά στις εθιμικά κατοχυρωμένες αρχές του δικαίου της θάλασσας. Τα δύο επόμενα συμβατικά κείμενα αποτυπώνουν, με τη σειρά τους, την προσπάθεια της Συνδιάσκεψης να συμβάλει στην ανάπτυξη του δικαίου της θάλασσας (Πουλαντζά, 2007). Η Σύμβαση για την Αλιεία και τη Διατήρηση των Βιολογικών Πηγών της Ανοιχτής Θάλασσας αναφέρεται σε νέες προϋποθέσεις ανάπτυξης των κρατικών σχέσεων στον θαλάσσιο χώρο, επιβάλλοντας ιδιαίτερες αν και περιορισμένες υποχρεώσεις στα συμβαλλόμενα μέρη. Σε κάθε περίπτωση όμως, η Σύμβαση για την Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα είναι εκείνη που θα προάγει περισσότερο την ανάπτυξη του δικαίου της θάλασσας, αποδίδοντας στο παράκτιο κράτος κυριαρχικά δικαιώματα στους φυσικούς πόρους του παρακείμενου στην αιγιαλίτιδα ζώνη του βυθού και υπεδάφους.

⁸ Αποφάσεις που υιοθετήθηκαν από τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, Γενεύη, 1958:

- Πυρηνικές δραστηριότητες στην ανοιχτή θάλασσα (Απόφαση της 27ης Απριλίου 1958, σε συνέχεια της Έκθεσης της Δεύτερης Επιτροπής αναφορικά με το άρθρο 2 της Σύμβασης για την Ανοιχτή θάλασσα).
- Ρύπανση της Ανοιχτής Θάλασσας από ραδιενεργά υλικά (Απόφαση της 27ης Απριλίου 1958, σε συνέχεια της Έκθεσης της Δεύτερης Επιτροπής αναφορικά με το άρθρο 25 της Σύμβασης για την Ανοιχτή Θάλασσα).
- Διεθνείς συμβάσεις αναφορικά με τη διατήρηση των αλιευτικών πηγών (Απόφαση της 25ης Απριλίου 1958, σε συνέχεια της Έκθεσης της Τρίτης Επιτροπής).
- Συνεργασία στον τομέα των μέτρων διατήρησης (Απόφαση της 25ης Απριλίου 1958, σε συνέχεια της Έκθεσης της Τρίτης Επιτροπής).
- Ειδικές συνθήκες σχετικά με τις παράκτιες αλιείες (Απόφαση της 26ης Απριλίου 1958, σε συνέχεια της Έκθεσης της Τρίτης Επιτροπής).
- Καθεστώς ιστορικών υδάτων (Απόφαση της 27ης Απριλίου 1958, σε συνέχεια της Έκθεσης της Πρώτης Επιτροπής).
- Σύγκληση Δεύτερης Συνδιάσκεψης των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας (Απόφαση που υιοθετήθηκε από τη Συνδιάσκεψη, στις 27 Απριλίου 1958).
- Τιμητική μνεία στο έργο της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου (Απόφαση της Συνδιάσκεψης, που υιοθετήθηκε στις 27 Απριλίου 1958).

Αναφορικά με το πρώτο κείμενο, αυτό αποτυπώνει τη δυναμική της κρατικής δικαιοδοσίας στην παράκτια θάλασσα, περιγράφοντας την απόλυτη και αποκλειστική κυριαρχία του κράτους στα λεγόμενα εσωτερικά νερά του και στη συνέχεια την κυριαρχία, σε συνδυασμό με την αβλαβή διέλευση των πλοίων των άλλων κρατών στη χωρική του θάλασσα. Παράλληλα, περιγράφει τα περιορισμένα δικαιώματα αστυνόμευσης στη συνορεύουσα ζώνη. Από την άλλη πλευρά, το δεύτερο συμβατικό κείμενο παραμένει πιστό στην περιγραφή των ελευθεριών που απολαμβάνουν όλοι στην ανοιχτή θάλασσα και κυρίως της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας, της αλιείας, της τοποθέτησης υπογείων αγωγών και καλωδίων και, τέλος, της υπέρπτησης (Πουλαντζά, 2007).

Γ. 1. 3. 1. Ανοικτή θάλασσα και αλιεία

Σύμφωνα με το άρθρο 86 της Δ.Σ. 1982, θεωρείται ανοικτή θάλασσα το σύνολο των θαλάσσιων περιοχών τα οποία δεν περιλαμβάνονται στα εσωτερικά ύδατα, στη χωρική θάλασσα, στη συνορεύουσα ζώνη, στην Α.Ο.Ζ. ή στα αρχιπελαγικά ύδατα ενός κράτους. Δηλαδή ανοικτή θάλασσα είναι η θάλασσα που βρίσκεται έξω από τις θαλάσσιες ζώνες (αιγιαλίτιδα, συνορεύουσα, Α.Ο.Ζ. και αρχιπελαγικά ύδατα) ενός παράκτιου κράτους. Στην ανοικτή θάλασσα ισχύει το καθεστώς της ελευθερίας. Αυτός σημαίνει ότι η ανοικτή θάλασσα δεν υπόκειται σε κρατική κυριαρχία. Μία από τις συνιστώσες της ελευθερίας της Ανοικτής θάλασσας είναι η ελευθερία αλιείας. Σύμφωνα με το άρθρο 116 της Σύμβασης για το Δίκαιο της θάλασσας συνιστάται δικαίωμα αλιείας στην ανοικτή θάλασσα. Όλα τα κράτη έχουν το δικαίωμα όπως οι υπήκοοι τους αλιεύουν στην ανοικτή θάλασσα με την επιφύλαξη (Μυλωνόπουλος, 2002):

- των συμβατικών υποχρεώσεων τους
- των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων καθώς και των συμφερόντων των παράκτιων κρατών που προβλέπονται μεταξύ άλλων στη Σύμβαση .

Το σύνολο των κρατών έχει την υποχρέωση να λαμβάνουν μέτρα ή να συνεργάζονται με άλλα κράτη για τη λήψη μέτρων που θα δεσμεύουν τους πολίτες με σκοπό τη διατήρηση των ζώντων πόρων της ανοικτής θάλασσας.

Τα κράτη συνεργάζονται μεταξύ τους για του προσδιορισμό του επιτρεπτού όγκου αλιεύματος και την καθιέρωση μέτρων με βάση τα αξιόπιστα επιστημονικά δεδομένα που έχουν στη διάθεση τους. Επίσης, λαμβάνουν υπόψη τις επιπτώσεις σε είδη που συνδέονται ή εξαρτώνται, από τα αλιευόμενα είδη με σκοπό να διατηρήσουν ή να αποκαταστήσουν τους πληθυσμούς αυτών των συνδεομένων ή εξαρτημένων ειδών σε επίπεδα που να μην κινδυνεύει σοβαρά η αναπαραγωγή τους.

Επιπροσθέτως, τα κράτη συνεργάζονται για τη διατήρηση και διαχείριση των ζώντων πόρων στις περιοχές της ανοικτής θάλασσας. Κράτη, των οποίων οι υπήκοοι εκμεταλλεύονται ίδιους ζώντες πόρους ή διαφορετικούς ζώντες πόρους στην ίδια περιοχή, έρχονται σε διαπραγματεύσεις με σκοπό τη λήψη μέτρων που είναι αναγκαία για τη διατήρηση των ζώντων αυτών πόρων. Συνεργάζονται, όπως αρμόζει για τη δημιουργία υποπεριφερειακών ή περιφερειακών οργανισμών αλιείας προς το σκοπό αυτό.

Το σύνολο των κρατών έχει την υποχρέωση να λαμβάνουν μέτρα ή να συνεργάζονται με άλλα κράτη για τη λήψη μέτρων που θα δεσμεύουν τους πολίτες με σκοπό τη διατήρηση των ζώντων πόρων της ανοικτής θάλασσας.

Οι επιστημονικές πληροφορίες καθώς και τα διάφορα στατιστικά στοιχεία που αφορούν στον όγκο των αλιευμάτων και στην αλιευτική δραστηριότητα, καθώς και άλλα στοιχεία σχετικά με τη διατήρηση των αποθεμάτων ιχθύων πρέπει να παρέχονται και να ανταλλάσσονται μεταξύ των κρατών σε τακτική βάση μέσα από τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς, υποπεριφερειακούς, περιφερειακούς ή παγκόσμιους. Τα ενδιαφερόμενα κράτη οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι τα μέτρα συντήρησης και η εφαρμογή τους δεν δημιουργούν διακρίσεις, τυπικές ή ουσιαστικές, έναντι των αλιέων οιοδήποτε κράτους.

Γ. 1. 3. 2. Η σύμβαση για την διατήρηση των βιολογικών πόρων και την αλιεία στην ανοιχτή θάλασσα

Μέσα από 22 άρθρα, η Σύμβαση για την Αλιεία και τη Διατήρηση των Βιολογικών Πόρων της Ανοιχτής Θάλασσας αναδεικνύει,⁹ την αγωνία της διεθνούς κοινότητας να διασώσει τα αποθέματα των θαλάσσιων βιολογικών πόρων, τα οποία θεωρεί ότι απειλούνται από τη χρήση νέων, τεχνολογικά ανεπτυγμένων μεθόδων υπεραλίευσης, σε συνδυασμό πάντα με τη ραγδαία αύξηση των διατροφικών αναγκών του παγκόσμιου πληθυσμού.¹⁰ Η Σύμβαση αυτή επικυρώθηκε τελικά από 39 μόνο κράτη. Συγκέντρωσε δηλαδή τις λιγότερες επικυρώσεις από τα άλλα τρία κείμενα του συμβατικού πλαισίου της Γενεύης, του 1958 (Τσάλτας, 2003).

Η Σύμβαση, ήδη από το πρώτο άρθρο, αναγνωρίζει το δικαίωμα της αλιείας στην ανοιχτή θάλασσα, υπό τρεις προϋποθέσεις (Ιωάννου, Στρατής, 2000):

- τις συμβατικές υποχρεώσεις των κρατών,
- τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των παράκτιων κρατών, όπως αυτά απορρέουν από τη Σύμβαση, και
- τις διατάξεις της Σύμβασης που αφορούν στη διατήρηση των βιολογικών πόρων.

Παρακάτω, η Σύμβαση αναλύει μέσα σε τρία βήματα το συνολικό σύστημα της αλιείας στην ανοιχτή θάλασσα. Το πρώτο εξ αυτών αποσαφηνίζει γενικώς τα δικαιώματα των κρατών, των οποίων οι υπήκοοι ασχολούνται με την αλιεία, καθώς και τις σχέσεις των κρατών αυτών μεταξύ τους. Το δεύτερο επεξηγεί τις επιπτώσεις που απορρέουν από την άσκηση του «ειδικού ενδιαφέροντος» που αναγνωρίζεται στο παράκτιο κράτος σχετικά με τη διατήρηση των βιολογικών πόρων. Εν τέλει, το τρίτο βήμα αναλύει το σύστημα διαιτησίας για την επίλυση σχετικών διαφορών που υιοθετεί η Σύμβαση (Ιωάννου, Στρατής, 2000).

⁹ Η Σύμβαση της Γενεύης για την Αλιεία και τη Διατήρηση των Βιολογικών Πηγών της Ανοιχτής Θάλασσας τέθηκε σε ισχύ, σύμφωνα με την παράγραφο του άρθρου 18, στις 20 Μαρτίου 1966, τριάντα ημέρες μετά την 22η επικύρωση ή προσχώρηση.

¹⁰ Η Γενική Συνέλευση, ήδη από το 1954 (14 Δεκεμβρίου), με σχετική Απόφασή της κατά τη διάρκεια της ΙΧ συνόδου της, συγκάλεσε, για τις 18 Απριλίου 1955, μία Συνδιάσκεψη στη Ρώμη, με στόχο την εξέταση του εν λόγω θέματος. Το αποτέλεσμα της Συνδιάσκεψης αυτής υπογράμμισε τη διαπίστωση ότι οι βιολογικές πηγές της ανοιχτής θάλασσας δεν είναι πλέον ανεξάντλητες.

Εξ αρχής φάνηκε το γεγονός πως τα κράτη που την επικύρωσαν ή προσχώρησαν μέχρι την έναρξη της ισχύος της διέφεραν ριζικά από εκείνα που είχαν αντιδράσει με ανάλογο τρόπο για τις δύο προηγούμενες συμβάσεις. Η Σοβιετική Ένωση και οι χώρες δορυφόροι της αρνήθηκαν την πολιτική στήριξη του κειμένου αυτού, λόγω της αντίδρασης που προέβαλαν κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων σχετικά με την υιοθέτηση του συστήματος της υποχρεωτικής διαιτησίας για την επίλυση των διαφορών που προβλέπει, όπως και το Ισραήλ. Αντιθέτως, μία σημαντική αριθμητικά σειρά 10 αφρικανικών κρατών φάνηκε να επιδοκιμάζει τη Σύμβαση, όπως και οι Η.Π.Α. μαζί με τέσσερις δυτικοευρωπαϊκές χώρες (Ηνωμένο Βασίλειο, Φινλανδία, Ολλανδία και Πορτογαλία), αλλά και η Γιουγκοσλαβία. Από την πλευρά της Λατινικής Αμερικής, τη Βενεζουέλα, σταθερή πάντα στη θετική πολιτική της απέναντι στο σύνολο των Συμβάσεων της Γενεύης, θα συναντήσουν στο κείμενο αυτό και οι θετικές αντιδράσεις της Κολομβίας και της Τζαμάικα, όπως και της Αϊτής. Μοναδική εκπρόσωπος της Ασίας, η Καμπότζη, θα υπογραμμίσει με τη σειρά της την αντίδραση των ασιατικών κρατών να στηρίξουν τη Σύμβαση.

Γ. 1. 4. Η σύμβαση του 1982 για την προστασία των βιολογικών πόρων και οι νέες διατάξεις

Γ. 1. 4. 1. Διατάξεις της Σύμβασης του 1982 για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και τη διατήρηση των θαλάσσιων βιολογικών πόρων

Είναι γεγονός ότι μία σειρά διατάξεων της Σύμβασης, που αφορούν κυρίως στις ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας, αφορούν, παράλληλα, και σε ρυθμίσεις που άπτονται της ειδικότερης προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος (Τσάλτας, 2003).

Παρόμοιες ειδικές διατάξεις εντοπίζονται και στην προσπάθεια ανάγνωσης της Σύμβασης μέσα από την καταγραφή και ανάλυση των νέων αρχών που διέπουν τους θαλάσσιους και ωκεάνιους βυθούς και, ειδικότερα, μέσα από το καθεστώς της λεγόμενης Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας, που αφορά στη Ζώνη έξω από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας. Το ίδιο συμβαίνει και αναφορικά με

το καθεστώς της Θαλάσσιας Επιστημονικής Έρευνας που προωθείται από τη Νέα Σύμβαση, με έμφαση στον απαιτούμενο ειδικό εξοπλισμό για εξόρυξη των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων (Μυλωνόπουλος, 2001).

Η πρώτη από τις δύο αυτές σειρές των ειδικών διατάξεων αφορούν κυρίως σε δύο ειδικότερους τομείς. Ο πρώτος άπτεται του καθεστώτος διέλευσης των ξένων πλοίων από την αιγιαλίτιδα ζώνη και τα διεθνή στενά και εντοπίζεται, ιδιαίτερα, στο καθεστώς της αβλαβούς διέλευσης, καθώς και εκείνο της διέλευσης εν πορεία (transit passage). Ο δεύτερος έχει σχέση με την οικονομική φύση των δύο ζωνών, που κατοχυρώνουν υπέρ του παράκτιου κράτους ιδιαίτερα κυριαρχικά δικαιώματα αναφορικά με την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων κυρίως φυσικών πόρων του βυθού και του υπεδάφους του (Μυλωνόπουλος, 2001).

Γ. 1. 4. 2. Το νέο διεθνές καθεστώς προστασίας και διατήρησης του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Όσον αφορά σε όγκο και ανάλυση, ένα από τα δύο πιο σημαντικά μέρη της Νέας Σύμβασης αναφορικά με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας είναι εκείνο που αναφέρεται στην προστασία και διαφύλαξη του θαλάσσιου περιβάλλοντος (). Η νέα αυτή διεθνής πολιτική στρατηγικής αντιμετώπισης της ρύπανσης και των επιπτώσεών της στον ευρύτερο θαλάσσιο και ωκεάνιο χώρο, που υιοθετείται από τη Νέα Σύμβαση, αναπτύσσεται σε 11 ειδικά Τμήματα και 45 άρθρα. Έτσι, μέσα από την ανάγνωση του XII Μέρους της Σύμβασης, φαίνεται ξεκάθαρα ότι για πρώτη φορά επιχειρείται, από την πλευρά της οργανωμένης διεθνούς κοινότητας, μία αναλυτική προσέγγιση των ιδιαίτερων όσο και ευαίσθητων προβλημάτων που παρουσιάζονται στον τομέα της λήψης μέτρων για την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης (Τσάλτας, 2003).

Αρχικά, η διεξοδική ανάλυση αυτής της πολιτικής περνά απαραίτητα μέσα από την επαναδιαδήλωση των βασικών αρχών του δικαίου του περιβάλλοντος, όπως αυτές αναπτύσσονται παράλληλα με τις βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου και στο πλαίσιο της προσπάθειας ερμηνείας τους με βάση τα νέα, σύγχρονα δεδομένα, που προκύπτουν από την εξέλιξη των σύγχρονων διεθνών σχέσεων.

Αυτές οι ίδιες βασικές αρχές είναι αυτό - προσδιοριζόμενες στον θαλάσσιο αποκλειστικά χώρο και καταγράφονται από τη Σύμβαση, και σε συνδυασμό με την επαναδιαδήλωση, από τη διεθνή κοινότητα, μίας σειράς ιδιαίτερων κυριαρχικών κρατικών δικαιωμάτων, που σχετίζονται, εν τούτοις, άμεσα με τα λεγόμενα δικαιώματα των λαών της Δεύτερης και Τρίτης Γενεάς, ενώ η Σύμβαση επιχειρεί επίσης, σε μία αρχική φάση, το ξεκαθάρισμα των βασικών περιβαλλοντικών εννοιών που αφορούν στις μορφές της ρύπανσης.

Εν τέλει, η παράμετρος της παγκόσμιας και περιφερειακής συνεργασίας προσδιορίζεται από τη Σύμβαση ως η κυρίαρχη εκείνη διεθνής πολιτική, μέσω της οποίας η επίτευξη του απώτερου στόχου, της ορθολογικής δηλαδή διαχείρισης του θαλάσσιου και ωκεάνιου χώρου, μπορεί να αποδειχθεί εφικτή, παρά την έντονη αντιπαλότητα που αντιμετωπίζει από τη μονοδιάστατη οικονομική προσέγγιση του αναπτυξιακού φαινομένου.

Γ. 2. Ευρωπαϊκό πλαίσιο

Γ. 2. 1. Η Κοινοτική Αλιευτική Πολιτική (Κ.Α.Π.)

Αποτελεί γεγονός πως η αλιευτική δραστηριότητα είναι ένας πολύ βαρυσήμαντος τομέας για την οικονομική ανάπτυξη πολλών τοπικών οικονομιών εντός των πλαισίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ασωνίτης, 1994). Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατανοώντας την ιδιαίτερη σημασία που έχει η αλιεία στη διατροφή και την απασχόληση των κατοίκων στις παράκτιες περιοχές και γενικότερα στην επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής της συνοχής, άρχισε από το 1970 να λαμβάνει μέτρα για την αλιευτική δραστηριότητα. Τα μέτρα αυτά αφορούσαν την πρόσβαση στα αλιευτικά πεδία, στις αλιευτικές αγορές και στις δομές του αλιευτικού εμπορίου γενικότερα. Έτσι διαμορφώθηκε η Κοινή Αλιευτική Πολιτική ως εργαλείο διαχείρισης της αλιείας. Η πολιτική αυτή περιλαμβάνει τέσσερις κύριους άξονες (Μυλωνόπουλος, 2002):

- τη διατήρηση των ιχθυαποθεμάτων (πολιτική διατήρησης και ελέγχου εφαρμογής της νομοθεσίας)

- την αλιευτική τεχνολογία (σκάφη, εργαλεία, λιμάνια διαρθρωτική πολιτική)
- την εμπορία των αλιευμάτων (πολιτική εμπορίας) δ) τη σύναψη αλιευτικών συμφωνιών με τρίτα κράτη (εξωτερική πολιτική αλιείας).

Αναφορικά με την συνολική συμβολή της αλιείας στις οικονομίες των κρατών μελών, αυτή υπολογίζεται πως είναι μικρή, λιγότερο από το 1% στις περισσότερες περιπτώσεις πολλές όμως τοπικές κοινότητες εξαρτώνται από τα έσοδα των 300.000 αλιέων μερικής ή πλήρους απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ασωνίτης, 1994). Επιπλέον, χιλιάδες ακόμα άτομα απασχολούνται σε επιχειρήσεις που παρέχουν βοηθητικές υπηρεσίες που είναι αναγκαίες για την διεξαγωγή της αλιευτικής δραστηριότητας, όπως είναι τα ναυπηγεία, οι προμηθευτές εξοπλισμού και οι μεταποιητές ιχθύων. Για να διατηρηθεί όμως η αλιευτική παραγωγή θα πρέπει να υπάρχουν επαρκείς ποσότητες ιχθύων για να αλιευθούν.

Οι ιχθείς είναι ένας φυσικός, βιολογικός και ανανεώσιμος πόρος. Οι ιχθείς μετακινούνται και, σε ορισμένες περιπτώσεις, μεταναστεύουν σε πολύ μεγάλες αποστάσεις. Η κτήση της κυριότητας των ιχθύων αποκτάται μόνο με την αλίευσή τους. Ωστόσο, στην σημερινή εποχή, η υπεραλίευση, όπως και η ρύπανση των θαλασσών, συνιστά απειλή για την αλιευτική δραστηριότητα. Η υπεραλίευση έχει ως αποτέλεσμα μικρότερα αποθέματα ιχθύων και κατ' επέκταση μικρότερες εκφορτώσεις που οδηγούν σε μείωση των εισοδημάτων από αλιευτικές δραστηριότητες. Τα αποθέματα των ιχθύων θεωρούνται ότι ανήκουν σε όλη την ανθρωπότητα, αποτελούν κοινό πόρο, μέρος της κοινής κληρονομιάς μας, που πρέπει να τελεί υπό συλλογική διαχείριση.

Στη διαμόρφωση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, η Ευρωπαϊκή πολιτική έπρεπε να κινηθεί σε δύο άξονες. Έπρεπε να λάβει υπόψη της τις δικαιολογημένες απαιτήσεις των αλιέων να εξακολουθήσουν τις δραστηριότητές τους ώστε διατηρήσουν τα μέσα επιβίωσης τους αλλά και τη σημαντική μείωση των ιχθυαποθεμάτων.

Με σκοπό την εξασφάλιση μιας βιώσιμης αλιείας, δεν πρέπει μόνο να λαμβάνεται υπόψη η ποσότητα των ιχθύων που αλιεύονται, αλλά και το είδος και το μέγεθος των ιχθύων. Επίσης πρέπει να εξετάζονται οι τεχνικές μέθοδοι αλίευσης καθώς και οι περιοχές στις οποίες λαμβάνει χώρα η αλιευτική δραστηριότητα.

Η Κοινή Αλιευτική Πολιτική, παρόλο που προβλεπόταν με σαφή τρόπο στην ιδρυτική συνθήκη της Ρώμης, άρχισε να πραγματοποιείται στη δεκαετία του 1970. Τα κράτη μέλη αποφάσισαν ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με τη μορφή που είχε τότε, αποτελούσε το ικανοποιητικότερο μέσο για την προστασία των συμφερόντων τους στις διεθνείς διαπραγματεύσεις και για τη διαχείριση των αλιευτικών αποθεμάτων τους. Η αλιευτική δραστηριότητα, ως τομέας Κοινοτικής δράσης απέκτησε σπουδαιότητα το 1973, όταν προσχώρησαν στη Κοινότητα ως μέλη η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στη συνέχεια η ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας το 1986, ανέτρεψε την υπάρχουσα κατάσταση διότι διπλασιάστηκε ο αριθμός των αλιέων στην Κοινότητα και αυξήθηκαν κατά 75% το αλιευτικό δυναμικό, η χωρητικότητα κατά 65% και η παραγωγή και κατανάλωση ιχθύων κατά 45% (Πουλαντζά, 2007).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, το 1992, με σκοπό να αντιμετωπίσει τη νέα κατάσταση όσον αφορά στον τομέα της αλιείας καθιέρωσε ένα Κοινοτικό Σύστημα Αλιείας, που στόχευε την ισορροπία μεταξύ του αριθμού των σκαφών και των διαθέσιμων ιχθυαποθεμάτων. Επίσης, ενέταξε τα Διαρθρωτικά Μέτρα της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής πλήρως στο κοινοτικό σύστημα των Διαρθρωτικών Ταμείων. Τα διάφορα χρηματοδοτικά μέσα για την αλιεία, συγκεντρώθηκαν σε ένα συγκεκριμένο ταμείο, που είναι γνωστό με την ονομασία «Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας». Το Σύστημα των Διαρθρωτικών Ταμείων, συμπλήρωσε μια ειδική κοινοτική πρωτοβουλία, με την ονομασία "PESCA", που εγκρίθηκε κατά το 1994 και το 1995. Παράλληλα υιοθετήθηκαν κοινωνικά και οικονομικά μέτρα που είχαν ως στόχο να βοηθήσουν την αλιευτική βιομηχανία να αντιμετωπίσει τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της αναδιάρθρωσης του αλιευτικού τομέα (Πουλαντζά, 2007).

Ένα νέο σύστημα έκδοσης αλιευτικών αδειών θεσπίστηκε το 1995, το οποίο αποτελούσε ένα είδος ταυτότητας για τα αλιευτικά σκάφη της Κοινότητας που ασκούν τις δραστηριότητες τους εντός και εκτός των υδάτων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εφαρμόστηκαν επίσης διάφορα τεχνικά μέτρα, όπως τα μέτρα για το μέγεθος των διάκενων των αλιευτικών δικτύων και το ελάχιστο μέγεθος ή το βάρος των ιχθύων που εκφορτώνονται. Στόχος των μέτρων αυτών ήταν η μείωση των αλίευσης νεαρών ιχθύων και κατά συνέπεια η επίτευξη ότι οι ιχθείς θα είναι ενήλικες από άποψη αναπαραγωγής και θα έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στην αναπαραγωγή των αποθεμάτων. Η έννοια των Συνολικών Επιτρεπόμενων Αλιευμάτων (Σ.Ε.Α.), το γνωστό ως T.A.C. (Total Allowable Catches) αποτελεί ένα βασικό στοιχείο για τη διαχείριση των ποσοστών εκμετάλλευσης. Τα επίπεδα των αποθεμάτων εκτιμούνται σε ετήσια βάση από επιστημονικούς οργανισμούς. Κατά το τέλος κάθε έτους, με βάση τις επιστημονικές συμβουλές, τα συνολικά επιτρεπόμενα αλιεύματα καθορίζονται από το Συμβούλιο Υπουργών για ορισμένα σημαντικά είδη, στους αλιευτικούς στόλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε δεδομένες θαλάσσιες περιοχές. Κάθε συνολικό επιτρεπόμενο αλίευμα κατανέμεται στα κράτη μέλη υπό μορφή ποσοστώσεων. Τα κράτη μέλη κατανέμουν τα συνολικά επιτρεπόμενα αλιεύματα σε εθνική βάση, το δε μερίδιο κάθε χώρας αποκαλείται "εθνικό απόθεμα". Οι αλιευτικές δραστηριότητες παύουν εφόσον ένα συνολικό επιτρεπόμενο αλίευμα έχει εξαντληθεί.

Υστερα, το 1995 θεσπίστηκε ένα νέο μέσο διαχείρισης το «Καθεστώς των Αλιευτικών Προσπάθειών» το οποίο καθιέρωσε μια σχέση μεταξύ των αλιευμάτων (ιχθείς) και της αλιευτικής ικανότητας (σκάφη) του στόλου. Η διαχείριση της αλιευτικής προσπάθειας πραγματοποιείται για κάθε είδος αλιείας το οποίο ορίζεται από τα αλιευτικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται καθώς και από τα είδη που αλιεύονται (Πουλαντζά, 2007).

Γ. 2. 2. Οι συμφωνίες και συμβάσεις με τρίτες χώρες

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία, έχει συνάψει 26 συμφωνίες με χώρες της Αφρικής, χώρες του Ινδικού ωκεανού και του Βορείου Ατλαντικού, καθώς και την Αργεντινή. Το κυριότερο στοιχείο της Κοινής

Αλιευτικής Πολιτικής που αναπτύσσει η Ε.Ε. αποτελεί το σύνολο των ρυθμίσεων που προβλέπουν πρόσβαση του στόλου των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα χωρικά ύδατα χωρών που δεν είναι μέλη της Ένωσης, κυρίως με τη μορφή αλιευτικών συμφωνιών. Χωρίς τις ρυθμίσεις αυτές, η γενική επέκταση της αλιευτικής ζώνης στα 200 ναυτικά μίλια και η επακόλουθη ουσιαστική μείωση των αλιευτικών δυνατοτήτων θα είχαν σοβαρό αντίκτυπο για τους κοινοτικούς αλιείς. Επιπλέον, υπό τις παρούσες συνθήκες που επικρατούν ως προς το δυναμικό των πλεονασμάτων, οι συμφωνίες αυτές αντιπροσωπεύουν ένα μέσο για τη μείωση της αλιευτικής προσπάθειας στα κοινοτικά ύδατα (Μυλωνόπουλος, 2002).

Οι αλιευτικές συμφωνίες έχουν θετικά αποτελέσματα και για τα δύο συμβαλλόμενα μέρη. Αυτές συνήθως διαχωρίζονται ανάλογα με το είδος των παραχωρήσεων που προσφέρονται, τις αμοιβαίες ρυθμίσεις, την πρόσβαση σε πλεονασματικά αποθέματα, την πρόσβαση σε αποθέματα ως αντάλλαγμα για την πρόσβαση στην αγορά, την πρόσβαση σε αποθέματα ως αντάλλαγμα για τη παροχή χρηματοδοτικής αντιστάθμισης και την πρόσβαση σε αποθέματα ως αντάλλαγμα για τη χορήγηση πληρωμών.

Αναφορικά με τα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προσφέρουν θέσεις εργασίας, όχι μόνο για τους αλιείς που εργάζονται στα αλιευτικά σκάφη, αλλά και για όσους απασχολούνται σε συναφείς δραστηριότητες. Εν συνεχεία, αναφορικά με τις τρίτες χώρες η κοινοτική χρηματοδότηση, που αποτελεί αντιστάθμιση, επιτρέπει την εκτέλεση αναπτυξιακών έργων στον τομέα της αλιείας, όπως λιμάνια, αποθηκευτικούς χώρους κ.λπ. και παρέχει ευκαιρίες απασχόλησης στους τοπικούς αλιείς τόσο στα κοινοτικά σκάφη, όσο και στις βιομηχανίες μεταποίησης.

Επίσης με διεθνείς συμφωνίες ιδρύονται Περιφερειακές Οργανώσεις Αλιείας (Π.Ο.Α.) με σκοπό την ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας για την επίτευξη της βιώσιμης διαχείρισης των αλιευτικών πόρων της ανοικτής θάλασσας. Σ' αυτές η Κοινότητα μετέχει είτε ως πλήρες μέλος, όπως για παράδειγμα στον Οργανισμό Αλιείας του Βορειοδυτικού Ατλαντικού (NAFO), τη Διεθνή Επιτροπή Αλιείας της Βαλτικής Θάλασσας (IBFSC), την Επιτροπή

Τόνου Ινδικού Ωκεανού (IOTC) και τον Οργανισμό Διατήρησης Σολομού Βορείου Ατλαντικού (NASCO), είτε με την ιδιότητα του παρατηρητή (Μυλωνόπουλος, 2002).

Οι Π.Ο.Α. θεσπίζουν μέτρα με σκοπό την επίτευξη της βιώσιμης αλιείας. Τέτοια μέτρα είναι ο καθορισμός ανώτατου ορίου στις ποσότητες των αλιευμάτων στις αντίστοιχες περιοχές, η απαγόρευση της αλιείας σ' ορισμένες περιοχές είτε καθ' όλη τη διάρκεια του έτους είτε σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα, η απαγόρευση της χρήσης ορισμένων τεχνικών ή εργαλείων, η εκπόνηση προγραμμάτων κοινού ελέγχου των αλιευτικών σκαφών κ.λπ. Οι Π.Ο.Α. αποτελούν ένα πολύτιμο όργανο στη συνεργασία των κρατών για την ορθολογικότερη διαχείριση της αλιείας.

Γ. 2. 2. Η κοινή οργάνωση της αγοράς

Αναφορικά με την για την κοινή οργάνωση της αγοράς των αλιευμάτων, το 1970 θεσπίστηκαν κάποια μέτρα, τα οποία αναπροσαρμόστηκαν το 1993. Τα συγκεκριμένα μέτρα στόχευαν στη σταθεροποίηση της αγοράς, την εξασφάλιση σταθερού εφοδιασμού με προϊόντα ποιότητας, τη διασφάλιση λογικών τιμών για τους καταναλωτές και τη στήριξη των εισοδημάτων των αλιέων. Τα κυριότερα στοιχεία της οργάνωσης της αγοράς είναι (Μυλωνόπουλος, 2002):

- η θέσπιση συστήματος στήριξης τιμών που ορίζει τις ελάχιστες τιμές κάτω από τις οποίες δεν μπορούν να πωληθούν τα αλιευτικά προϊόντα.
- η καθιέρωση κανόνων εμπορίου με μη κοινοτικές χώρες. Οι κανόνες αυτοί αποσκοπούν στη ρύθμιση των εισαγωγών, χωρίς τις οποίες η Ένωση δεν θα μπορούσε να καλύψει την εγχώρια ζήτηση σε ιχθείς.
- η καθιέρωση ποιοτικών προτύπων σχετικά με το μέγεθος, το βάρος, την παρουσίαση, τη συσκευασία και τη σήμανση των αλιευτικών προϊόντων.
- η σύσταση οργανώσεων παραγωγών οι οποίες είναι εθελοντικές ενώσεις αλιέων που έχουν συσταθεί προκειμένου να βοηθήσουν τη σταθεροποίηση των αγορών.

Γ. 2. 3. Σύστημα ελέγχου της κοινής αλιευτικής πολιτικής

Αναφορικά με τη διαδικασία του ελέγχου αλλά και της εφαρμογής των κανονισμών της Κ.Α.Π., οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αρμόδιες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δημιουργήσει ένα Σώμα Επιθεωρητών που ελέγχει την αποτελεσματικότητα των εθνικών υπηρεσιών επιθεώρησης. Οι κοινοτικοί επιθεωρητές δεν πραγματοποιούν άμεσες επιθεωρήσεις παρά μόνο όταν δραστηριοποιούνται σε διεθνή ύδατα στο πλαίσιο των περιφερειακών οργανώσεων αλιείας. Συνοδεύουν τους εθνικούς επιθεωρητές κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων τους και αναφέρουν τα πορίσματά τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Πουλατζά, 2009).

Όπως προαναφέρθηκε, με σκοπό αν να εξασφαλίσει την τήρηση των κανόνων της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε με Κανονισμούς το Κοινοτικό Σύστημα Ελέγχου που βασίζεται στον Κανονισμό 2847/1993 του Συμβουλίου της 12ης Οκτωβρίου 1993. Το Κοινοτικό Σύστημα Ελέγχου περιλαμβάνει διατάξεις που αναφέρονται (Μυλωνόπουλος, 2002):

- στα διαρθρωτικά μέτρα
- στα μέτρα διατήρησης των πόρων
- στα μέτρα κοινής οργάνωσης της αγοράς
- στις κυρώσεις που πρέπει να επιβάλλονται σε περιπτώσεις μη εφαρμογής των ανωτέρω μέτρων.

Υστερα, το 1993, η Ευρωπαϊκή Ένωση, με ένα νέο Κανονισμό της, ενίσχυσε τους ελέγχους στην αλιεία των ιχθύων και τους επέκτεινε και σε άλλους τομείς της Κ.Α.Π., όπως τις διαρθρώσεις, την εμπορία και τις υδατοκαλλιέργειες. Επιπλέον, οι έλεγχοι επιβάλλονται σε όλες τις βαθμίδες στην αλυσίδα παραγωγής ιχθύων, από τον παραγωγό έως τον καταναλωτή και αφορούν τα ίδια τα αλιεύματα, τις εκφορτώσεις, τη μεταφορά ή τις πωλήσεις. Προβλέπονται ιδιαίτερα λεπτομερείς έλεγχοι όσων στοιχείων καταγράφονται στα ημερολόγια των αλιευτικών σκαφών. Οι κυρώσεις για τους παραβάτες αποφασίζονται από τα εθνικά δικαστήρια. Οι κυρώσεις κυμαίνονται από ελαφρά πρόστιμα, κατάσχεση των αλιευτικών δικτύων, των αλιευμάτων ή ακόμα του ίδιου του σκάφους, έως

την προσωρινή ανάκληση ή τη μόνιμη αφαίρεση των αλιευτικών αδειών (Τσάλτας, 2003).

Για να εξασφαλιστεί η τήρηση του συνόλου των κανονισμών που ισχύουν και αφορούν στα μέτρα διατήρησης και ελέγχου, κάθε κράτος μέλος παρακολουθεί, στο έδαφος του και στα θαλάσσια ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του, την αλιευτική δραστηριότητα και τις συναφείς δραστηριότητες. Τα κράτη μέλη επιθεωρούν τα αλιευτικά σκάφη και ερευνούν όλες τις δραστηριότητες, προκειμένου να εξακριβώσουν την εφαρμογή του Κανονισμού, καθώς και τις δραστηριότητες εκφόρτωσης, πώλησης, μεταφοράς και αποθήκευσης ψαριών και καταγραφής των εκφορτώσεων και των πωλήσεων (Τσάλτας, 2003).

Το κάθε κράτος μέλος είναι υπόχρεο, σύμφωνα με την Κοινοτική Νομοθεσία, για την θέσπιση κατάλληλων μέτρων αναφορικά με την επιτυχία της αποτελεσματικότητας του συστήματος. Το σύστημα εφαρμόζεται σε όλες τις αλιευτικές δραστηριότητες και σε όλες τις συναφείς δραστηριότητες οι οποίες ασκούνται στο έδαφος και στα θαλάσσια ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία των κρατών μελών και αφορά στη δραστηριότητα των σκαφών που φέρουν τη σημαία τρίτης χώρας, με την επιφύλαξη του δικαιώματος αβλαβούς διέλευσης δια των χωρικών υδάτων, καθώς και της ελεύθερης ναυσιπλοΐας στην αποκλειστική αλιευτική ζώνη των 200 ναυτικών μιλίων. Το σύστημα εφαρμόζεται επίσης στις δραστηριότητες των κοινοτικών αλιευτικών σκαφών όταν βρίσκονται στα χωρικά ύδατα κρατών μη μελών ή βρίσκονται στην ανοικτή θάλασσα, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων που επιβάλλουν οι αλιευτικές συμφωνίες που έχουν συναφθεί μεταξύ της Κοινότητας και τρίτων χωρών ή οι διεθνείς συμβάσεις, στις οποίες η Κοινότητα είναι συμβαλλόμενο μέρος.

Το κάθε κράτος - μέλος θεσπίζει δορυφορικό σύστημα παρακολούθησης των σκαφών ¹¹για τον εντοπισμό του στίγματος των κοινοτικών αλιευτικών σκαφών. Το V.M.S. δεν εφαρμόζεται στα σκάφη που αλιεύουν αποκλειστικά στη θαλάσσια ζώνη των 12 ν.μ. από τη γραμμή βάσης του κράτους μέλους και σε

¹¹To V.M.S./Vessel Monitoring by Satellite

όσα σκάφη η διάρκεια του ταξιδιού, από τον απόπλου μέχρι τον κατάπλου στο λιμάνι δεν υπερβαίνει τις 24 ώρες.

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίζουν την παρακολούθηση των ειδών που αλιεύονται από τα σκάφη τους στα χωρικά ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία τρίτων χωρών και στην ανοικτή θάλασσα. Σκοπός είναι η εξακρίβωση και η καταγραφή των μεταφορτώσεων και των εκφορτώσεων των αλιευμάτων αυτών.

Τα μέτρα ελέγχου και εξακρίβωσης πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι πλοιοκτήτες ή οι πλοίαρχοι τηρούν τις ακόλουθες υποχρεώσεις (Τσάλτα, 2003):

- κατά τις εκφορτώσεις που πραγματοποιούνται σε κοινοτικά λιμάνια, υποβάλλεται δήλωση εκφόρτωσης στις αρχές του κράτους μέλους εκφόρτωσης
- στα αλιευτικά σκάφη τηρείται ημερολόγιο πλοίου, στο οποίο οι πλοίαρχοι καταχωρούν τα αλιεύματα τους
- τα στοιχεία κάθε μεταφόρτωσης ψαριών σε αλιευτικό σκάφος τρίτης χώρας και των εκφορτώσεων που πραγματοποιούνται απευθείας σε τρίτες χώρες γνωστοποιούνται στο κράτος μέλος της σημαίας.

Τα κράτη μέλη δημιουργούν και θέτουν σε λειτουργία τα Κέντρα Παρακολούθησης της Αλιείας, που παρακολουθούν τις αλιευτικές δραστηριότητες. Η Ένωση παρέχει επίσης χρηματοδοτική ενίσχυση στα κράτη μέλη για μέτρα που προορίζονται να ενισχύσουν τον έλεγχο και για την απόκτηση σκαφών και αεροσκαφών για την προστασία των αλιευτικών δραστηριοτήτων.

Οι πλοίαρχοι των κοινοτικών αλιευτικών σκαφών που αλιεύουν ένα απόθεμα ή ομάδα αποθεμάτων είναι υποχρεωμένοι να τηρούν ημερολόγιο πλοίου, στο οποίο αναφέρονται οι εργασίες τους δηλαδή οι ποσότητες κάθε είδους που αλιεύεται, η ημερομηνία και ο τόπος των αλιεύσεων και ο τύπος των αλιευτικών εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν. Ο πλοίαρχος κάθε κοινοτικού αλιευτικού σκάφους με ολικό μήκος τουλάχιστον 10μ. υποβάλλει δήλωση στις αρμόδιες αρχές του

κράτους μέλους, όπου γίνεται η εκφόρτωση, μέσα σε 48 ώρες από την εκφόρτωση. Στη δήλωση αναφέρονται οι ποσότητες που εκφορτώθηκαν ανά είδος αλιεύματος και η περιοχή αλίευσή τους.

Τα κέντρα δημοπρασίας των αλιευτικών προϊόντων υποβάλλουν στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους δήλωση πώλησης που περιέχει τα είδη των αλιευμάτων με το μέγεθος, το βάρος, τη ποιότητα, τη τιμή, το όνομα του πωλητή και του αγοραστή, το τόπο και την ημερομηνία της πώλησης.

Γ.3. Η εθνική νομοθεσία

Με σκοπό την προστασία των αλιευμάτων αλλά και του επαγγέλματος του αλιέα έθεσε υπό έλεγχο την αλιευτική δραστηριότητα. Προχώρησε στις παρακάτω κινήσεις (Κατσούφρος, 1994, Μυλωνόπουλος, 2002):

- Έθεσε χρονικούς και τοπικούς περιορισμούς στην αλιεία, διακίνηση, μεταφορά και εμπορία των αλιευμάτων.
- Επέβαλε προδιαγραφές στα αλιευτικά εργαλεία και καθιέρωσε τις επαγγελματικές άδειες για σκάφη και αλιείς. Καθόρισε τις επιτρεπόμενες διαστάσεις ανά αλιευτικό είδος.
- Θέσπισε αυστηρές κυρώσεις για τους παραβάτες και συστηματοποίησε τους αστυνομικούς ελέγχους με θαλάσσιες και χερσαίες περιπολίες.
- Θέσπισε, και από την επίδραση της κοινοτικής αλιευτικής πολιτικής, κανόνες δικαίου και δημιούργησε αυστηρό νομικό πλαίσιο με σκοπό την προστασία των αλιευμάτων από τη χρήση παράνομων αλιευτικών μεθόδων, την αυστηρή τιμωρία των παραβατών και τον περιορισμό της εντατικής αλιείας.

Πυρήνας της αλιευτικής νομοθεσίας υπήρξε ο αλιευτικός κώδικας ο οποίος εξακολουθεί να ισχύει με τις τροποποιήσεις που έχει υποστεί. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 401 Π.Κ., τιμωρείται ο αλλοδαπός που ψαρεύει χωρίς άδεια στην αιγιαλίτιδα ζώνη του ελληνικού κράτους με χρηματική ποινή ή με φυλάκιση μέχρι έξι μήνες.

Γ. 3. 1. Αλιεία Εκτός των Χωρικών Υδάτων

Βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας τη χώρας μας, νομοθεσία οποιοδήποτε πλοίο για να αποπλεύσει από ελληνικό λιμάνι είναι απαραίτητο να εφοδιασθεί με την άδεια απόπλου. Ειδικότερα όσον αφορά στην αλιευτική νομοθεσία προβλέπεται ότι ο απόπλους οποιουδήποτε αλιευτικού σκάφους για αλιεία έξω από την ελληνική θάλασσα, είτε σε ύδατα άλλης επικράτειας είτε σε διεθνή ύδατα, επιτρέπεται κατόπιν ειδικής άδειας που χορηγείται από τις Λιμενικές Αρχές μετά από έγκριση της Υπηρεσίας Αλιείας της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (Βλάχος, 1995).

Η άδεια αυτή έχει ορισμένη διάρκεια ισχύος που δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα έτος. Η ειδική αυτή άδεια χορηγείται αφού ληφθούν υπόψη οι διατάξεις της αλιευτικής νομοθεσίας, οι διεθνείς συμβάσεις και οι γενικά παραδεκτοί κανόνες του διεθνούς δικαίου. Στην άδεια είναι δυνατό να τίθενται περιορισμοί ως προς τον τόπο αλιείας, την εποχή, το αλιεύμα, κ.λπ. Σε περίπτωση που η αρμόδια Αρχή, αρνηθεί να χορηγήσει την ειδική άδεια απόπλου πρέπει να αιτιολογήσει με σαφήνεια και ακρίβεια τους λόγους της άρνησης.

Γ. 3. 2. Ερασιτεχνική Αλιεία

Η ερασιτεχνική αλιεία, όπως βέβαια και η επαγγελματική, υπόκειται σε κανονιστικό πλαίσιο. Βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, για να ασχοληθεί κάποιος ερασιτεχνικά με την αλιεία πρέπει να είναι κάτοχος ατομικής άδειας ερασιτεχνικής αλιείας. Η άδεια αυτή χορηγείται από τη Λιμενική Αρχή. Επίσης, για το σκάφος που θα χρησιμοποιηθεί, απαιτείται άδεια ερασιτεχνικής αλιείας σκάφους που χορηγείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Β.Δ. 666/1996. Η ερασιτεχνική αλιεία ανάλογα με το χώρο άσκησής της διακρίνεται στη θαλάσσια ερασιτεχνική αλιεία και στην ερασιτεχνική αλιεία εσωτερικών υδάτων (Μυλωνόπουλος, 2002).

Γ. 3. 2. 1. Η θαλάσσια ερασιτεχνική αλιεία

Η θαλάσσια ερασιτεχνική αλιεία επιτρέπεται να γίνεται (Μυλωνόπουλος, 2002):

- με απόχη, καμάκι χεριού και διάφορα αγκιστρωτά εργαλεία που είναι γνωστά με τις κοινές ονομασίες, "καθετή", "συρτή", "πεταχτά ρι", "τσαπαρί", "καλαμίδι", "πετονια" κ.λπ.
- με δίχτυα που είναι απλά και όχι μανωμένα και έχουν πλευρό ματιού μεγαλύτερο από 24 χιλιοστά. Το μήκος τους σε κάθε σκάφος ή άλλο πλωτό μέσο δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 100 μέτρα.
- με παγίδες (κοφινέλλα κιούρτοι). Επιτρέπεται η αλιεία μέχρι δύο από τα εργαλεία αυτά για κάθε ερασιτέχνη εφόσον το μήκος πλευράς κάθε ματιού, μετρούμενο από κόμπο σε κόμπο, είναι μεγαλύτερο από 40 χιλιοστά.
- με παραγάδια. Ο αριθμός των αγκιστριών των παραγαδιών, σε κάθε σκάφος ή άλλο πλωτό μέσο, δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει τα εκατόν πενήντα (150) για κάθε ερασιτέχνη αλιεία που βρίσκεται μέσα σ' αυτό. Ανεξάρτητα όμως από τον αριθμό των ερασιτεχνών αλιέων που βρίσκονται στο σκάφος, ο συνολικός αριθμός των αγκιστριών δεν μπορεί να υπερβαίνει τα τριακόσια (300).
- με πεζόβολο. Επιτρέπεται η αλιεία με ένα μόνο πεζόβολο για κάθε ερασιτέχνη αλιεία εφόσον το μήκος πλευράς κάθε ματιού είναι μεγαλύτερο από 30 χιλιοστά και η διάμετρος του πεζόβολου είναι μικρότερη από δέκα μέτρα. Απαγορεύεται η ερασιτεχνική αλιεία με πεζόβολο, στις εκβολές των ποταμών, σε απόσταση 500 μ. απ' αυτές και σε απόσταση 200 μ. από τα εσοδευτικά στόμια των ιχθυοτροφείων.
- με ψαροτούφεκο. Είναι η υποβρύχια ερασιτεχνική αλιεία που υπόκειται σε περιορισμούς.

Σε κάθε ερασιτέχνη αλιεία επιτρέπεται να ψαρεύει, συνολικά, μέχρι 5 κιλά ψάρια ή κεφαλόποδα, το 24/ωρο, εφόσον αλιεύει με οποιοδήποτε από τα επιτρεπόμενα εργαλεία. Εάν αλιεύει με δίχτυα ή παραγάδια τότε το βάρος ανέρχεται στα 10 κιλά. Εξαίρεση δικαιολογείται μόνο στην περίπτωση που ένα μόνο ψάρι έχει μεγαλύτερο βάρος.

Γ. 3. 2. 2. Υποβρύχια ερασιτεχνική αλιεία

Η άσκηση της υποβρύχιας ερασιτεχνικής αλιείας υπόκειται σε απαγορεύσεις που έχουν σχέση με την ηλικία του αλιέα, με τη χρονική περίοδο της διεξαγωγής της, με την περιοχή που λαμβάνει χώρα και με τη μέθοδο που πραγματοποιείται. Ισχύουν τα εξής (Γρηγορίου, 1992):

- Ηλικιακή απαγόρευση. Απαγορεύεται στα άτομα που δεν έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους.
- Τοπική απαγόρευση. Απαγορεύεται η υποβρύχια ερασιτεχνική αλιεία στις εισόδους εξόδους λιμανιών ή αγκυροβολιών και στις θαλάσσιες ζώνες διέλευσης των σκαφών.
- Χρονική απαγόρευση. Απαγορεύεται κατά τη διάρκεια του μήνα Μαΐου και κατά τη διάρκεια της νύχτας, αμέσως μετά τη δύση του ήλιου και μέχρι την ανατολή.

Επίσης απαγορεύεται σε απόσταση 200 μ.:

- από το σημείο όπου φθάνουν συνήθως οι λουόμενοι,
- από τα λιμενικά έργα ή σκάφη ή ναυτιλιακές σημάσεις ή δίχτυα με εμφανή σήμανση,
- από αγκυροβολημένα πλοία. Απαγορεύεται στους υποβρύχιους ερασιτέχνες αλιείς να αφαιρούν αλιεύματα από τα αλιευτικά εργαλεία άλλων αλιέων.

Μεθοδική απαγόρευση. Απαγορεύεται στους υποβρύχιους αλιείς (Γρηγορίου, 1992):

- να αλιεύουν ψάρια που έχουν βάρος μικρότερο από 150 γραμμάρια.
- να εξακολουθούν να έχουν οπλισμένα τα εργαλεία που είναι ειδικά για την υποβρύχια αλιεία, όταν βρίσκονται έξω από το νερό ή στην ξηρά,
- να χρησιμοποιούν δίχτυα,
- να χρησιμοποιούν καμάκι που η προωστική του δύναμη να προέρχεται από την εκपुरσοκρότηση εκρηκτικής ύλης ή άλλου χημικού μίγματος,

- να χρησιμοποιούν καταδυτική συσκευή παροχής αέρα από το σκάφος ή φορητή αυτόνομη καταδυτική συσκευή,
- να χρησιμοποιούν υποβρύχιο φως,

Ο ερασιτέχνης υποβρύχιος αλιέας, όταν βρίσκεται σε κατάδυση, έχει την υποχρέωση να φέρει ένα επιπλέοντα σημαντήρα, πλαστικό, με κίτρινο χρώμα και με μία σημαία κίτρινη που έχει διαγώνια κόκκινη γραμμή. Στη σημαία αναγράφονται τα ψηφία Υ.Δ. (δηλ. Υποβρύχια Δραστηριότητα) (Γρηγορίου, 1992). Ο σημαντήρας πρέπει να είναι ορατός υπό κανονικές συνθήκες, από απόσταση 300 μέτρων. Εάν ο ερασιτέχνης υποβρύχιος αλιέας συνοδεύεται από πλωτό μέσο, η σημαία πρέπει να είναι στερεωμένη σε εμφανές σημείο πάνω στο μέσο αυτό. Ο υποβρύχιος αλιέας οφείλει να κινείται σε ακτίνα μέχρι 50 μ. από το σημαντήρα ή από το πλωτό μέσο.

Γ. 3. 2. 3. Ερασιτεχνική αλιεία στα εσωτερικά ύδατα

Στα εσωτερικά ύδατα επιτρέπεται η ερασιτεχνική αλιεία αλλά υπό την προϋπόθεση να χρησιμοποιούνται μόνο αγκιστρωτά εργαλεία όπως καλαμίδα, πεταλούδα, καθετή κ.λπ. Απαγορεύονται τα παραγάδια. Κάθε ερασιτέχνης αλιέας μπορεί να αλιεύει συνολικά μέχρι 2 κιλά αλιεύματα.

Γ. 3. 2. 4. Αθλητική αλιεία

Αναφορικά με τον συγκεκριμένο τύπο αλιείας, επιτρέπεται ανάμεσα στους ερασιτέχνες αλιείς να διεξάγονται αγώνες αθλητικής αλιείας. Η διενέργεια αθλητικής αλιείας γίνεται μετά από έγκριση του Νομάρχη. Με την απόφαση αυτή καθορίζονται οι όροι διεξαγωγής όπως ο συγκεκριμένος υδάτινος χώρος, η ημερομηνία και η ώρα διεξαγωγής, τα αλιευτικά εργαλεία, τα υδρόβια είδη, ο τρόπος διάθεσης των αλιευμάτων, το έπαθλο κ.λπ.

Δ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΙΕΙΑΣ

Δ. 1. Οργανισμοί προστασίας του Ο.Η.Ε.

Οι Ειδικευμένοι Οργανισμοί του Ο.Η.Ε., ανεξάρτητα από τον ειδικό ρόλο που διαδραματίζουν σχετικά με το αντικείμενο που πραγματεύονται, έχουν αποδείξει με το έργο τους άμεσα ότι οι θάλασσες αλλά και οι ωκεανοί χρήζουν και της δικής τους σημαντικής παρέμβασης (Tung, 1968). Μάλιστα, ορισμένοι, από αυτούς έχουν αφιερώσει ένα μεγάλο μέρος της πολιτικής και της δραστηριότητάς τους όσον αφορά στον τομέα της παρακολούθησης και του ελέγχου των όσων συμβαίνουν στον θαλάσσιο χώρο, με αποτέλεσμα η συμμετοχή τους σε όλους τους τομείς έρευνας των σχετικών με το αντικείμενο φαινομένων να θεωρείται απαραίτητη.

Το σύνολο των εν λόγω οργανισμών, συμμετείχαν δραστικά στις εργασίες της Τρίτης Συνδιάσκεψης των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας, ιδιαίτερα δε ο Ι.Μ.Ο., του οποίου ο ρόλος υπήρξε καταλυτικός στη διαμόρφωση της τελικής συμφωνίας στον τομέα της πρόληψης της ρύπανσης των θαλασσών και των ωκεανών. Ο ίδιος Οργανισμός έχει να επιδείξει, επίσης, ένα σημαντικό νομοθετικό έργο σχετικά με τη ναυσιπλοΐα και τον γενικότερο συντονισμό στον τομέα της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Οι Παγκόσμιες Οργανώσεις Υγείας Μετεωρολογίας, οι Διεθνείς Οργανώσεις Ατομικής Ενέργειας Πολιτικής Αεροπορίας, η Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών, η U.N.E.S.C.O., αλλά και η Παγκόσμια Τράπεζα, το U.N.E.P., το U.N.I.D.O. και το Διεθνές Δικαστήριο συμμετέχουν, με τη σειρά τους, στο παγκόσμιο έργο που έχει αναληφθεί από τον Ο.Η.Ε. σχετικά με την προστασία και διάσωση του πλανήτη, μέσα από την ιδιαίτερη φροντίδα που δείχνει για τα 3/4 της γήινης επιφάνειας (Τσάλτας, 2003).

Αναφορικά με τον F.A.O., ο τομέας της αλιείας αποδεικνύεται σημαντικός, τόσο από μόνος του όσο και σε συνεργασία με άλλους ειδικευμένους οργανισμούς, έχει με τη σειρά του να επιδείξει ένα ιδιαίτερο έργο στον τομέα της προστασίας, διαχείρισης και διατήρησης των παγκόσμιων αλιευτικών αποθεμάτων.

Στο συγκεκριμένο σημείο αναφερόμαστε σε μία πολιτική που την τελευταία δεκαετία (1990 - 2000), προσπαθεί να ολοκληρωθεί στο πλαίσιο της διευρυμένης έννοιας της ανάπτυξης ενός φαινομένου με έντονο το χαρακτήρα της σφαιρικότητας των παραμέτρων που περικλείει η βιώσιμη και διαρκής προσπάθεια ολοκλήρωσής του.

Δ. 1. 2. Οργανισμοί για θέματα αλιείας

Ο F.A.O., ιδιαίτερα ευαίσθητος στον τομέα της αλιείας, έχει προ πολλού υιοθετήσει το Μεγάλο Πρόγραμμα Αλιείας, με στόχο την προώθηση της διαρκούς ανάπτυξής της, καθώς και τη συμβολή στην ασφάλεια στον τομέα της παγκόσμιας διατροφής. Το τμήμα της Αλιείας, υπεύθυνο για την υλοποίηση του Προγράμματος αυτού, επικεντρώνει τις δραστηριότητές του σε τέσσερις κύριους τομείς: αρχικά στις αλιευτικές πηγές, στη συνέχεια στις αλιευτικές πολιτικές καθώς και τη βιομηχανία της αλιείας και, τέλος, στην πληροφόρηση και τη στατιστική σχετικά με τα παγκόσμια αλιευτικά αποθέματα. Η πολιτική του F.A.O. αναπτύσσεται, έτσι, σε όλα τα επίπεδα που αφορούν στη θαλάσσια αλιεία και τον τομέα των ιχθυοκαλλιεργειών (Πουλαντζά, 2007).

Το 1973, στο Βανκούβερ του Καναδά και στο πλαίσιο τεχνικής Συνδιάσκεψης, ο F.A.O. υιοθέτησε τα αποτελέσματά της, που αναφέρονταν στη διευθέτηση και αξιολόγηση θεμάτων αλιείας.

Στο πλαίσιο Ειδικής Έρευνας, πραγματοποιεί επιστημονικές και οικονομικές μελέτες για τη διευθέτηση και διατήρηση των αλιευμάτων, ενώ υιοθετεί ακουστικές μεθόδους μεταλλοδίφησης και αλιευτικής εκτίμησης. Έχει δημιουργήσει Ομάδα Εμπειρογνομόνων ad hoc, με σκοπό τη διευκόλυνση της αλιευτικής έρευνας με τη χρήση ακουστικών μεθόδων (Πουλαντζά, 2007).

Αναλυτικότερα είναι υπεύθυνος για τον συντονισμό και την εφαρμογή των αποτελεσμάτων της Επιστημονικής Έρευνας στον τομέα της υδροκαλλιέργειας. Φροντίζει για την εκτέλεση περισσότερων από 90 Σχεδίων του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη.

Παρακολουθεί το Διεθνές Πρόγραμμα Μελέτης και Ανάπτυξης της Αλιείας στον Ινδικό Ωκεανό και, σε πρώτη φάση, ανάλογα Σχέδια για το κεντροανατολικό τμήμα του Ατλαντικού Ωκεανού και τη θάλασσα της Μεσημβρινής Κίνας. Το 1984, ο F.A.O. οργάνωσε, επίσης, Παγκόσμια Διάσκεψη για την Αλιεία, με στόχο την αναθεώρηση της στρατηγικής της διαχείρισης και ανάπτυξης των αλιευτικών αποθεμάτων (Πουλαντζά, 2007). Το 1995, στο πλαίσιο του consensus της Ρώμης σχετικά με την παγκόσμια αλιεία, εξέτασε την υπάρχουσα κατάσταση, προγραμματίζοντας το ρόλο του Οργανισμού ειδικότερα στον τομέα της διατήρησης των πηγών και της ορθολογικής τους διαχείρισης. Την ίδια χρονιά, οργάνωσε τη Διεθνή Συνδιάσκεψη του Κιότο για τη διαρκή συμμετοχή της αλιείας στην ασφάλεια της παγκόσμιας διατροφής. Η Συνδιάσκεψη αυτή υιοθέτησε μία Παγκόσμια Διακήρυξη και ένα Πρόγραμμα Δράσης. Τέλος, το 1999 υιοθέτησε έναν Κώδικα Συμπεριφοράς για την παγκόσμια αλιεία, στο πλαίσιο της Διακήρυξης της Ρώμης.

Στο πλαίσιο του F. A.O. λειτουργούν (Τσάλτας, 2003):

- Γραφείο Αλιευτικών Στατιστικών .
- Γραφείο Σχέσεων Αλιείας .
- Επιτροπή Αλιείας Κεντροδυτικού Ατλαντικού, με έδρα τη Ρώμη (ιδρύθηκε το 1973 βάσει του άρθρου VI, παρ. I, της Συνθήκης του F.A.O.).
- Επιτροπή Αλιείας για τον Ινδικό Ωκεανό, με έδρα την Ταϊλάνδη (ιδρύθηκε το 1967 βάσει του άρθρου VI, παρ. I, της Συνθήκης του F.A.O)
- Επιτροπή Αλιείας (C.O.F.I.), που ιδρύθηκε το 1965, με σκοπό τη μελέτη των προβλημάτων αλιείας με διεθνή χαρακτήρα και την ανίχνευση της αναγκαιότητας και της θέλησης των κρατών μελών να δεσμευθούν με σχετικές Διεθνείς Συνθήκες.
- Επιτροπή Αλιείας Κεντροανατολικού Ατλαντικού .
- Επιτροπή Αλιείας Νοτιοανατολικού Ατλαντικού.
- Ομάδα Εργασίας Συντονισμού Αλιευτικών Στατιστικών του Ατλαντικού.

Δ. 2. Διακυβερνητικοί οργανισμοί και θάλασσα

Δ. 2. 1. Ο τομέας της αλιείας

Σε περιφερειακό επίπεδο, μία σειρά διακυβερνητικών οργανικών, με τη μορφή των ειδικευμένων Επιτροπών Αλιείας, ανάμεσα σε παράκτια κράτη με ιδιαίτερα συμφέροντα, που απορρέουν από τις μεγάλες δυνατότητες που έχουν στον τομέα της αλιείας, θα προσπαθήσουν να συντονίσουν και ελέγξουν την υπεραλίευση ορισμένων ειδών (Τσάλτας, 2003). Πρωταγωνιστές στις προσπάθειες αυτές, αρχικά η Νορβηγία και στη συνέχεια η πρώην Ε.Σ.Σ.Δ., θα αναλάβουν την πρωτοβουλία, αμέσως μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ελέγχου της υπεραλίευσης και προστασίας του σολομού, της γαρίδας, του αστακού, των οστρακοειδών, της φώκιας κ.λπ., σε ευαίσθητες περιοχές όπως η Μαύρη Θάλασσα και η Βαλτική (Μυλωνόπουλος, 2002).

Μία σειρά άλλων βοηθητικών θεσμών, με τη μορφή είτε των Ομάδων Εργασίας είτε των λεγόμενων Διεθνών Συντονιστικών Ομάδων, θα αναλάβουν το συντονισμό όλων των ενεργειών, των σχετικών με την αλιεία, που αφορούν στην υιοθέτηση συστημάτων παρακολούθησης των καιρικών φαινομένων, σε νομικά προβλήματα που μπορούν να ανακύψουν από την επιστημονική έρευνα των ωκεανών, καθώς και στην ηλεκτρονική μηχανογραφική επεξεργασία επιστημονικών στοιχείων που σχετίζονται με την ωκεανογραφία και την ωκεανολογία.

Οι διακυβερνητικοί οργανισμοί οι οποίοι λειτουργούν αναφορικά με την προστασία της αλιείας συνοψίζονται στους παρακάτω (Πουλατζά., 2007):

- **Διεθνής Επιτροπή Αλιείας της «Γλώσσας» στον Ειρηνικό Ωκεανό, International Pacific Halibut Commission (I.P.H.C.)**

Η Διεθνής Επιτροπή Αλιείας της «Γλώσσας» στον Ειρηνικό Ωκεανό έχει ως έδρα της την Ουάσιγκτον. Ιδρύθηκε το 1923, με μοναδικά μέλη τον Καναδά και τις Η.Π.Α. και σκοπεύει στην παρατήρηση, προστασία και διατήρηση της «γλώσσας» του ειρηνικού Ωκεανού.

➤ **Γενικό Συμβούλιο Αλιείας για τη Μεσόγειο, General Fisheries Council for the Mediterranean (G.F.C.M.)**

Το Γενικό Συμβούλιο Αλιείας για τη Μεσόγειο έχει ως έδρα του την Ρώμη και ιδρύθηκε το 1952. Σκοπεύει στην προαγωγή της ανάπτυξης, τη διατήρηση και την καλύτερη χρήση των θαλάσσιων πόρων στη Μεσόγειο και στη Μαύρη Θάλασσα. Αποτελείται από κυβερνήσεις 19 χωρών της Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας.

➤ **Διεθνής Επιτροπή Αλιείας του Βόρειου Ειρηνικού, International North Pacific Fisheries Commission (I.N.P.F. C.)**

Η Διεθνής Επιτροπή Αλιείας του Βόρειου Ειρηνικού έχει ως έδρα της το Βανκούβερ (Καναδάς). Ιδρύθηκε το 1952, στο Τόκιο στα πλαίσια της διεθνούς Σύμβασης για την Αλιεία στην Ανοιχτή Θάλασσα και σκοπός της είναι η ενασχόληση με το συντονισμό προγραμμάτων σχετικών με την αλιεία και ωκεανογραφία του Βόρειου Ειρηνικού Ωκεανού. Μέλη της είναι ο Καναδάς, οι Η.Π.Α. και η Ιαπωνία.

➤ **Επιτροπή του Ειρηνικού για την Αλιεία του Σολομού, Pacific Salmon Fisheries Commission (I.P.S.F.C.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή συστάθηκε το 1937, με πρωτοβουλία του Καναδά και των Η.Π.Α., σκοπός της είναι η διατήρηση και διαχείριση της αλιείας του σολομού στον Βόρειο Ειρηνικό Ωκεανό.

➤ **Διεθνής Επιτροπή Αλιείας του Νοτιοανατολικού Ατλαντικού, International Commission for the Southeast Atlantic Fisheries (I.C.S.E.A.F.)**

Η Διεθνής Επιτροπή Αλιείας του Νοτιοανατολικού Ατλαντικού εδρεύει τη Μαδρίτη, ιδρύθηκε το 1969 και σκοπός της είναι η μελέτη, έρευνα και δημοσίευση στατιστικών, βιολογικών και επιστημονικών πληροφοριών,

σχετικών με τις πηγές αλιείας. Τα μέλη της είναι 15 χώρες από Αφρική, Αμερική, Ασία και Ευρώπη.

➤ **Διεθνής Επιτροπή Φαλινοθηρίας, International Whaling Commission (I. W.C.)**

Η Διεθνής Επιτροπή Φαλινοθηρίας έχει ως έδρα της το Κέιμπριτζ, Μ. Βρετανία. Ιδρύθηκε το 1964, στο πλαίσιο της Διεθνούς Σύμβασης Φαλινοθηρίας, που υπογράφηκε στην Ουάσιγκτον και τέθηκε σε ισχύ στις 10/11/1948 και σκοπός της είναι να ενθαρρύνει, συστήνει και οργανώνει σπουδές και ειδικότερες μελέτες σχετικές με τη φάλαινα και τη φαλινοθηρία. Τα μέλη της είναι κυβερνήσεις από 24 χώρες (Αφρική, Ασία, Αυστραλία, Ευρώ. Αμερική).

➤ **Διαμερικανική Επιτροπή του Τροπικού «Τόνου», InterAmerican Tropical Tuna Commission (I.A.T.T.C.)**

Η Διαμερικανική Επιτροπή του Τροπικού «Τόνου» έχει ως έδρα της την Καλιφόρνια. Ιδρύθηκε το 1949, με την υπογραφή Σύμβασης μεταξύ Η.Π.Α., Κόστα Ρίκα, Παναμά και ασχολείται με τη βιολογική έρευνα των αλιευμάτων. Τα μέλη της είναι ο Καναδάς, η Νικαράγουα, ο Παναμάς, οι Η.Π.Α., η Ιαπωνία και η Γαλλία.

➤ **Επιτροπή για τον Νότιο Ειρηνικό, South Pacific Commission (S.P.C.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή εδρεύει στη Ν. Καληδονία. Ιδρύθηκε το 1947, στην Καμπέρα, μετά την υπογραφή Συμφώνου μεταξύ των Κυβερνήσεων της Αυστραλίας, Γαλλίας, Ολλανδίας, Ν. Ζηλανδίας, Μ. Βρετανίας και Η.Π.Α. Σκοπός της είναι η ενασχόληση, μεταξύ άλλων, με την ωκεάνια αλιεία και με την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος. Αποτελείται από 11 χώρες από Αμερική, Αυστραλία, Ευρώπη και Ν. Ειρηνικό.

➤ **Διεθνής Επιτροπή για τη Διατήρηση του Τόνου στον Ατλαντικό, International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas (I.C.C.A.T.)**

Η Διεθνής Επιτροπή για τη Διατήρηση του Τόνου στον Ατλαντικό έχει ως έδρα της την Μαδρίτη και ιδρύθηκε το 1969. Σκοπός της είναι η ενασχόληση με προγράμματα ερευνών και τη συλλογή και ανάλυση στατιστικών, σχετικών με την αλιεία του τόνου. Μέλη της είναι 14 χώρες από Αφρική, Αμερική, Ασία, Ευρώπη.

➤ **Επιτροπή Αλιείας και Ειρηνικού Ωκεανού, IndoPacific Fisheries Commission (I.P.F.C.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή έχει ως έδρα της την Μπανγκόκ. Ιδρύθηκε το 1948 και σκοπός της είναι η ενασχόληση με τη μελέτη των προβλημάτων αλιείας του Ινδικού και Ειρηνικού Ωκεανού. Τα μέλη της είναι κυβερνήσεις 19 χωρών του Ινδικού και Ειρηνικού Ωκεανού.

➤ **Επιτροπή Αλιείας Βορειοανατολικού Ατλαντικού Ωκεανού, NorthEast Atlantic Fisheries Commission (N.A.F.C.)**

Η Επιτροπή Αλιείας Βορειοανατολικού Ατλαντικού Ωκεανού έχει ως έδρα της το Λονδίνο. Ιδρύθηκε το 1959, στο πλαίσιο υπογραφής της Σύμβασης Αλιείας του Βορειοανατολικού Ατλαντικού Ωκεανού και σκοπός της είναι η ενασχόληση με τη διατήρηση των αλιευτικών αποθεμάτων του Βορειοανατολικού Ατλαντικού Ωκεανού και των παρακείμενων θαλασσών. Τα μέλη της αποτελούνται από κυβερνήσεις από 15 χώρες (Αμερικής, Ευρώπης).

➤ **Συμβουλευτική Περιφερειακή Επιτροπή Αλιείας για τον Νοτιοδυτικό Ατλαντικό Ωκεανό, Regional Fisheries Advisory Commission for the SouthWest Atlantic (R.F.A.C.S.W.A.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή έχει ως έδρα της το Ρίο ντε Τζανέιρο. Ιδρύθηκε το 1961, σύμφωνα με την παράγραφο I του άρθρου VI της ιδρυτικής πράξης του F.A.O. και αποτελείται από την Αργεντινή, Βραζιλία και Ουρουγουάη.

➤ **Κέντρο Ανάπτυξης της Αλιείας της Νοτιοανατολικής Ασίας, SouthEast Asian Fisheries Development Center (S.E.A.F.D.C.)**

Το συγκεκριμένο κέντρο έχει ως έδρα του την Ταϊλάνδη. Ιδρύθηκε το 1967, στη Μπανγκόκ.

➤ **Επιτροπή για την Προστασία των Θαλάσσιων Βιολογικών Πόρων της Ανταρκτικής, Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (C.A.M.L.R.)**

Αυτή η επιτροπή τέθηκε σε ισχύ το 1982, ως μέρος του Συστήματος της Συνθήκης για την Ανταρκτική. Εδρεύει στην Αυστραλία και σκοπός της είναι η διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και της θαλάσσιας, καθώς επίσης η ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης του θαλάσσιου οικοσυστήματος και της υγείας. Τα μέλη της είναι τα εξής: Αργεντινή, Αυστραλία, Βέλγιο, Βραζιλία, Χιλή, Ευρωπαϊκή Ένωση, Γαλλία, Γερμανία, Ινδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Κορέα, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Ρωσία, Νότια Αφρική, Ισπανία, Σουηδία, Ουκρανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Η.Π.Α. και Ουρουγουάη.

➤ **Επιτροπή Βόρειου Ειρηνικού Ωκεανού για το Δέρμα της Φώκιας, North Pacific Fur Seal Commission (N.P.F.S.C.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή έχει ως έδρα την Ουάσιγκτον και χρονολογία ίδρυσης το 1958. Σκοπός της είναι αναλαμβάνει αποτελεσματικά μέτρα για την αύξηση της παραγωγικότητας σχετικά με το δέρμα της φώκιας στις κατά τόπους πηγές του Βόρειου Ειρηνικού και αποτελείται από κυβερνήσεις από 4 χώρες: Καναδάς, Η.Π.Α., Ε.Σ.Σ.Δ., Ιαπωνία.

➤ **Επιτροπή για την Προστασία του Γαλάζιου Τόνου του Νότιου Ειρηνικού, Commission for the Conservation of Southern Bluefin Tuna**

Η συγκεκριμένη επιτροπή έχει ως έδρα της την Αυστραλία (20 Μαΐου 1994). Σκοπός της αποτελεί η διασφάλιση αρμόδιας μεταχείρισης, διαφύλαξης και σωστής χρήσης του γαλάζιου τόνου του Νότιου Ειρηνικού. Μέλη της είναι η Αυστραλία, η Ιαπωνία και η Νέα Ζηλανδία.

➤ **Επιτροπή για τον Τόνο τον Ινδικού Ωκεανού, Indian Ocean Tuna Commission Commission des Thons de V Ocean Indien**

Η συγκεκριμένη επιτροπή έχει ως έδρα τις Σεϋχέλλες. Ιδρύθηκε στις 25 Νοεμβρίου 1993 και σκοπός της είναι η διαχείριση του τόνου και των συγγενών ειδών στον Ινδικό Ωκεανό και τις γειτονικές θάλασσες.

➤ **Οργανισμός για την Προστασία του Σολομού στον Βόρειο Ατλαντικό, NorthAtlantic Salmon Conservation Organization**

Αυτός ο οργανισμός έχει ως στόχο να συνδράμει, μέσω διαβουλεύσεων και συνεργασίας, στη διαφύλαξη, αποκατάσταση, αύξηση και χρηστή διαχείριση των αποθεμάτων του σολομού. Αποτελείται από: Καναδά, Δανία, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ισλανδία, Νορβηγία, Ρωσία και Η.Π.Α.

➤ **Οργανισμός Αλιείας του Βορειοδυτικού Ατλαντικού, NorthWest Atlantic Fisheries Organization (N.A.F.O.)**

Ο οργανισμός αυτός εδρεύει στη νέα Σκωτία, Καναδάς (ιδρύθηκε την 1η Ιανουαρίου 1979 παλαιότερα ήταν γνωστή ως International Convention for the NorthWest Atlantic Fisheries, I.C.N.A.F., 3 Ιουλίου 1950). Σκοπός του είναι να προσφέρει, μέσω διαβουλεύσεων και συνεργασίας, στην καλύτερη χρήση, διαχείριση και διαφύλαξη των αλιευτικών πόρων στη συγκεκριμένη περιοχή. Μέλη του είναι τα εξής: Βουλγαρία, Καναδάς, Κούβα, Δανία (για Νήσους Φερόες και Γροιλανδία), Εσθονία, Ευρωπαϊκή Ένωση, Γαλλία, Ισλανδία,

Ιαπωνία, Κορέα, Λιθουανία, Νορβηγία, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσία, Ουκρανία, Η.Π.Α.

Ορισμένες Διακυβερνητικές Περιφερειακές Επιτροπές για την Αλιεία είναι οι εξής:

- **Μικτή Επιτροπή Αλιείας για τη Μαύρη Θάλασσα, Mixed Commission for the Black Sea Fisheries (M.C.B.S.F.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή Ιδρύθηκε το 1960 και αποτελείται από την Βουλγαρία, Ε.Σ.Σ.Δ. και Ρουμανία.

- **Μόνιμη Επιτροπή για το Σολομό στη Βαλτική Θάλασσα, Baltic Sea Salmon Standing Committee (B.S.S.S.C.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή ιδρύθηκε το 1966 και αποτελείται από την Δανία, Πολωνία, Ο.Δ. της Γερμανίας και Σουηδία.

- **Επιτροπή για τα Οστρακοειδή, Shellfish Commission for the SkagenakKattegat (S.C.S.K.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή έχει ως μέλη την Δανία, Νορβηγία και Σουηδία.

- **Επιτροπή για τις Γαρίδες του Βυθού, τον Ευρωπαϊκό Αστακό, τον Νορβηγικό Αστακό και τα Καβούρια, Commission on DeepSea Prawns, European Lobster, Norway Lobster and Crabs (C.D.S.P.E.L.N.L.C.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή Ιδρύθηκε το 1953 και έχει ως μέλη την Σουηδία, Δανία και Νορβηγία.

- **Επιτροπή ΚαναδάΝορβηγίας για τη Φώκια, CanadaNorway Sealing Commission (C.N.S.C.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή Ιδρύθηκε το 1971 και μέλη της είναι η Νορβηγία και ο Καναδάς.

- **Επιτροπή Βορειοανατολικού Ατλαντικού για τη Φώκια, Sealing Commission for the NorthEast Atlantic (S.C.N.E.A.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή Ιδρύθηκε το 1953 και ως μέλη έχει την Νορβηγία και Ε.Σ.Σ.Δ.

- **ΙαπωνικοΣοβιετική Επιτροπή για την Αλιεία στον Βορειοδυτικό Ειρηνικό, JapaneseSoviet Commission for the NorthWest Pacific Fisheries (J.S.F.C.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή Ιδρύθηκε το 1956 και μέλη της είναι η Ιαπωνία και η Ε.Σ.Σ.Δ.

- **Κοινή Αλιευτική Επιτροπή ΙαπωνίαςΚορέας, JapanKorea Joint Fisheries Commission (J.K.F.C.)**

Η συγκεκριμένη επιτροπή Ιδρύθηκε το 1956 και μέλη της είναι η Ιαπωνία, και η Κορέα.

Εκτός των άλλων, στον τομέα της αλιείας, υπάρχει και μία σειρά βοηθητικών διακυβερνητικών θεσμών που συνδράμουν γενικότερα, αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο, η διαχείριση, διατήρηση και προστασία των παγκόσμιων αλιευτικών αποθεμάτων. Πρόκειται είτε για Ομάδες Εργασίες, είτε για Διεθνείς Συντονιστικές Ομάδες, με αξιόλογο, μέχρι σήμερα, έργο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ολοκληρώνοντας την μελέτη και διερεύνηση όλων των ειδικότερων θεμάτων που αναφέρθηκαν ανωτέρω, προκύπτουν αβίαστα ορισμένα καίριας σημασίας συμπεράσματα. Καταρχήν διαπιστώνεται η επαναστατική ανατροπή που προκάλεσε η ΑΟΖ, τόσο στο διπολικό καθεστώς χωρικής θάλασσας- ανοικτής θάλασσας, όσο και στο προϋφιστάμενο αυτής καθεστώς Υφαλοκρηπίδας. Εν συνεχεία διαπιστώνεται η κομβική οικονομική, κατά κύριο λόγο, σημασία που επιτελεί η ΑΟΖ για το παράκτιο κράτος, καθώς εκχωρεί σε αυτό κυριαρχικά δικαιώματα και αποκλειστικές δικαιοδοσίες αναφορικά με την πραγμάτωση ποικίλων δραστηριοτήτων εντός της ΑΟΖ. Ωστόσο, με βάση την προσεκτική διερεύνηση των σχετικών διατάξεων της Σύμβασης του 1982, παρατηρείται ότι αυτά τα κυριαρχικά δικαιώματα που χορηγούνται στο εκάστοτε παράκτιο κράτος εντός της ζώνης δεν είναι ανεξέλεγκτα αλλά υπόκεινται στους γενικούς περιορισμούς που θέτει το διεθνές δίκαιο της θάλασσας. Ακόμη, εκ των όσων παρατέθηκαν ανωτέρω, συμπεραίνεται η μεγάλη σημασία που δύναται να διαδραματίσει η θέσπιση της ΑΟΖ για το ελληνικό κράτος, ως προκύπτει και από τη μελέτη των θετικών αποτελεσμάτων που γεννήθηκαν από τη θέσπιση ΑΟΖ από την Κύπρο, γεγονός που της επέφερε σημαντικά οικονομικά οφέλη.

Αναφορικά με το δεύτερο μέρος της εργασίας, από το σύνολο των προαναφερθέντων καταλήγουμε σε ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με το πλαίσιο της αλιείας. Η ελευθερία της αλιείας είναι μία από τις παραδοσιακές ελευθερίες της ανοικτής θάλασσας και αυτή είναι και μία από τις σημαντικότερες χρήσεις της. Αναφορικά με την αλιεία, ωστόσο, αν και κατοχυρώνεται η ελευθερία της με διεθνείς συμβάσεις, δεν πρόκειται για πλήρη ή απόλυτη ελευθερία. Πρόκειται για μία ελευθερία σχετική, με στενά όρια, τα οποία διαρκώς στενεύουν, όσο διαπιστώνεται η αλλοίωση και μάλιστα η στενότητα ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, η εξάντληση και ο αφανισμός των ζωντανών αποθεμάτων στη θάλασσα, με τις συνέπειες και τους κινδύνους που αυτό συνεπάγεται για το παγκόσμιο οικοσύστημα.

Γενικότερα, αποτελούσε γεγονός για τα παράκτια κράτη, στη θαλάσσια περιοχή της αιγιαλίτιδας ζώνης τους, όπως και στα εσωτερικά ύδατα, να απολαμβάνουν

δικαιώματα αλιείας αποκλειστικά, και μόνο κατόπιν συμβατικής ρύθμισης ή άλλης διακρατικής συμφωνίας είναι δυνατόν υπήκοοι των αντισυμβαλλόμενων κρατών να αλιεύσουν μέσα σε αυτές τις θαλάσσιες περιοχές. Με την καθιέρωση της Α.Ο.Ζ., αποκλειστικά δικαιώματα αλιείας των παράκτιων κρατών αναγνωρίζονται, πλέον, και μέσα σε ευρείες θαλάσσιες ζώνες, που μπορεί να φθάνουν σε αποστάσεις ακόμα και 200 ν.μ. από τις ακτές, ενώ τα τρίτα κράτη δεν έχουν το δικαίωμα της ελευθερίας της αλιείας και μόνο με προϋποθέσεις μπορούν, μέσα σε αυτές τις θαλάσσιες περιοχές, να αναλαμβάνουν αλιευτικές δραστηριότητες. Αντίθετα, εκτός των ορίων της αιγιαλίτιδας ζώνης των κρατών καθώς και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, στις θαλάσσιες περιοχές που ο θεσμός έχει υιοθετηθεί, ή των ζωνών αλιείας που έχουν κηρυχθεί από ορισμένα κράτη, η ανοιχτή θάλασσα είναι ελεύθερη στην αλιεία για όλα τα κράτη.

Ουσιαστικά, τα πλοία τα οποία αλιεύουν στην ανοιχτή θάλασσα, υπόκεινται στην αποκλειστική δικαιοδοσία του κράτους της σημαίας τους. Εξαιρέσεις από την αποκλειστική δικαιοδοσία του κράτους της σημαίας, στην περίπτωση της αλιείας στην ανοιχτή θάλασσα, καθιερώνονται με βάση συμβατικές ρυθμίσεις ή άλλες συμφωνίες που αποβλέπουν στην προστασία των αλιευόντων και ιδιαίτερα στην προστασία του θαλάσσιου πλούτου.

Η διαπίστωση αυτή έχει οδηγήσει σήμερα στην επιβολή περιορισμών στην ελευθερία της αλιείας. Οι εν λόγω περιορισμοί έχουν επιβληθεί από διεθνείς συμβάσεις, καθώς και από μία σειρά διμερών ή πολυμερών περιφερειακών συμφωνιών, τοπικού χαρακτήρα, σχετικά με την αλιεία ορισμένων ειδών, ή σε ορισμένες περιοχές που αποβλέπουν στον έλεγχο της αλιευτικής δραστηριότητας και γενικότερα στην προστασία των αποθεμάτων των θαλάσσιων βιολογικών πόρων από την αλόγιστη υπεραλιεία.

Τα κράτη είναι υποχρεωμένα, σύμφωνα με τη Σύμβαση Δ.Θ., να συνεργάζονται και να διαπραγματεύονται μεταξύ τους για τη διατήρηση και διαχείριση των ζώντων πόρων στην ανοιχτή θάλασσα (άρθρο 118). Επιπλέον, είναι υποχρεωμένα όχι μόνο να λαμβάνουν μέτρα αλλά και να συνεργάζονται μεταξύ τους για τη λήψη μέτρων που θα δεσμεύουν τους υπηκόους τους σε σχέση με τη διατήρηση των ζώντων πόρων της ανοιχτής θάλασσας (άρθρο 117). Τα κράτη

υποχρεούνται, επίσης, να συνεργάζονται μεταξύ τους και για τη δημιουργία περιφερειακών ή υποπεριφερειακών οργανισμών αλιείας, με σκοπό την προστασία των ζώντων πόρων (άρθρο 118). Τέλος, ως προς τη διατήρηση των ζώντων πόρων της ανοιχτής θάλασσας, η Σύμβαση Δ.Θ., στο άρθρο 119, περιλαμβάνει ειδικές ρυθμίσεις για τον προσδιορισμό του επιτρεπτού όγκου αλιεύματος και την καθιέρωση μέτρων, με βάση αξιόπιστα επιστημονικά δεδομένα, για την προστασία των αποθεμάτων των αλιευόμενων ειδών, και ειδικότερα των θαλάσσιων θηλαστικών (άρθρο 120).

Στη σύγχρονη εποχή, κυρίως από τις αρχές της δεκαετίας 1970, καθώς τα προβλήματα σε σχέση με την προστασία των αλιευτικών πόρων στην ανοιχτή θάλασσα διογκούνται κατά τρόπο που σοβαρά να απειλείται «όχι μόνο η τροφική αλυσίδα των ωκεανών, αλλά και η θαλάσσια βιολογική ποικιλότητα», η πρακτική των κρατών που επιχειρούν και, τελικά, απαγορεύουν την παράνομη αλίευση ορισμένων αλιευτικών ειδών (π.χ. σολομού) και γενικότερα, το πλέγμα των διμερών και πολυμερών διεθνών συμφωνιών που επιτρέπουν, έστω και μη δεσμευτικό, έλεγχο των αλιευτικών δραστηριοτήτων των συμβαλλόμενων κρατών στην ανοιχτή θάλασσα, θα τολμούσαμε να πούμε, αποδυναμώνουν όλο και περισσότερο την έννοια της ελευθερίας αλιείας στην ανοιχτή θάλασσα.

Τέλος, ως γενικό συμπέρασμα όλης της εργασίας αυτής πρέπει να μείνει ότι ο θεσμός της ΑΟΖ, αποτελεί τη πιο σημαντική ίσως εξέλιξη στο δίκαιο της θάλασσας και δια τούτο πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη έμφαση σε όλα τα νομικά και πρακτικά θέματα που την αφορούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

i. Ξένα

- Churchill R.R., Lowe A.V., (1998), “The Law of the Sea”, Manchester, Oxford
- Tung W. L., (1968), “International Law in an Organizing World”, T.Y. Growel company, N.Y.

ii. Ελληνική

- Ασωνίτης Γ., (1995), «Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας», Παπαζήση, Αθήνα
- Γιαννάκης Α. Ν., (2009), «Το δίκαιο της θάλασσας», Ιδιωτική Έκδοση, Αθήνα
- Γρηγορίου Π., (1992), «Το νομικό σύστημα προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Μεσογείου κατά της ρύπανσης», Παπαζήση, Αθήνα
- Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, 2005.
- Ιωάννου Κ., Στρατή Α., (1996), «Εισηγήσεις του Δικαίου της Θάλασσας», Α. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή
- Καρακωστανόγλου Β., (1989), «Αιγαίο και Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», Σάκκουλα, Αθήνα
- Καρακωστανόγλου Β., (1996), «Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ: προκλήσεις και προοπτικές για το Αίγαιο», Σάκκουλα, Αθήνα
- Καρακωστανόγλου Β., (2001), «Η αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο νέο Δίκαιο της Θάλασσας», Σάκκουλα, Αθήνα

- Κατεβαίνης, Γ. Μ., (1962), «Το εν ειρήνη δίκαιον της θαλάσσης και θέματα τινά τον δικαίου του πολέμου», Τυπογρ. Β. Ν., Αθήναι
- Κατσούφρος Θ., (1994), «Αλιευτικές ζώνες στη Μεσόγειο – Διεθνής και Κοινοτική διάσταση», στο «Το Αιγαίο πέλαγος και το νέο δίκαιο της θάλασσας – πρακτικά συμποσίου», ΕΚΕΜ
- Κουλούρη Μ., (1976), «Το διεθνές δίκαιον της Υφαλοκρηπίδας και οι τάσεις του Δικαίου της Θάλασσας», Παπαζήση, Αθήνα
- Μυλωνόπουλος Δ., (2002), «Δίκαιο της αλιείας», Αθ. Σταμούλης
- Περράκης Σ., (1996), «Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας», Σάκκουλα, Αθήνα
- Πουланτζάς Ν. Μ., (2007), «Το δίκαιο της θάλασσας», Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα
- Ροζάκης Χ. Λ., (2013), «Η αποκλειστική οικονομική ζώνη και το διεθνές δίκαιο», Παπαζήση, Αθήνα
- Ρούκουνα Ε., (1982), «Διεθνές Δίκαιο Τόμος ΙΙ», Σάκκουλα, Αθήνα
- Στρατή Α., (1995), «Διεθνής πρακτική και συνεκμετάλλευση υποθαλάσσιων φυσικών πόρων», Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα
- Τζημήτρας Χ., (1996), «Η υφαλοκρηπίδα των νησιών στη διεθνή νομολογία», Παπαζήση, Αθήνα
- Τσάλτας Γ.Ι & Κλάδη – Ευσταθοπούλου Μ., (2003), «Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών, Διεθνής πολιτική/ Διεθνές δίκαιο/ Διεθνής οργάνωση», Σιδέρης, Αθήνα (Α' και Β' τόμος)
- Χαλκιοπούλου Θ., (1996), «Τελευταίες εξελίξεις στο ζήτημα της εκμετάλλευσης του διεθνούς βυθού των θαλασσών»

- Χορτάτος Κ., (1993), «Σύγχρονοι Αντιλήψεις του διεθνούς δικαίου της Θαλάσσης και η Σύμβασις των Ηνωμένων Εθνών δια το δίκαιον της θαλάσσης του 1982,1993», Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Παράρτημα



<http://nationalpride.wordpress.com/>

Πανεπιστήμιο Γ